

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO FAKULTETAS
PERSONALO VADYBOS IR ORGANIZACIJŲ PLĖTROS KATEDRA

KRISTINA TAMULYNAITĖ
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO PROGRAMA

**SAVIVALDYBIŲ PRIEŠGAISRINĖS TARNYBOS
VEIKLOS PROBLEMOS
IR PERSPEKTYVOS**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
lekt. A. Bukauskas

Konsultantas –
doc. dr. J. Jagminas

Vilnius, 2007

TURINYS

Įvadas	3
1.SAVIVALDYBIŲ PRIEŠGAISRINĖS TARNYBOS ANALIZĖ.....	5
1.1. Savivaldybių priešgaisrinės tarnybos svarba Lietuvoje.....	5
1.2. Savivaldybių priešgaisrinės tarnybos teisinės aplinkos analizė.....	7
1.3. Savivaldybių priešgaisrinės tarnybos administravimas, struktūra.....	10
1.4. Savivaldybių priešgaisrinės tarnybos finansavimas.....	18
1.5. Savivaldybių priešgaisrinės tarnybos žmogiškieji ištekliai.....	21
2.UŽSIENIO ŠALIŲ SAVIVALDYBIŲ PRIEŠGAISRINIŲ TARNYBŲ APŽVALGA.....	25
2.1.Danijos Kritinių situacijų valdymo agentūra.....	25
2.2.Lenkijos savanoriškos draugijos.....	28
2.3.Rusijos Federacijos privačios priešgaisrinės tarnybos ir savanoriškos draugijos.....	29
3.TRAKŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS PRIEŠGAISRINĖS TARNYBOS EMPIRINIS TYRIMAS.....	32
3.1.Trakų rajono savivaldybės priešgaisrinės tarnybos struktūra.....	32
3.2.Trakų rajono savivaldybės priešgaisrinės tarnybos analizė.....	34
4.IŠVADOS IR PASIŪLYMAI.....	56
Literatūros sąrašas.....	59
Santrauka lietuvių kalba.....	62
Santrauka anglų kalba.....	63
Priedai.....	

Ivadas

Lietuvoje sparčiai plėtojasi rinkos santykiai, keičiasi nuosavybės formos, didėja organizacijų įvairovė. Vienos organizacijos iškyla ir sunyksta, keičiasi jų specifika, tikslai. Kitos organizacijos yra įsteigiamos, pastovios, neatsiejamos nuo valdžios aparato. Būtent tokia organizacija ir yra savivaldybių priešgaisrinė tarnyba. Tai organizacija, turinti savo paskirtį ir veiklos tikslus, tokius kaip gelbėti žmones ir turtą gaisrų, avarijų, gaivalinių nelaimių metu, gesinti gaisrus, atlikti gelbėjimo darbus, organizuoti ir atlikti priešgaisrinę profilaktiką, teikti fiziniams ir juridiniams asmenims kitas mokamas paslaugas ir kt. Taigi, ši organizacija turi išskirtinius bruožus, kurie ją skiria nuo kitų žmonių bendrijų. Galime teigti, kad viskas, ką ši organizacija atlieka, yra skirta ne jos pačios bet vartotojų – visuomenės narių – poreikiams bei apsaugai tenkinti. Priešgaisrinė tarnyba, siekdama tikslų ir dirbdama jai pavestą darbą, turi derinti atskirų savo organizacijos dalių veiksmus, kad sutelktų ir panaudotų reikalingus išteklius. Šios organizacijos dalys stengiasi darniai veikti, siekdamos bendrų tikslų, o šiems pasiekti turi būti tokia dalis, kuri nuspręstų, kaip reikia sąveikauti su išore ir kaip derinti atskirų dalių veiksmus. Taigi organizacijoje turi būti vadovybė, turinti valdžią, kuri, pasak E. Bagdono ir L. Bagdonienės [22], iš esmės visada yra paremta tam tikra hierarchija, kuri nusako, kas kam yra pavaldus, kas yra vadovas, o kas pavaldinys. Be abejo, jokia organizacija negali apseiti be valdžios įgyvendinimo – valdymo, tokios veiklos, kuria kiti subjektai yra verčiami veikti taip, kad įgyvendintų vadovų nustatytus tikslus [38].

Savivaldybių priešgaisrinei tarnybai didelę įtaką turi valdžios priimti sprendimai, įstatymai, šią organizaciją reglamentuojantys teisiniai aktai. Itin svarbus jos valdymo ir darbo sąlygų skirtumas nuo Valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos. Ypač aktualu tai, jog šiuo metu savivaldybių priešgaisrinės tarnybos (toliau – SPT) problemos nėra sprendžiamos, nors šiai tarnybai kiekvienais metais tenka vis daugiau incidentų likvidavimo darbų, rajonų ar savivaldybės teritorijoje. Todėl SPT valdymo politika išryškėja kaip tobulintina sritis, kadangi jos valdyme ir administravime išryškėja problemų.

Magistro darbo tema yra aktuali, nes savivaldybių priešgaisrinės tarnybos funkcijos, jos išteklių valdymas, planavimas bei efektyvi veikla yra tiesiogiai susijusi su Lietuvos piliečių gerbūviu. Juk be tokios organizacijos neišsivaizduojama nei viena valstybė, nei vienas miestas. O norėdami pagerinti joje dirbančių žmonių darbo sąlygas, privalome analizuoti iškilusias problemas ir stengtis jas išspręsti. Tačiau pasigendama darbų, nagrinėjančių tokias problemas, adekvačiai atitinkančias dabartinę situaciją. Todėl tai tik dar labiau sustiprina šio darbo temos aktualumą.

1. Darbo tikslas: išanalizuoti savivaldybių priešgaisrinių tarnybų struktūrą, atliekamas funkcijas, išskylančias problemas bei perspektyvas.

2. Tikslui pasiekti iškelti šie uždaviniai:

1. Išanalizuoti savivaldybių priešgaisrinės tarnybos organizacinę sistemą;
2. Atskleisti savivaldybių priešgaisrinės tarnybos administravimo problematiką (finansavimo problemas, darbuotojams teikiamų socialinių garantijų trūkumus, pavaldumo problemas);
3. Pateikti užsienio šalių priešgaisrinių tarnybų administravimo sistemą ir palyginti su Lietuvos savivaldybių priešgaisrinėmis tarnybomis;
4. Atlikti sociologinį tyrimą (remiantis anketiniu metodu, pateikti atvirą ir uždarą anketas), susisteminti, aptarti ir išanalizuoti gautus duomenis;
5. Apibendrinti darbą, pateikti išvadas, pasiūlymus.

3. Tyrimo objektas: savivaldybių priešgaisrinė tarnyba.

4. Darbo metodai: literatūros analizavimas, interviu su kompetetingais asmenimis, statistinis metodas, anketinė apklausa, sociologinis tyrimas.

5. Hipotezės:

1. Stinga vieningo priešgaisrinės tarnybos administravimo;
2. Savivaldybių priešgaisrinės tarnybos darbuotojai patiria stresines situacijas.

6. Darbo struktūra: įvadas, trys skyriai, išvados ir pasiūlymai, šaltinių ir literatūros sąrašas, santraukos lietuvių ir anglų kalbomis, priedai.

Pirmajame darbo skyriuje pabrėžiama savivaldybės priešgaisrinės tarnybos svarba Lietuvoje, atliekama teisinės aplinkos analizė, analizuojamas administravimas bei struktūra, finansavimas, atskleidžiamos savivaldybių priešgaisrinėse tarnybose iškilusios problemos, atkreipiamas dėmesys į žmogiškuosius išteklius.

Antrasis skyrius skirtas užsienio šalių, tokių kaip Danija, Lenkija ir Rusijos Federacija, savivaldybių priešgaisrinių tarnybų apžvalgai, siekiant palyginti jų administravimo sistemą su Lietuvos savivaldybių priešgaisrinių tarnybų, išryškinti reformų diegimo privalumus.

Trečiasis darbo skyrius skirtas savivaldybių priešgaisrinės tarnybos analizės tyrimams. Šiame skyriuje analizuojama Trakų rajono savivaldybės priešgaisrinės tarnybos struktūra, ją sudarančių ugniagesių komandų administravimas bei problemos.

Vartotos santrumpos:

SPT – savivaldybių priešgaisrinė tarnyba;

VPGT – Valstybinė priešgaisrinė gelbėjimo tarnyba;

PGT – priešgaisrinė gelbėjimo tarnyba;

UK – ugniagesių komanda.

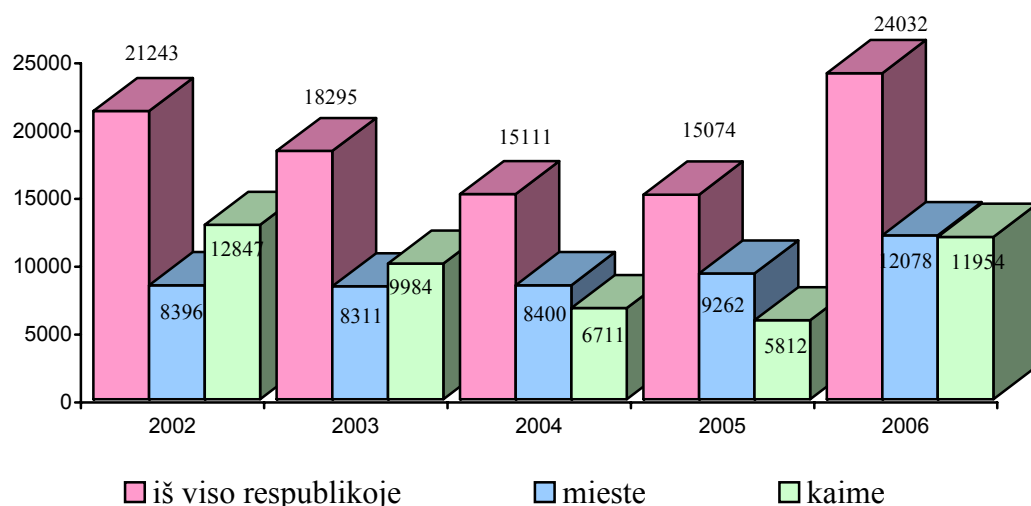
1. SAVIVALDYBIŲ PRIEŠGAISRINĖS TARNYBOS APŽVALGA

1.1. Savivaldybių priešgaisrinės tarnybos svarba Lietuvoje

Šalies priešgaisrinės gelbėjimo pajėgas sudaro Valstybinė priešgaisrinė gelbėjimo tarnyba, savivaldybės priešgaisrinės tarnybos, žinybinės priešgaisrinės pajėgos [5]. Savivaldybių priešgaisrinė tarnyba turi didelę įtaką priešgaisrinių gelbėjimo pajėgų bendrai sistemai, yra svarbi jos dalis. Todėl pasitelkus statistinius duomenis bus nagrinėjama savivaldybių priešgaisrinės tarnybos svarba.

Statistika rodo, kad Lietuvos ugniagesiai gelbėtojai užgesina nuo 15 iki 22 tūkst. įvairių gaisrų ir atlieka apie 5–6 tūkst. gelbėjimo darbų. 10 tūkstančių Lietuvos gyventojų vidutiniškai tenka 44 gaisrai. Gaisrai sudaro 71 proc., o gelbėjimo darbai – 29 proc. išvykimų pagal aliarmo signalą. Miestuose ir miesteliuose vidutiniškai į incidentą atvykstama per 6–10 min., o kaimo vietovėse – per 14–20 min. [44]. Tokį laiko skirtumą galime paaiškinti įvertinę tai, jog šiose vietovėse skiriasi komandų tinklas, kuris priklauso nuo gyventojų tankumo vietovėje.

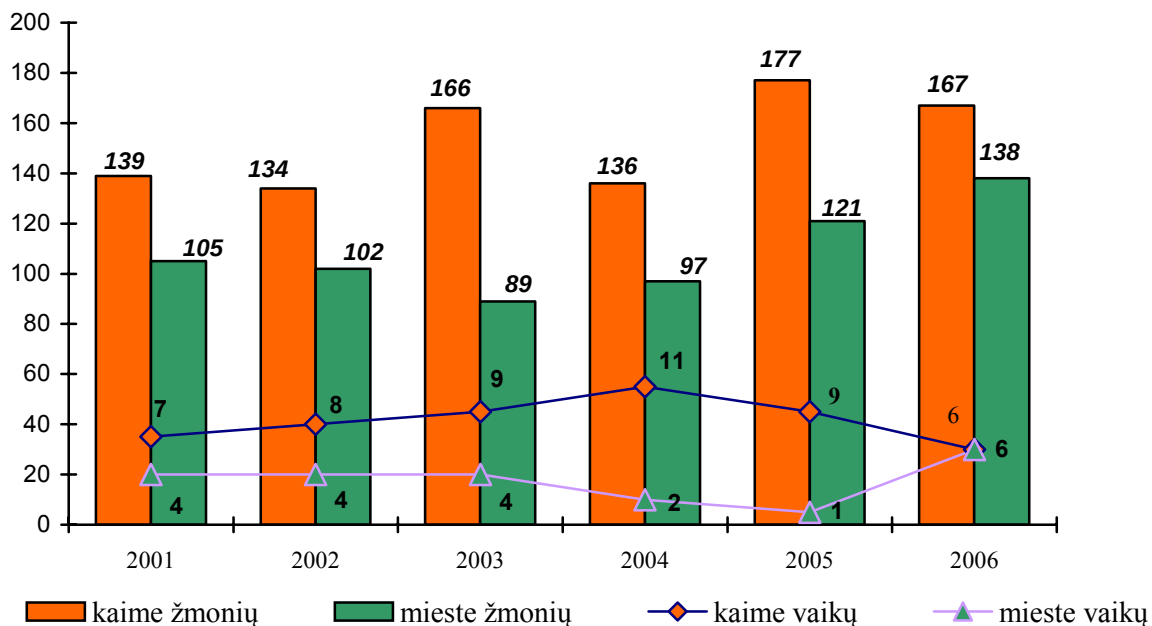
Statistikos duomenimis, 2005 m. Lietuvoje kilo 15074 gaisrų, iš jų mieste – 9262, kaime – 5812. 2006 m. Lietuvoje kilo 24032 gaisrų, iš jų mieste – 12078, kaime – 11954 gaisrų [44]. Tai galime iliustruoti diagrama, pateikiant ir kitų metų duomenis:

1 pav. Gaisrų skaičiaus kitimo dinamika

Nors kaimo vietovėse gyventojų tankumas yra mažesnis nei miestuose ar miesteliuose, bet 2002 m. kaimo vietovėse gaisringumas buvo didesnis negu mieste, tačiau šis rezultatas

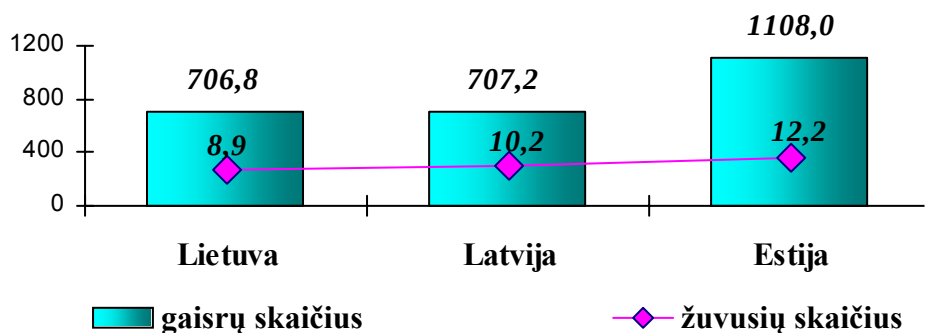
pasikeitė. Šiuo metu kaime ir mieste gaisrų skaičius beveik sutampa. Didėjant gaisrams, didėja ir žmonių mirčių skaičius. Žuvo žmonių kaime ir mieste:

2 pav. Žuvusių žmonių dinamika

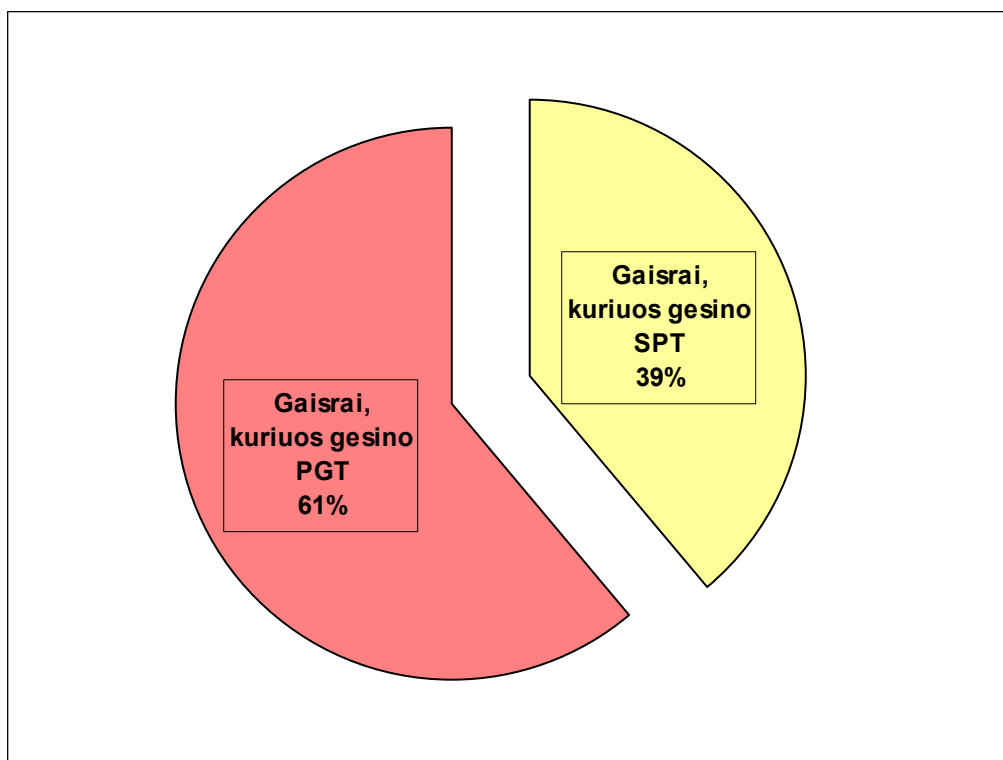
100 tūkst. Lietuvos gyventojų 2005 m. teko beveik 9 gaisre žuvę žmonės. Šis rodiklis yra vienas aukščiausių tarp pasaulio valstybių ir nuo 2004 metų nuolat auga, nes aukų gaisruose Lietuvoje kasmet daugėja, o gyventojų skaičius sparčiai mažėja. Palyginimui, kaimyninėje Latvijoje pernai žuvo 235 žmonės (tiek pat kaip ir 2005 m.), iš jų 6 vaikai, o 318 gyventojų buvo traumuoti. 100 tūkst. Latvijos gyventojų tenka 10,2 žuvusio žmogaus. Latvijos ugniagesiai gaisruose išgelbėjo 326 gyventojus (2005 m. – 218) [44].

100 000 šalies gyventojų tenka:

3 pav. Gaisrų skaičius ir žuvusių žmonių dinamika

Akcentuodami savivaldybių priešgaisrinės tarnybos svarbą, palyginkime gaisrų skaičių, kuriuos gesino priešgaisrinės tarnybos. Atlikdami palyginimą pateikiame diagramą, kuri atskleis gaisrų pasiskirstymą (SPT – savivaldybės priešgaisrinė tarnyba)[15]:

4pav. PGT ir SPT gaisrų pasiskirstymas

Nesunku pastebėti, kad gaisrų pasiskirstymo tarp PGT ir SPT rodiklis nėra labai skirtingas. Jei kaimo vietovėse ir toliau didės priešgaisrinių tarnybų iškvietimų skaičius, greitai pavys PGT.

Pažvelgę į žuvusių žmonių kaime ir mieste diagramą, galėjome pastebėti jog kaime žūsta daugiau žmonių nei mieste. Taigi, savivaldybių priešgaisrinių tarnybų svarba metams bėgant didėja. Todėl būtina išanalizuoti šią tarnybą kaip tam tikrą organizaciją, išsiaiškinti jos tikslus, principus, valdymą ir administravimą, išryškinti esamas problemas, galbūt tada bus galima paaiškinti gaisrų skaičiaus kaimo vietovėse didėjimą ir žuvusiųjų žmonių skaičiaus augimą bei padidinti SPT darbo efektyvumą.

1.2. Savivaldybių priešgaisrinės tarnybos teisinės aplinkos analizė

Savivaldybių priešgaisrinės tarnybos veikla paremta atitinkama įstatymine ir normatyvinių dokumentų baze. Savivaldybių priešgaisrinė tarnyba yra juridinis asmuo. Ši

tarnyba savo veikloje vadovaujasi Lietuvos Respublikos įstatymais, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais ir potvarkiais, rajono savivaldos institucijų sprendimais ir potvarkiais. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos ir Priešgaisrinės apsaugos departamento norminiai teisės aktai yra rekomenduotini taikyti priešgaisrinės tarnybos veikloje.

Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas [11]. Savivaldybių priešgaisrinės tarnybos veiklą reglamentuoja 1994 m. liepos 7 dieną priimtas Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo tikslas – įgyvendinti Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatą, kad visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms; nustato viešojo administravimo principus, viešojo administravimo sritis, viešojo administravimo subjektų sistemą ir administracinės procedūros organizavimo pagrindus; garantuoja asmenų teisę apskusti viešojo administravimo subjektų veiksmus, neveikimą ar administracinius sprendimus, taip pat teisę į įstatymais pagrįstą ir objektyvų asmenų prašymų, skundų ir pranešimų nagrinėjimą. Įstatyme yra apibrėžtos valstybinės (perduotos savivaldybėms) funkcijos, viena iš jų – savivaldybės priešgaisrinių tarnybų organizavimas. Įstatyme daug dėmesio skiriama tarybai, kuri nustato didžiausią leistiną valstybės tarnautojų pareigybių ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis ir gaunančių užmokestį iš savivaldybės biudžeto, skaičių, biudžeto sandaros įstatymo nustatyta tvarka tvirtina savivaldybės biudžetą ir jo įvykdymo apyskaitą, prireikus tikslina savivaldybės biudžetą, priima sprendimus dėl valstybės socialinių ir ekonominių programų tikslinių lėšų ir kitų valstybės fondų lėšų bei materialiojo turto paskirstymo savivaldybės biudžetinėms įstaigoms.

Lietuvos Respublikos priešgaisrinės saugos įstatymas [5]. 2002 m. gruodžio 5 dieną priimtas įstatymas reglamentuoja savivaldybių priešgaisrinių tarnybų veiklą, nustato priešgaisrinės saugos užtikrinimo ir organizavimo Lietuvoje teisinius pagrindus, priešgaisrinės saugos užtikrinimo sistemą, valstybės ir savivaldybių institucijų funkcijas priešgaisrinės saugos srityje. Įstatyme pabrėžiama, jog savivaldybės, įgyvendindamos šį įstatymą, suderinusios su suinteresuotomis valstybės institucijomis ir įstaigomis, pagal kompetenciją turi teisę nustatyti savivaldybės teritorijoje griežtesnius priešgaisrinės saugos reikalavimus, negu numatyta priešgaisrinę saugą reglamentuojančiuose teisės aktuose, dalyvauja vykdant gaisrų prevencijos, gesinimo ir tyrimo programas, teikia valstybinę priešgaisrinę priežiūrą vykdančiai įstaigai informaciją, reikalingą gaisrų prevencijos priemonėms įgyvendinti, ir paramą vykdant švietimą priešgaisrinės saugos srityje, organizuoja savivaldybės teritorijos gyventojų švietimą priešgaisrinės saugos klausimais, skatina savivaldybės teritorijos gyventojų, visuomeninių organizacijų, savanorių ugniagesių veiklą priešgaisrinės saugos srityje, pagal kompetenciją įgyvendina kitas gaisrų prevencijos priemones. Įstatyme apibrėžiamos tokios sąvokos kaip gaisras, gaisravietė, pavojingas objektas, priešgaisrinis režimas, incidentas, taip pat

akcentuojama priešgaisrinių gelbėjimo pajėgų sudėtis, savivaldybių priešgaisrinių tarnybų apibrėžimas bei jų funkcijos.

Savivaldybės priešgaisrinė tarnyba (SPT) – savivaldybės teritorijoje esančios ugniagesių komandos (UK), kurias finansuoja savivaldos institucijos ir jas administruojantys darbuotojai [5].

Incidentas – ekstremali lokalaus pobūdžio situacija, paprastai neišsplantanti už vieno objekto (patalpos) ribų [5].

Poįstatyminiai aktai [45]. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Priešgaisrinės saugos įstatymo nuostatomis priimti poįstatyminiai teisės aktai, konkretizuojantys jo įgyvendinimą.

Vykdant Vyriausybės pavedimą, Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas priėmė poįstatyminius aktus, detalizuojančius įvairias Priešgaisrinės saugos įstatymo nuostatas. Gaisrų gesinimo organizavimo nuostatai reglamentuoja pagrindinius priešgaisrinių gelbėjimo pajėgų reagavimo į pranešimus, jų sutelkimo, organizavimo, vadovavimo bei sąveikos su kitomis pajėgomis principus gaisro metu. Pagrindinis nuostatų tikslas – nustatyti gaisrų gesinimo organizavimo tvarką, kuri užtikrintų tinkamą pagalbą ir maksimalią žmogaus gyvybės bei jo gyvenamosios aplinkos apsaugą gaisro atveju. Nuostatais vadovaujama organizuojant šalies priešgaisrinių gelbėjimo pajėgų parengimą likviduoti (užgesinti) gaisrus bei juos likviduojant. Nuostatai taikomi gesinant visus Lietuvos Respublikoje kilusius gaisrus, išskyrus tuos, kurie likviduojami be priešgaisrinių gelbėjimo pajėgų atvykimo. Nuostatuose apibrėžiamos pasirengimo gesinti gaisrus priemonės, teisinių, techninių bei organizacinių priemonių užtikrinimas objektuose vykdant gaisrų prevenciją, priešgaisrinių gelbėjimo pajėgų steigimas nustatant joms veiklos uždavinius, funkcijas, operacijų rajoną, užtikrinant reikiamą materialinį – techninį aprūpinimą ir nustatant konkrečius reagavimo rodiklius, profesinio mokymo organizavimas ir vykdymas, apimantis priešgaisrinių gelbėjimo pajėgų pareigūnų ir darbuotojų bazinį profesinį parengimą, kvalifikacijos kėlimą bei visų lygių ir tipų pratybų atlikimą, gaisrinės gelbėjimo technikos ir įrangos standartizavimas, parengimas bei techninis aptarnavimas, operaciniam vadovavimui būtinų tarnybinių dokumentų sudarymas, duomenų bazių sudarymas valdymo punktuose – gatvių, aikščių, priešgaisrinių vandens šaltinių, objektų, kuriuose saugomos pavojingos medžiagos, sąrašai ir kitos operacijų rajono operatyvinės – taktinės charakteristikos, priešgaisrinių vandens šaltinių kontrolė, budinčių pamainų ir vadovaujančių pareigūnų darbo režimo nustatymas, statistinių duomenų rinkimas ir analizė (renkant, sisteminant, analizuojant ir apibendrinant informaciją apie gaisrų gesinimą), šalyje bei užsienyje įvykusių gaisrų įvertinimas, gaisrų masto prognozavimas, visų techniškai ir ekonomiškai pagrįstų tipų ryšio užtikrinimas [45].

Darbo kodeksas [2]. Šis kodeksas priimtas 2005 m. gruodžio 30 dieną, reglamentuoja darbo santykius, susijusius su Kodekse ir kituose norminiuose teisės aktuose nustatytų darbo teisių ir pareigų įgyvendinimu ir gynyba, darbo teisės taikymo sritį, uždavinius ir principus, gyventojų užimtumo teisinius pagrindus, kolektyvinių sutarčių sudarymo ir vykdymo taisyklės bei šalių atsakomybę už įsipareigojimus, minimalųjį darbo užmokesčio dydį, taip pat darbo apmokėjimo sąlygas iš valstybės ir savivaldybių biudžetų finansuojamose įmonėse, įstaigose ir organizacijose, maksimaliąją darbo laiko trukmę ir minimaliąsias poilsio laiko normas, minimaliųjų lengvatų, garantijų, kompensacijų dydį ir kitų darbo teisių lygį, pagrindines darbuotojų saugos ir sveikatos normas bei taisykles, profesinių sąjungų ir kitų darbuotojų atstovų teises darbo srityje, pagrindines profesinio pasirengimo ir kvalifikacijos kėlimo nuostatas, darbo drausmės užtikrinimo pagrindus, materialinės atsakomybės sąlygas ir dydį (ribas), pagrindines darbo įstatymų laikymosi priežiūros ir kontrolės nuostatas.

Apibendrinant galime teigti, jog priešgaisrinės tarnybos veikla yra paremta atitinkama įstatymine dokumentų baze, vadovaujasi Lietuvos Respublikos įstatymais, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais ir potvarkiais, rajono savivaldos institucijų sprendimais ir potvarkiais, kuriuose yra nustatyta priešgaisrinės saugos užtikrinimo ir organizavimo Lietuvos Respublikoje teisiniai pagrindai, priešgaisrinės saugos užtikrinimo sistema, valstybės ir savivaldybių institucijų funkcijos priešgaisrinės saugos srityje; gaisrų gesinimo organizavimo nuostatai, tvarka ir kt. Tačiau minėti įstatymai ne visiškai atitinka savivaldybių priešgaisrinių tarnybų veiklą, kadangi šiuo metu jie nėra įgyvendinami praktiškai, trūksta konkrečių įstatymų, apibrėžiančių būtent savivaldybių priešgaisrinių tarnybų, o ne visų apskritai tarnybų veiklą. Kadangi skiriasi VPGT ir savivaldybių priešgaisrinių tarnybų veiklos organizavimas, turėtų būti ir poįstatyminiai aktai, kuriuose būtų numatytos konkrečios nuostatos, atskiriant šių tarnybų valdymą ir veiklą.

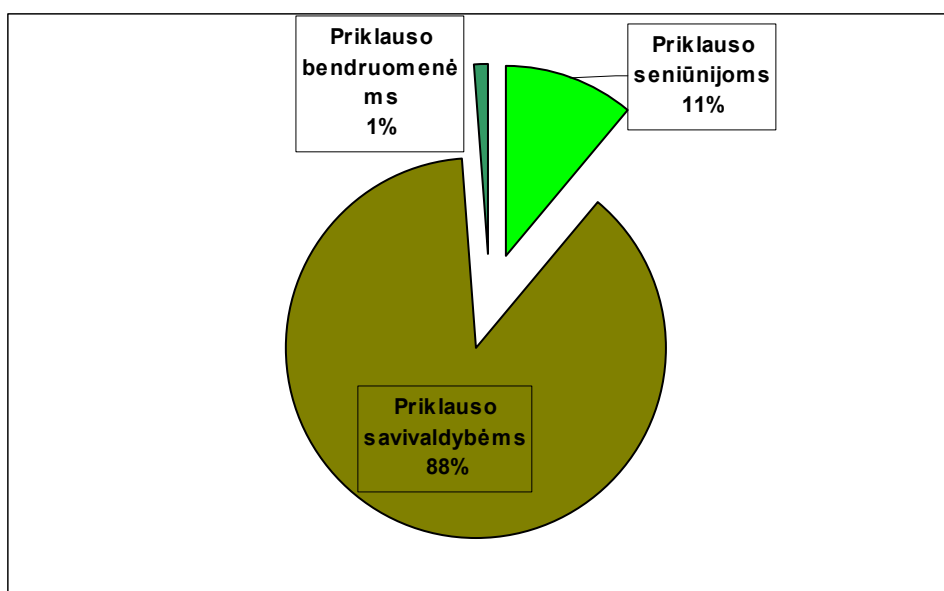
1.3. Savivaldybių priešgaisrinės tarnybos administravimas, struktūra

Kiekviena organizacija, pasak E. Bagdono ir L. Bagdonienės [22], turi savo paskirtį ir tam tikrus veiklos tikslus. Taip ir savivaldybių priešgaisrinė tarnyba turi savo paskirtį. Šios priešgaisrinės tarnybos uždaviniai ir funkcijos yra įformintos kiekvienos priešgaisrinės tarnybos nuostatuose. Taigi, pagrindiniai šios tarnybos uždaviniai ir funkcijos yra:

- Gelbėti žmones ir turtą gaisrų, avarijų, gaivalinių nelaimių metu;
- Gesinti gaisrus, atlikti gelbėjimo darbus;

- Organizuoti ir atlikti priešgaisrinę profilaktiką, rūpintis geresnėmis gaisrų gesinimo ir gelbėjimo darbų atlikimo sąlygomis;
- Teikti fiziniams ir juridiniams asmenims kitas mokamas paslaugas, kurių sąrašą bei įkainius tvirtina steigėjas [16].

Priešgaisrinės tarnybos struktūrą, etatus, jų skaičių nustato steigėjas arba rajono savivaldos vykdomoji institucija, atsižvelgdama į LR VRM Priešgaisrinės apsaugos departamento priimtus normatyvinius dokumentus. Lietuvoje yra 275 savivaldybių ugniagesių komandos, 243 iš jų priklauso savivaldybėms, 31 – seniūnijoms ir 2 bendruomenėms. Tai galime iliustruoti žemiau esančiu paveikslu. Rajonuose ugniagesių komandų skaičius kinta nuo 1 iki 9, vidutiniškai 5–6 ugniagesių komandos rajone [16].

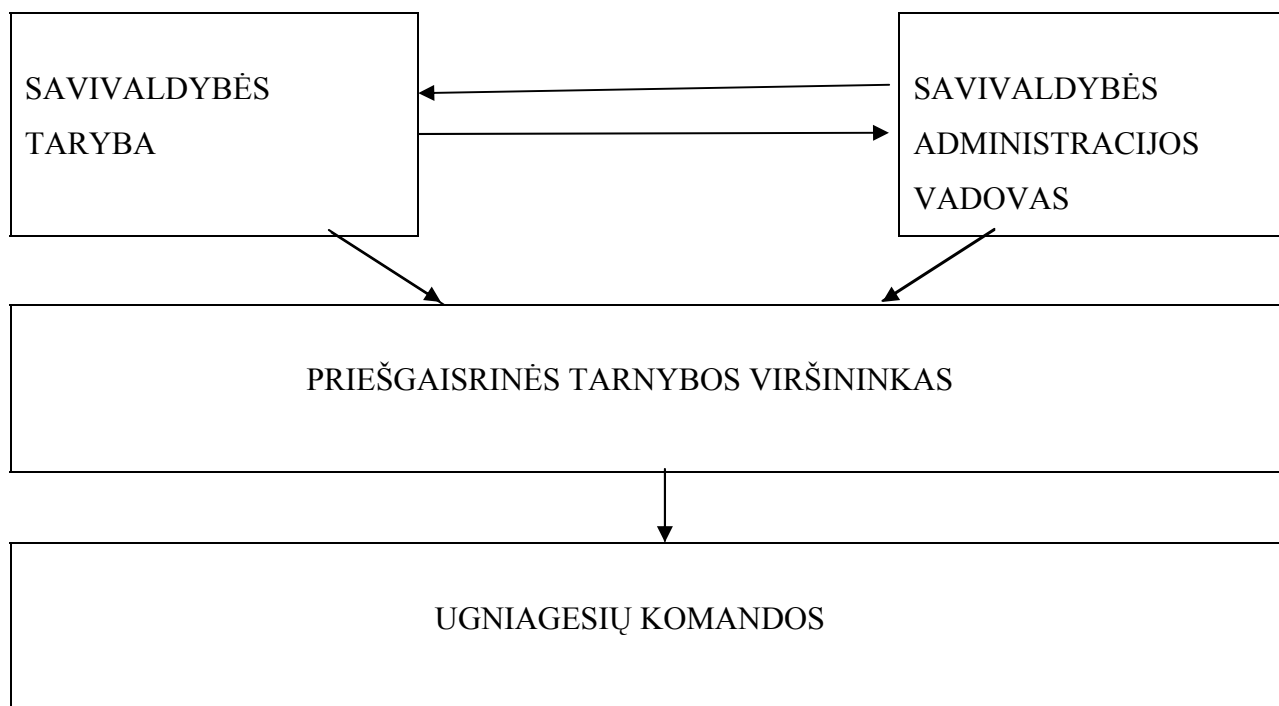
5 pav. Savivaldybių ugniagesių komandų pasiskirstymas

Savivaldybių priešgaisrinėje tarnyboje darbuotojai į darbą priimami vadovaujantis LR valstybės tarnybos įstatymu, Lietuvos Respublikos Darbo sutarties įstatymo bei kitų įstatymų, reglamentuojančių reikalavimus padidinto pavojaus darbams, nustatyta tvarka. Tarnybos darbuotojų priėmimas į darbą vykdomas sudarant nustatytos formos darbo sutartį ir įforminamas viršininko įsakymu [16]. Savivaldybių priešgaisrinės tarnybos yra įsteigtos miestų rajonuose.

Jokia organizacija, pasak E. Bagdono ir L. Bagdonienės [22], negali apseiti be valdžios įgyvendinimo – valdymo. Valdymas – tai tokia veikla, kuria kiti subjektai yra verčiami veikti taip, kad būtų pasiekti vadovo nustatyti tikslai. Pasak N. Wienerio, valdymas yra bet koks objekto arba proceso keitimas siekiant numatyto tikslo [40]. Valdymas, kaip veikla, paprastai „pereina“ kelis etapus: tikslo suvokimo ir planavimo; veiklos (procesų) organizavimo, išteklių

gavimo ir paskirstymo; vykdymo (iš esmės neįeina į aukščiausių vadovų veiklą); kontrolės [22]. Šiuo metu savivaldybių priešgaisrinės tarnybos valdymo organas yra savivaldybės taryba ir savivaldybės administracijos vadovas. Jie skiria priešgaisrinės tarnybos viršininką, paskirsto finansavimą, sprendžia susidariusias problemas. Priešgaisrinės tarnybos viršininkas prižiūri bei vadovauja ugniagesių komandų darbui [16].

1 lentelė. SPT administravimo struktūra

Savivaldybių priešgaisrinės tarnybos struktūrą galime priskirti mechaninės organizacijos tipui, kurią išskiria H. Mintzbergas [30]. Tokių organizacijų, pasak H. Mintzbergo, yra bene daugiausia, jose veiklos procesai yra jau nusitovėję, taisyklės senai ir gerai žinomos daugumai. Jo teigimu, tokiose organizacijose aplinka yra stabili, išplėtotą vidinę ir paplitusi išorinę kontrolę, o struktūra – centralizuota biurokratija. Tokia organizacija pasižymi efektyvumu, stabilumu, gerai suderinta padalinių veikla. Tačiau galime pastebėti, kad savivaldybių priešgaisrinėje tarnyboje išryškėja problemų dėl darbo efektyvumo, stabilumo, todėl būtina į tai atkreipti dėmesį ir ieškoti problemų sprendimo.

Kiekviena organizacinė struktūra susideda iš didesnio ar mažesnio individualių darbo vietų (IDV) skaičiaus, todėl ji yra pagrindinė organizacijos ląstelė. Jeigu IDV (pareigybė) yra tinkamai suformuota, tai visi valdymo procesai gali vykti sklandžiai, nes organizacijoje nėra tokios informacijos ar užduočių, kurie „nepereitų“ per darbo vietą. Darbo vietos būna dviejų rūšių – vykdytojų (juo laikomas tas darbuotojas, kuris neturi nė vieno pavaldinio) ir vadovų (vadovu laikytinas kiekvienos organizacijos darbuotojas, turintis bent vieną pavaldinį) [22].

Savivaldybių priešgaisrinėje tarnyboje IDV aprašas taip pat yra itin svarbus. Čia yra apibrėžiamos padalinio vadovo ir kitų darbuotojų pareigos, nes darbuotojai turi tiksliai žinoti bendrus padalinio tikslus ir funkcijas.

Priešgaisrinės tarnybos viršininkas yra tarnybai skirtų savivaldybės biudžeto asignavimų valdytojas. Jo atostogų, ligos, tarnybinės komandiruotės ir kitais panašiais atvejais jį pavaduoti rajono savivaldybės administratoriaus įsakymu skiriamas vienas iš ugniagesių komandų vadovų [16].

Priešgaisrinės tarnybos viršininką viešo konkurso tvarka 5 metų laikotarpiui skiria ir atleidžia iš pareigų rajono savivaldybės administratorius Valstybės tarnybos įstatymo nustatyta tvarka. Viršininko kadencijų skaičius tam pačiam asmeniui neribojamas. Kvalifikacinius reikalavimus pretendents nustato savivaldybės administracija, suderinusi su Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos priešgaisrinės apsaugos departamentu [16].

H. Mintzbergas [30] nagrinėdamas vadovų darbo turinį, pastebėjo, kad vadovai atlieka tam tikrą vaidmenį – jis išskyrė dešimt vadovų vaidmenų ir suskirstė juos į tris grupes: tarpasmeninių santykių palaikymo vaidmenys – valdžios simbolis, lyderis, tarpininkas; informaciniai vaidmenys – informacijos priėmėjas, skleidėjas, atstovas; vaidmenys, susiję su sprendimų priėmimu. Visi šie vaidmenys, jo teigimu, yra glaudžiai susiję. Galime pastebėti, jog ir savivaldybių priešgaisrinės tarnybos viršininkas atlieka visus šiuos vaidmenis, kadangi jis privalo:

- Planuoti tarnybos veiklą, sudarant metinį bei ketvirtinius darbo planus;
- Siūlyti priemones, užkertančias kelią kilti gaisrams ir plisti ugniai, didinančias pastatų atsparumą temperatūros poveikiui ir garantuojančias žmonių saugumą gaisro atveju;
- Sudaryti jėgų ir priemonių sutelkimo gaisrams išvykties teritorijoje gesinti planą;
- Savivaldybės institucijoms teikti pasiūlymus, gerinančius gaisrų gesinimo organizavimą ir priešgaisrinio vandentiekio, ryšio priemonių, kelių būklę;
- Nustatyti ugniagesių komandų išvykimo į gaisrus tvarką, kontroliuoti ugniagesių komandų parengtį;
- Žinoti pavaldinių profesinius įgūdžius, organizacinius gabumus;
- Kontroliuoti pavaldžių ugniagesių komandų ir kitų pareigūnų tarnybinę ir kovinę parengtį, pareigūnų drausmę, sveikatos būklę, technikos eksploataciją;
- Kontroliuoti miesto (rajono) objektų priešgaisrinę būklę;
- Parengti priešgaisrinės tarnybos vidaus darbo tvarkos taisykles, darbuotojų pareigybinės instrukcijas (aprašymus) ir kontroliuoti jų vykdymą;

- Esant būtinumui, išvykti bet kuriuo paros metu į kilusius gaisrus, gaivalinių nelaimių bei avarijų vietas ir ten vadovauti priešgaisrinės tarnybos ir jos padalinių darbui [14].

Savivaldybių priešgaisrinės tarnybos viršininkas atsako už tai, kad tarnyba vykdytų jai pavestus uždavinius, užtikrina, kad būtų laikomasi įstatymų, vykdomi Vyriausybės nutarimai, kiti teisės aktai, rajono savivaldos institucijų priimti sprendimai, taip pat savo veikloje vadovaujasi LR VRM Priešgaisrinio gelbėjimo departamento instrukcijomis, atsako už materialines vertybes esančias dalyje [14]. Vadovas, vykdydamas savo funkcijas, pasak H. Mintzbergo ir CH. Barnardo [41, 29], nustato, kokia tvarka jos turi būti atliekamos ir kiek jos svarbios tam tikru laikotarpiu. Todėl jis turi gebėti atsižvelgti į užduočių skubumą ir svarbumą, atsirandančias problemas, aplinkos pokyčius.

Kiekvienai organizacijai svarbu turėti ir gerą personalą. Remiantis priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos nuostatais, priešgaisrinės tarnybos darbuotojai privalo:

- Sąžiningai vykdyti Lietuvos Respublikos įstatymus, vadovų įsakymus, būti drausmingais, dorai ir sumaniai atlikti tarnybines pareigas;
- Gerai žinoti išvykties teritorijos operatyvines ir taktines ypatybes, nuolat gilinti profesinias žinias;
- Skubiai šalinti pastebėtus priešgaisrinius pažeidimus, galinčius sukelti gaisrą, dirbti profilaktinį – aiškinamąjį darbą visuomenės narių tarpe [16].

Pagal numatytas darbo tvarkos taisykles, darbuotojai taip pat privalo laiku ir tinkamai atlikti tiesioginį savo darbą bei pavedimus, atitinkančius jų pareigybes ir kvalifikaciją, laikytis darbo drausmės reikalavimų, saugoti jiems patikėtas materialines vertybes [17]. Maxas Weberis taip pat akcentavo, jog svarbu, kad kiekvienam skyriui ir darbuotojui būtų parengtos pareiginės instrukcijos, jog kiekvienas tiksliai žinotų, ką reikia daryti [22].

Kaip matome, savivaldybių priešgaisrinės tarnybos veikla yra reglamentuota priešgaisrinės tarnybos nuostatais, individualių darbo vietų aprašais, kurie padeda lengviau specializuoti personalą, ugdyti darbuotojo savarankiškumą (nes yra apibrėžtas jo darbų ratas, nustatyti įgaliojimai ir atsakomybė), lengviau parengti ir perkvalifikuoti darbuotojus kitoms pareigoms, nustatyti darbuotojų atsakomybę, planuoti darbus, pagerinti darbo drausmę ir darbuotojo veiklos motyvaciją, palengvinti vadovo darbą, nes yra žinoma, iš ko ir kiek galima pareikalauti [34].

Jau Maxas Weberis teigė, kad organizacija yra patikimas būdas žmonių veiklai koordinuoti bei pabrėžė, kad organizacijos funkcionavimui reikia rašytinių taisyklių ir bylų, kuriose būtų saugoma „atmintis“. Organizacijos, pasak M. Weberio, yra itin hierarchiškai dariniai, kurie savo galią linkę sutelkti viršūnėje. Jo nuomone, darbai turi būti padalyti atskiriems

skyriams, o skyriuje – atskiriems specializuotiems darbininkams; darbo reikalai turi būti atskirti nuo asmeninių, jog netrukdytų racionaliai veikti; darbuotojai turi būti parinkti tik pagal kvalifikaciją, o administracijos struktūra turi būti hierarchizuota, t. y. kiekvienas turi stovėti ant savo karjeros „laiptelio“ ir gauti atlyginimą pagal užimamą vietą bei būti atitinkamai gerbiamas [25]. Taigi tam tikrų hierarchijos užuomazgų galime pastebėti ir priešgaisrinėje gelbėjimo tarnyboje. Anot E. Bagdono ir L. Bagdonienės [22], dažnai įrodinėjama, kad tokie aprašymai yra biurokratizmo liekana ir neatitinka realybės. Atsižvelgdami į savivaldybių priešgaisrinės tarnybos darbuotojų darbą, neabejotinai IDV aprašymo trūkumu galime laikyti tai, kad jis yra nekintamas ir ribotas, neapima nenumatytų darbų, kurie būdingi priešgaisrinės tarnybos veiklai.

Taigi, organizacijos valdymas suprantamas kaip vadovų veikla, kuria siekiama reguliuoti visų organizacijos individų darbą. Vadovus ir pavaldinius sieja specifiniai valdymo santykiai.

Siekiant organizuoti bei užtikrinti savivaldybių priešgaisrinės tarnybos nuolatinę parengtį, tam įtakos turi Valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos viršininkas, kuris:

1. teikia metodinę ir praktinę pagalbą savivaldybės priešgaisrinės tarnybos vadovams profesinės veiklos klausimais;
2. kontroliuoja savivaldybių priešgaisrinių tarnybų pasirengimą likviduoti incidentus [46].

Savivaldybės priešgaisrinė tarnyba dar neišvykusi į incidentą yra pavaldi savo rajono savivaldybei, tačiau išvykusi į incidentą ji tampa pavaldi Valstybinei priešgaisrinei gelbėjimo tarnybai (toliau – VPGT). Incidento vietoje vykdomas operacinis vadovavimas. Priešgaisrinių tarnybų darbuotojų pareigybės suskirstytos į keturis operacinio vadovavimo lygmenis, remiantis tų tarnybų dislokacija administracinėje teritorijoje arba juridiniu statusu. VPGT padalinių pareigūnai priskiriami vienam iš trijų operacinio vadovavimo lygmenų savo funkcijų šalies administracinio vieneto ar objekto, kuriame padaliniai dislokuoti, atžvilgiu [51].

Pirmasis operacinio vadovavimo priešgaisrinėms gelbėjimo pajėgoms lygmuo (sutrumpintas pavadinimas – ***I operacinio vadovavimo lygmuo***) apima priešgaisrines pajėgas, nepriskirtas Valstybinei priešgaisrinei gelbėjimo tarnybai, bet pavaldžias PAGD, kiek leidžia kompetencija vadovaujančiam šių pajėgų veiklai likviduojant ekstremalius įvykius, vadovus. Šių padalinių vadovai ir jų įgalioti asmenys yra pirmo operacinio vadovavimo lygmens pareigūnai [51].

Pirmo lygmens operacinio vadovavimo padaliniai:

- savivaldybių priešgaisrinės tarnybos padaliniai;
- žinybinės priešgaisrinės pajėgos;
- kitos (ne VPGT padaliniai) priešgaisrinės pajėgos.

Šio lygmens operacijų rajono ribos – savivaldybės teritorija [51].

Antrajam operacinio vadovavimo priešgaisrinėms gelbėjimo pajėgoms lygmeniui (sutrumpintas pavadinimas – **II operacinio vadovavimo lygmuo**) priskiriamos rajonų, miestų priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos, išskyrus PGT, priklausančias III operacinio vadovavimo lygmeniui. Šių padalinių vadovai ir jų įgalioti asmenys yra antro operacinio vadovavimo lygmens pareigūnai.

Šio lygmens operacijų rajono ribos – savivaldybės teritorija [51].

Trečiajam operacinio vadovavimo priešgaisrinėms gelbėjimo pajėgoms lygmeniui (sutrumpintas pavadinimas – **III operacinio vadovavimo lygmuo**) priskiriamos:

- Alytaus, Kauno miesto, Klaipėdos miesto, Marijampolės, Panevėžio, Šiaulių miesto, Tauragės, Telšių, Utenos ir Vilniaus miesto priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos;
- Priešgaisrinė gelbėjimo tarnyba AB „Mažeikių nafta“ apsaugai;
- Priešgaisrinė gelbėjimo tarnyba Elektrėnų m. ir Lietuvos elektrinės apsaugai;
- Priešgaisrinė gelbėjimo tarnyba Visagino miesto ir Ignalinos atominės elektrinės apsaugai.

Šių padalinių vadovai ir jų įgalioti asmenys yra trečio operacinio vadovavimo lygmens pareigūnai. Šio lygmens operacijų rajono ribos – apskrities teritorijos ribos [51].

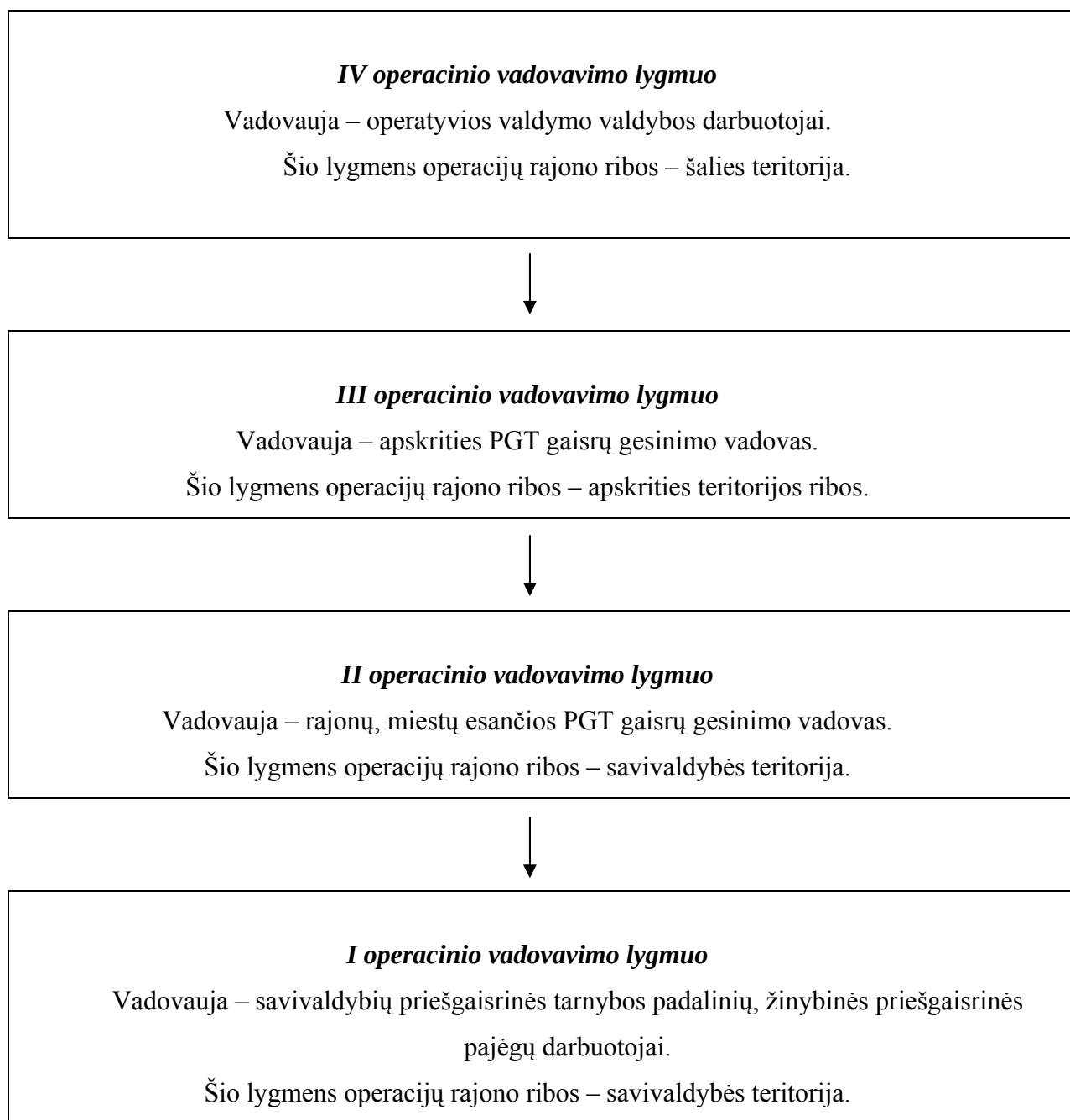
Ketvirtajam operacinio vadovavimo priešgaisrinėms gelbėjimo pajėgoms lygmeniui priskiriama (sutrumpintas pavadinimas – **IV operacinio vadovavimo lygmuo**) operatyvaus valdymo valdyba – kasdienėje operatyvioje padalinių veikloje ir ekstremalių įvykių metu; PAGD Ekstremalių situacijų valdymo centras – įvykus ekstremaliai situacijai.

Šių padalinių vadovai yra ketvirto operacinio vadovavimo lygmens pareigūnai.

Šio lygmens operacijų rajono ribos – šalies teritorija [51].

Operacinio vadovavimo lygmenis galime iliustruoti lentele:

2 lentelė. Operacinio vadovavimo lygmenys

Gelbėjimo darbų vadovo funkcijas incidento vietoje pradiniu momentu vykdo pirmojo atvykusio VPGT ar SPT padalinio vadovaujantis pareigūnas be atskiuro nurodymo. I operacinio vadovavimo lygmens pajėgų vadovai arba jų įgalioti asmenys vadovauja incidentų ar ekstremalių įvykių likvidavimui iki aukštesnio operacinio vadovavimo lygmens pareigūno atvykimo. II operacinio vadovavimo lygmens pareigūnai vadovauja ekstremalių įvykių metu operacijų rajone bei užtikrina sklandų vadovavimo iš I operacinio vadovavimo lygmens pareigūno perėmimą. Atvykęs aukštesnio operacinio vadovavimo lygmens pareigūnas turi teisę perimti gelbėjimo darbų vadovo funkcijas, informuodamas apie tai tuo metu esantį gelbėjimo darbų vadovą ir PGT valdymo punktą. Jei aukštesnio operacinio vadovavimo lygmens pareigūnas, atvykęs į įvykio

vieta, neperėmė vadovavimo, jis lieka atsakingas už ekstremalaus įvykio likvidavimo darbų organizavimą ir padarinius [50].

VPGT ir SPT padaliniai yra atskiri, bet gali savo pajėgas sutelkti kartu – viskas priklauso nuo incidento masto. Tačiau būtent dėl to iškyla savivaldybių priešgaisrinių tarnybų **pavaldumo klausimas**, kuris šiuo metu iki galo nėra išspręstas, todėl sukelia administravimo problemų – iš dalies savivaldybių UK pavaldžios savivaldybėms, bet nuo vykimo į incidentą laiko, tampa pavaldžios VPGT. Esant skirtingai kontrolei, sutrinka savivaldybių priešgaisrinės tarnybos valdymas ir nepertraukiamas veiklos organizavimas bei atsakomybės paskirstymas. Todėl didžiausia atsakomybė tenka priešgaisrinės tarnybos viršininkui, kuris privalo užtikrinti savivaldybės priešgaisrinės tarnybos pajėgų parengtį, nors realiai incidentų likvidavime nedalyvauja. Tokią pajėgų parengtį tikslingiau ir efektyviau užtikrintų Valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos pareigūnai. Sukūrus vieningą sistemą, būtų lengviau pastebėti pajėgų parengties spragas, paprasčiau išspręsti kylančias problemas.

Taigi išanalizavę struktūrą ir administravimą sužinojome, jog savivaldybių priešgaisrinės tarnybos valdymo organas yra savivaldybės taryba ir savivaldybės administracijos vadovas – jie skiria priešgaisrinės tarnybos viršininką, paskirsto finansavimą, sprendžia susidariusias problemas. SPT kaip ir kitos organizacijos turi tiksliai apibrėžtas funkcijas ir uždavinius, vadovaujasi valstybės tarnybos įstatymu bei kitais teisinais aktais, darbuotojų pareigos apibrėžtos nuostatuose ir pareigybinėse instrukcijose. Apibendrinant savivaldybių priešgaisrinės tarnybos valdymą, norėtumėme pabrėžti, jog ši tarnyba atitinka linijinę organizacijos struktūrą, kurioje kiekvienam padaliniui vadovauja vienas vadovas, atliekantis visas valdymo funkcijas [40]. Padalinys arba atskiras individas yra pavaldus tik vienam vadovui. Vadinasi, vadovo nurodymai vykdytojiui ir vykdytojo ataskaitos vadovui perduodamos viena linija. Įsijungus VPGT gelbėjimo pajėgoms, vadovavimas linijiniu būdu perduodamas viršesniai vadovui. Kaip matome, VPGT ir SPT yra susijusios, todėl tai ypač kelia pavaldumo problematiką.

1.4. Savivaldybių priešgaisrinės tarnybos finansavimas

Darbo apmokėjimo tvarka. Priešgaisrinės tarnybos darbuotojams darbo užmokestis mokamas Lietuvos Respublikos Darbo apmokėjimo įstatymo, LR Vyriausybės nutarimų, reglamentuojančių biudžetinių įstaigų darbuotojų darbo užmokesčio apskaičiavimą, nustatyta tvarka [16].

Darbuotojams nustatyta tvarka gali būti mokami priedai už darbą potencialiai kenksmingomis ir pavojingomis sąlygomis, kiti priedai ir priemokos bei pašalpos, neviršijant nustatyto darbo užmokesčio fondo pagal rajono savivaldos institucijų patvirtintus tarnybos darbo apmokėjimo nuostatus. Skiriamas papildomas užmokestis už darbą nakties metu ir švenčių dienomis. Priešgaisrinės tarnybos viršininkui atlyginimą nustato rajono valdyba [16].

Lėšų šaltiniai ir lėšų naudojimo tvarka. Pagrindinis savivaldybių priešgaisrinės tarnybos lėšų šaltinis – rajono savivaldybės biudžetas. Nebiudžetinės lėšos įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka gali būti gaunamos iš kitų organizacijų, fondų, labdaros ir paramos tiekėjų, atskirų piliečių, priešgaisrinės tarnybos teikiamų mokamų paslaugų organizacijoms ir gyventojams [16].

Savivaldybių priešgaisrinė tarnyba finansuojama pagal asignavimų valdytojo sudarytą ir patvirtintą sąmatą. Sąmata sudaroma, atsižvelgiant į nustatytus etatų normatyvus, parengtus ir su finansų taryba suderintus bei rajono savivaldos institucijų patvirtintus kuro, energijos, inventoriaus ir kt. normatyvus [16].

Nebiudžetinės lėšos naudojamos Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka. Finansines operacijas ir tarnybos turto apskaitą vykdo priešgaisrinės tarnybos buhalterija (vyriausiasis finansininkas) [16].

Šiuo metu lėšų poreikis savivaldybių priešgaisrinių tarnybų organizavimo funkcijai vykdyti skaičiuojamas pagal valstybinėms (perduotoms savivaldybėms) funkcijoms atlikti lėšų skaičiavimo metodiką [13]. Šios lėšos yra tikslinės paskirties ir savivaldybė jai perduotas funkcijas, tarp jų ir priešgaisrinių tarnybų organizavimo, turi atlikti atsižvelgdama į skirtus asignavimus. Tačiau pažymos [15] duomenimis savivaldybių gaunamos lėšos buvo žymiai mažesnės nei paskaičiuota metodikoje. Be to, pačios savivaldybės 2002–2003 metais vidutiniškai įsisavindavo atitinkamai 80 ir 90 proc. gautų lėšų pagal paskirtį. Nuo 2004 m. savivaldybės pagal paskirtį įsisavino visas joms skiriamas lėšas. 2005 m. savivaldybėms buvo patvirtinta 30250 tūkst. Lt, pagal paskirtį įsisavinta 30883,9 tūkst. Lt, arba 633,9 tūkst. litų daugiau, 2006 m. patvirtinta 32283 tūkst. Lt. 2007 m. savivaldybėms skirta 49193 tūkst. Lt. [15].

Finansinės veiklos kontrolė. Finansinę priešgaisrinės tarnybos veiklos kontrolę vykdo rajono savivaldybės kontrolės tarnyba ir kitos, įstatymais deleguotą biudžetinių įstaigų kontrolės teisę turinčios organizacijos [16].

Dėl finansavimo iškylančios problemos. Trūkstant lėšų, iškyla nemažai problemų. Viena iš jų – ugniagesių trūkumas. Jų bendras personalo etatų skaičius Lietuvoje yra 2159 [44]. Tačiau dėl nepakankamo dirbančiųjų pamainoje skaičiaus, 79 komandose budi tik po vieną ugniagesį, o tai prieštarauja darbuotojų saugos ir sveikatos instrukcijoms, kurios parengtos bei patvirtintos remiantis Darbų saugos ir sveikatos įstatymu [1]. Kad būtų užtikrintas minimalus

budinčių skaičius, reikėtų papildomai įsteigti 316 ugniagesių etato [15]. Žmonių nenoro dirbti ugniagesiais savivaldybių UK viena iš priežasčių yra maži atlyginimai. Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad Trakų raj. savivaldybės priešgaisrinės tarnybos ugniagesių komandose net 87 % respondentų yra nepatenkinti gaunamu atlyginimu.

Kita problema – apie 80 proc. komandų pastatų neatitinka šios dienos gaisrinėms keliamų reikalavimų [15]. Jie yra seni, patalpos mažos. Daugelis savivaldybių UK įsikūrusios buvusių kolūkių mechaninėse dirbtuvėse, kituose ūkiniuose pastatuose, dalis jų yra privačiuose piliečių statiniuose ir neatitinka elementarių higienos normų reikalavimų. 57 savivaldybių UK pastatų priklausomybės teisinė registracija neatlikta [42].

Nors kai kurių UK ugniagesiai yra aprūpinti asmens apsaugine apranga, tačiau nepakankamai, nes dažnai ja naudojasi visi ugniagesiai. Trūksta ugniagesio šalčių, pošalčių, darbinių pirštinių ir kt. Tai įrodo ir tyrimo metu gauti duomenys apie pastatų bei asmens apsauginių priemonių būklę Trakų raj. savivaldybės ugniagesių komandose. Dėl lėšų trūkumo neišsilyjama suslėgto oro kvėpavimo aparatai, todėl savivaldybių ugniagesiai negali atlikti nukentėjusių žmonių paieškos uždūmintose patalpose. Šioms asmeninės apsaugos priemonėms įsigyti visoms savivaldybių priešgaisrinėms tarnyboms turi būti skiriama iki 8, 05 mln. Lt [15].

Šiuo metu savivaldybių balanse yra 356 gaisrinės autocisternos. Iš jų tik 10 yra pagamintos vėliau nei 1993 m., t. y. tik mažiau nei 3 proc. autocisternų parko nėra visiškai nusidėvėję (gamintojų nustatytas eksploatavimo laikas 10 metų). Bendras šio parko amžiaus vidurkis viršija 24 metus [42]. Tyrimo duomenimis, Trakų raj. savivaldybės ugniagesių komandų automobilių būklė taip pat yra prasta – vienas iš automobilių eksploatuojamas jau 36 m. Nors savivaldybių gaisrinė technika yra visiškai susidėvėjusi tiek fiziškai, tiek morališkai, ji praktiškai neatnaujinama.

Taip pat tik 21 savivaldybėje UK turi pakankamą slėginių žarnų kiekį. Deja, nei vienoje iš jų nėra slėginių žarnų rezervo. Likusiose savivaldybėse slėginių žarnų nepakanka net gaisriniuose automobiliuose. Šiuo metu tik kas šeštos UK gaisrinės automobilis turi motorinius grandininis pjūklus ir gali atlikti minimalius gelbėjimo darbus. Visoje šalyje iš 275 savivaldybių UK turi 3 motorinius diskinius pjūklus [42].

Kreipiantis į rajonų savivaldybes, nurodant skurdžią technikos atžvilgiu savivaldybių priešgaisrinių tarnybų padėtį, atsakoma, jog naujos technikos įsigijimui asignavimai neplanuoti, nes lėšų poreikio skaičiavimo metodikoje tai nenumatyta. Savivaldybė šiais metais neturi finansinių galimybių skirti lėšų naujos technikos įsigijimui, nes tam reikalingos didelės investicijos. Šį klausimą reikėtų spręsti kartu su Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija [18].

Ryškėjant problemoms dėl sunkių darbo sąlygų, darbuotojų nepasitenkinimo ir finansavimo trūkumo, steigiamos profesinės sąjungos, ginančios darbuotojų interesus. 2002 m. įsteigtas Lietuvos ugniagesių gelbėtojų profesinių sąjungų susivienijimas (LUGPSS), kuris atstovauja šalies ugniagesius, savo veikla siekia gerinti darbuotojų darbo drausmę, darbo kokybę, įsipareigoja siekti, kad priešgaisrinių tarnybų bei pavaldžių įstaigų darbuotojai nepažeidintų darbo drausmės, pagal galimybes rūpintis darbuotojų poilsiu, reabilitacija, padėti aprūpinti dirbančius su užterštumu kolektyvinėmis bei asmeninėmis higienos priemonėmis ir kt. [19]. Tačiau dėl šių sąlygų nevykdymo, šiuo metu dažnėja priešgaisrinių tarnybų darbuotojų streikai. Profsąjungos nariai reikalauja aiškaus plano, kaip reformuoti gelbėtojų tarnybą, kad būtų suvienodintos statutinių ir pagal paprastas darbo sutartis dirbančių gelbėtojų darbo sąlygos ir atlyginimai – suvienodintas finansavimas ir darbo sąlygos.

1.5. Savivaldybių priešgaisrinės tarnybos žmogiškieji ištekliai

Organizacijose paslaugų kokybės pagrindinis veiksnys yra žmogiškieji darbo ištekliai. Savivaldybių priešgaisrinių tarnybų darbuotojams reikalingas specialus, padidintomis rizikos sąlygomis, mokymas. Priimant darbuotoją į darbą, jam pravedamas darbų saugos ir sveikatos priešgaisrinės saugos instruktažas. Taip pat yra privaloma turėti ugniagesio gelbėtojo kvalifikacijos pažymėjimą, išduotą Ugniagesių rengimo centro [17]. Tačiau tai nepatenkina profesinio lavinimo poreikių: specialistų trūkumas yra ryškus, o mokymas ir kvalifikacijos kėlimas itin reikalingas, bet dėl finansavimo stokos yra neįmanomas. Todėl savivaldybių UK išsiskiria kvalifikacijos ir mokymų stygiumi nuo VPGT darbuotojų, nors pagal darbo specifiką privalo dirbti tokį patį darbą. Ryškėjant panašioms problemoms, jaučiamas darbuotojų stygius, o dirbančiųjų – nepasitenkinimas, iškeliamas savivaldybių priešgaisrinių tarnybų ir VPGT administravimo, darbo sąlygų ir finansavimo skirtumas, nevieninga priešgaisrinės tarnybos organizacinė sistema.

Darbuotojų socialinių garantijų problematika. Galime teigti, jog SPT ir VPGT darbuotojų socialinės garantijos yra skirtingos. Todėl tai vis labiau pastebima, o susidariusios problemos sulaukia visuomenės ir valstybės dėmesio. Darbo partijos frakcijos atstovės teigimu, „jau 10 metų yra pažeidžiamos priešgaisrinių gelbėjimo tarnybų darbuotojų teisės. Pagal darbo sutartį dirbantys ugniagesiai atlieka lygiai tokį patį darbą, kaip ir statutiniai priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos darbuotojai (VPGT), tačiau jų socialinė padėtis yra žymiai prastesnė: į pensiją jie išeina vėliau, atlyginimai ir socialinės garantijos – mažesni. Dar prieš pusmetį premjeras

Gediminas Kirkilas kalbėjo, kad dėl šios diskriminacijos nereikėtų ieškoti atsakingų valdininkų, o problemą reikia spęsti. Tačiau ministras pirmininkas jau po pusmečio nebebuvo nusiteikęs greitai spręsti įsisenėjusių nestatutinių ugniagesių darbo problemų ir pareiškė, kad gelbstint vieną socialinę grupę, bus pažeisti kitų grupių interesai. O Vidaus reikalų ministras Raimondas Šukys paaikškino, kad pritarus Seimo narės siūlymui, suvienodinti vienuolikos savivaldybių priešgaisrinio gelbėjimo tarnybų darbuotojų darbo sąlygų su statutinių tarnybų pareigūnų darbu, visų kitų pareigūnų atžvilgiu tai būtų lygiateisiškumo pažeidimas“ [54].

2007 m. gegužės 16 d., vykusioje spaudos konferencijoje Seimo Darbo partijos frakcijos narė tvirtino, kad „priešgaisrinių gelbėjimo tarnybų darbuotojai su viltimi laukė Vidaus tarnybos statuto patvirtinimo įgyvendinimo įstatymo svarstymo ir priėmimo Seime. Minėtos pataisos panaikintų jau 17 metų gyvuojančią ugniagesių diskriminaciją ir atstatytų teisingumą. Deja, Vidaus reikalų ministerija Vyriausybei pateikė pažymos projektą, kuriame siūlė nepritarti teikiamam projektui“ [54].

„Vidaus reikalų sistemos respublikinės profesinės sąjungos pirmininko Sauliaus Džiauto teigimu, šiuo metu Lietuvoje yra priešgaisrinių gelbėjimo tarnybų, kurių darbuotojai neturi statutinių tarnybų pareigūnų statuso. Žmonės, dirbantys tą patį darbą, turintys vienodą išsilavinimą ir kvalifikaciją, dalyvaujantys gesinant tokius pačius gaisrus turi nevienodas sąlygas. Antai statutinių tarnybų pareigūnai yra apdrausti, apmokamos jų kelionių į darbą išlaidos, gauna nemokamą maitinimą po 4 darbo valandų gaisro gesinimo metu, už darbo stažą, aukštesnę kategoriją keliamas atlyginimas, o nestatutiniai tokiomis privilegijomis naudotis negali. Be to, išdirbę 20 m., statutiniai pareigūnai gali išeiti į pensiją, o nestatutiniai – ne“ [55].

Esant tokiai padėčiai, kaip jau minėjome, susiduriama su problemomis: žmonių nenoru dirbti ugniagesiais savivaldybių UK, darbuotojų motyvavimo stygiumi, perspektyvų nebuvimu bei nesuteikiamomis socialinėmis garantijomis, etatų stygiumi, o tai atsiliepia darbų efektyvumui, darbuotojų sveikatai – dėl tokių problemų nuolat patiriamos stresinės situacijos.

Darbuotojų motyvavimas. Valdydami organizaciją, vadovai numato, kokia bus jos veikla, kas, kada ir kaip turi įgyvendinti numatytas užduotis. Organizacijos veiklos pasekmės lemia personalo darbas. Darbuotojų kompetencija, požiūriai, vertybės, poreikiai lemia vienokį ar kitokį jų elgesį organizacijoje. Skirtingą žmonių elgesį ir jo motyvus, siekiant tikslo, paaikškina motyvacija. Vadovai privalo stebėti darbuotojų elgseną ir nukreipti ją organizacijai reikiama linkme [35]. Šiandien beveik kiekvienoje organizacijoje yra stiprinama darbuotojų motyvacija, tačiau to negalime pasakyti apie savivaldybių priešgaisrinę tarnybą. Viena iš pagrindinių problemų yra atlygis. Nors darbuotojams yra keliami specialūs reikalavimai, jie dirba padidintos rizikos darbą, jų atlygio dydis neatitinka darbo specifikos. Galime teigti, jog daugelis darbuotojų mano, jog jų atlygis neatitinka darbo sąnaudų. Šiuo atveju atkurti teisingumą mėgina patys

darbuotojai – prašyti savivaldybių didesnio finansavimo, kreiptis į profsąjungas ar kitas institucijas. Tačiau ši problema nesprendžiama, o tai įtakoja savivaldybių UK darbuotojų trūkumą, budėjimo metu dirbama po vieną žmogų. Realiai žiūrint į tokią situaciją, galime numatyti, kad atvykus į incidentą vienam priešgaisrinės tarnybos darbuotojui, neįmanoma efektyviai dirbti, kadangi jų darbas reikalauja fizinių pastangų. Tai dar labiau mažina darbuotojų motyvaciją dirbti tokioje tarnyboje.

Motyvacijos dirbti nėra ir dėl skirtingo socialinių garantijų statuso nuo VPGT darbuotojų, tačiau apie šią problemą jau minėjome.

Pasak E. Bagdono ir L. Bagdonienės, gerų darbuotojų motyvavimo rezultatų galima tikėtis, jeigu įvertinamos:

- 1) individualios darbuotojų savybės, poreikiai, pažiūros, vertybės, interesai;
- 2) darbo ypatybės – skirtingų įgūdžių būtinybė, užduočių įvairovė ir jų svarba, savarankiškumo laipsnis ir tobulėjimo būtinybė;
- 3) organizacijos ypatybės – taisyklės, nuostatai, vertybės, papročiai [22].

Labai svarbu suvokti, kad darbo motyvacija didėja tik tada, kai darbuotojams žinoma, kad su jais garbingai elgiamasi, kai atlyginama už jų darbą ir pastangas [38]. Nors šioje organizacijoje yra taisyklės, nuostatai, veikla reglamentuota LR įstatymais, nėra efektyvių darbuotojų motyvavimo ir skatinimo priemonių, reikalinga keisti valdymo sistemą. Darbo tvarkos taisyklėse yra numatytas tik vienas darbuotojų skatinimas – už pavyzdinių pareigų (darbų) atlikimą, iniciatyvą, išradingumą darbuotojams skirirama padėka (viršininko įsakymu) [17]. Tai, pasak E. Bagdono ir L. Bagdonienės, yra vidinis atlygis, žadinantis užbaigtumo jausmą ir didinantis savigarbą [22]. Tačiau paprasčiausias būdas pasiekti, kad darbuotojai jaustų pasitenkinimą – sukurti geras darbo sąlygas, o tai, kaip matome, šiuo metu įvykdyti neįmanoma.

Stresas darbe. Atsižvelgdami į minėtas problemas, galime daryti išvadą, kad darbuotojai, susidūrę su tokiomis problemomis, patiria stresą. Stresinę būseną gali sukelti ir jų atsakingas darbas, ypač incidento metu, kai susiduriama su technikos ir asmens apsauginių priemonių bei darbuotojų trūkumu, kai rizikuojama savo sveikata ir gyvybe, žinant teikiamų socialinių garantijų SPT darbuotojams spragas. Tačiau aiškumo dėliai, visų pirma išsiaiškinkime streso sąvoką.

Lietuviška medicinos enciklopedija nurodo, kad stresas – tai psichinės ir fiziologinės įtampos būseną, visuma organizmo apsauginių reakcijų, kurias sukelia žalingi aplinkos veiksniai [28]. G. W. Davidsonas teigia, kad stresas yra priverstinė fizinė, emocinė ar protinė įtampa [22]. Pasak R. L. Alkinsono, stresas – tai būseną, atsirandanti žmogui susidūrus su tokiomis psichologinėmis ar socialinėmis aplinkybėmis, kurias jis suvokia kaip pavojingas ir nėra tikras, kad sugebės jas įveikti [33]. A. Fingret pažymi, kad stresas – tai individualus reiškinys, kurio

priežastys yra pernelyg dideli aplinkos reikalavimai [32]. H. S. Klareichas stresu vadina nespecifinį fiziologinį atsaką į stipriai veikiančias aplinkybes, suvokiamas kaip grėsmingas asmeniui [22].

Taigi, išsiaiškinę streso sąvoką, savo hipotezę dėl savivaldybių priešgaisrinės tarnybos darbuotojų patiriamo streso galime tik patvirtinti. Tarnybos darbuotojai nuolat junta emocinę ir protinę įtampą, incidento metu suvokia aplinkos pavojingumą ir nėra tikri, kad jiems, ypač dirbant vieniems, pavyks atlikti savo užduotį. Tarnybos darbuotojams skiriami dideli aplinkos reikalavimai, incidento metu (t. y. gaisro ar gaivalinės nelaimės metu ar kt.) jie nėra užtikrinti dėl savo sveikatos ir gyvybės. Atlikę tyrimą Trakų raj. savivaldybės ugniagesių komandose, išsiaiškinome, jog net 77 % respondentų darbas sukelia nervinę įtampą. Darbuotojams stresinės būsenos sukelia jų statusas, išteklių stoka, per dideli darbo krūviai, o stresinė būsena gali sutrikdyti įprastą veiklos eigą, tempą, kokybę [33].

Apibendrinant SPT analizę, galime teigti, jog incidentų, susijusių su priešgaisrinės tarnybos veikla, skaičius Lietuvoje nuolat auga. Šiuo metu kaimuose gaisrų skaičius beveik sutampa su miesto, todėl savivaldybių priešgaisrinių tarnybų (SPT) vaidmuo nuolat didėja. Dėl šios priežasties ypač svarbu atkreipti dėmesį į šias tarnybas, išsiaiškinti jų funkcijas bei kylančias problemas, atskleisti pagerinimo galimybes administravimo srityje.

Priešgaisrinių tarnybų veikla yra paremta atitinkama įstatymine dokumentų baze, tačiau išleisti įstatymai ne visiškai atitinka savivaldybių priešgaisrinių tarnybų veiklą, todėl yra būtini poįstatyminiai aktai, kurie reglamentuotų būtent savivaldybių priešgaisrinių tarnybų veiklą, jų finansavimą, pavaldumą, išorinę ir vidinę aplinką bei personalo vadybą.

Išanalizavę SPT valdymą bei struktūrą, išsiaiškinome, jog šios tarnybos valdymo organas yra savivaldybės taryba ir savivaldybės administracijos vadovas, kuris skiria priešgaisrinės tarnybos viršininką, paskirsto finansavimą. SPT kaip ir kitos organizacijos turi tiksliai apibrėžtas funkcijas ir uždavinius, vadovaujasi priešgaisrinės tarnybos nuostatais, individualių darbo vietų aprašais, kurie atsižvelgiant į darbuotojų padidintos rizikos darbo pobūdį yra riboti, neapima nenumatytų darbų, kurie būdingi priešgaisrinės tarnybos veiklai, todėl yra tobulintini. Apibendrinant savivaldybių priešgaisrinės tarnybos administravimą, galime teigti, jog ši tarnyba atitinka linijinę organizacijos struktūrą, kurioje kiekvienam padaliniui vadovauja vienas vadovas, atliekantis visas valdymo funkcijas [40].

Analizuojant savivaldybės priešgaisrinės tarnybos organizacinę sistemą buvo pastebėtos finansavimo, pavaldumo bei žmoniškųjų išteklių problemos. Kadangi pagrindinis SPT lėšų šaltinis yra rajono savivaldybės biudžetas, dėl dažno lėšų stygiaus ir netinkamo paskirstymo, savivaldybių priešgaisrinėje tarnyboje iškyla problemų – darbuotojų trūkumas, motyvacijos

stygius, perspektyvų nebuvimas, socialinių garantijų „skurdumas“, reikiamos įrangos trūkumas, stresinės situacijos darbe ir kt. Išryškėjo nevieninga priešgaisrinės tarnybos administravimo sistema darbo atžvilgiu, lyginant su statutiniais darbuotojais. Bręstančios problemos vis labiau keliamos į viešumą, profsąjungų nariai reikalauja aiškaus plano, kaip reformuoti priešgaisrinę tarnybą, kad būtų suvienodintos statutinių ir pagal paprastas darbo sutartis dirbančių gelbėtojų darbo sąlygos ir atlyginimai – suvienodintas finansavimas ir darbo sąlygos. Tačiau šiuo metu šios problemos realiai nėra sprendžiamos, o savivaldybių priešgaisrinės tarnybos praktiškai atrodo užmirštos, nors jų vaidmuo pastaruoju metu ypač didėja.

2. UŽSIENIO ŠALIŲ SAVIVALDYBIŲ PRIEŠGAISRINIŲ TARNYBŲ APŽVALGA

Išanalizavus savivaldybių priešgaisrinių tarnybų padėtį Lietuvoje ir atskleidus pastebėtas problemas, žvilgnis krypsta į užsienio šalis, jų valdymo sistemą, priešgaisrinių tarnybų struktūrą.

2.1. Danijos Kritinių situacijų valdymo agentūra

Danijoje tokia organizacija, kaip savivaldybių priešgaisrinė tarnyba, vadinama Danijos Kritinių situacijų valdymo agentūra (The Danish Emergency Management Agency – DEMA). Ji yra atsakinga už nacionalinę šalies parengtį. DEMA pavaldi Vidaus ir sveikatos ministerijai bei įgyvendina ministerijos jurisdikcijai priklausančias pasirengimo gelbėjimui užduotis. Be to, DEMA atsakinga už civilinio sektoriaus parengties planavimo koordinavimą bei įgyvendina su tuo susijusias užduotis, nepriskirtas kitoms ministerijoms. Galiausiai DEMA yra Danijos nacionalinio saugumo įstaiga, atsakinga už Danijos pasirengimą branduoliniam pavojui [53]. Be esančios centrinės būstinės DEMA turi 10 poskyrių – 7 gelbėjimo centrus ir tris mokyklas – esančius visoje šalyje. Iš viso DEMA turi apie 630 darbuotojų.

Pagrindinis DEMA veiklą ir nacionalinę parengtį reglamentuojantis dokumentas yra Parengties aktas. Pagal pirmą Parengties akto skyrių, esminis nacionalinės gelbėjimo parengties tikslas yra apsaugoti, sumažinti ir pašalinti nelaimių, ekstremalių situacijų (įskaitant karą) sukeltą žalą žmonėms, turtui bei aplinkai [53].

Danijos nacionalinę gelbėjimo parengtį sudaro nacionalinių Gelbėjimo parengties būrių regioniniai padaliniai. Šie padaliniai, įsikūrę šešiuose iš septynių gelbėjimo centrų (septintasis neatlieka gelbėjimo parengties užduočių), padeda savivaldybių gelbėjimo tarnyboms bei panašioms parengties tarnyboms, iškilus reikalui. Danijoje iš viso yra 250 savivaldybių [53].

Naujokų mokymas

Kasmet gelbėjimo centrai apmoko 900 naujokų, kurie tarnauja 3 mėnesius. Per šį laikotarpį, be kitų užduočių, jie yra apmokomi gaisrų gesinimo pagrindų. Be to, gelbėjimo centrai apmoko dar 500 naujokų, kurie tarnauja 6 mėnesius. Šie naujokai išeina gelbėjimo kursą, taip pat kursą apie pavojingas medžiagas bei yra apmokomi gesinti gaisrus. Po apmokymų šie asmenys vėliau gali suformuoti savivaldybių gelbėjimo būrius [53].

Regioninių gelbėjimo centrų pagalba

Regioniniai gelbėjimo centrai budi ištisą parą. Prašant savivaldybių gelbėjimo centrams ar policijai, regioniniai gelbėjimo centrai padeda gesinti gaisrus, dalyvauja kitose gelbėjimo operacijose. Šie centrai greitai reaguoja į aliarmo pranešimą, turi specialią reikalingą įrangą. Šių centrų personalas taip pat sudaro tarptautinių DEMA operacijų pagrindą [53].

Ekspertizės centrai. Regioniniai gelbėjimo centrai atlieka ir transporto priemonių, mašinų bei kitos įrangos ekspertizės funkciją, kiekvienas specializuojasi tam tikroje srityje. Šių centrų funkcija yra rinkti ir plėtoti profesines žinias, ypač logistikos sferoje, o paskui jas pritaikyti bendrai gelbėjimo sričiai.

Trijose DEMA mokyklose dėstomi įvairūs gelbėjimo ir ekstremalių situacijų valdymo kursai, skirti valstybės ir savivaldybių atstovams. Jungtinė Ekstremalių situacijų valdymo bei Vadovavimo apmokymų programa yra nauja mokymų programa, skirta savivaldybių ir nacionaliniams gelbėjimo centrams. Mokymų programa yra modulinė ir lanksti, leidžianti kursų klausytojams ją suderinti su individualiais poreikiais bei dabartinėmis ar būsimomis pareigomis. Mokymų programa orientuojama į penkias sritis: valdymą ir organizavimą, operacijų rengimą, administravimą, prevenciją, mokymą ir apmokymus [53].

DEMA akademija. Pagrindinis DEMA akademijos tikslas yra planuoti ir praveisti gelbėjimo kursus. Tai apima valdymą, operacijų atlikimą (bendradarbiaujant su DEMA Technikos mokykla), pirmąją pagalbą ir apmokymus.

DEMA Techninė mokykla. DEMA Techninė mokykla planuoja ir veda taktinius gaisrų gesinimo, gelbėjimo, pavojingų medžiagų operatyvinių apmokymų kursus. Mokykloje apmokomi komandų ir spec. pajėgų vadovai (bendradarbiaujant su DEMA akademija). Mokykla taip pat organizuoja išlaisvinimo technikos ir taktikos kursus, pasirengimo naftos išsiliejimo jūroje pavojui kursus ir pan. Mokykla savo žinioje turi 130 000 kv.m. apmokymams skirtą

teritoriją, kurioje gali būti atliekami įvairūs mokymai, modeliuojant skirtingas situacijas. Pavyzdžiui, gali būti mokymams naudojama sugriauto miesto aplinka [53].

DEMA personalo koledžas. DEMA personalo koledžas veda prevencijos kursų, organizuoja bendradarbiavimą tarp parengties pajėgų ir žiniasklaidos.

Be Jungtinės Ekstremalių situacijų valdymo bei Vadovavimo apmokymų programos, mokyklose rengiami specialūs kursai savanoriškų organizacijų vadovams, visuotinės gynybos partneriams bei DEMA tarptautinių operacijų personalui. Tarptautiniai kursai apima saugos, logistikos, kooperacijos, kultūrinio sąmoningumo ir kitokius kursus [53].

Trijų lygių parengtis

Gaisras ir gelbėjimas – ekstremalios situacijos su pavojingomis medžiagomis

1. Savivaldybė. Reakcijos laikas 10-15 min., kaimyninių savivaldybių pagalba.
2. 7 savivaldybių ir 6 regioniniai paramos centrai – reakcijos laikas apie 1 val.

Apie 50 gelbėjimo komandų šešiuose regioniniuose gelbėjimo centruose bei apie 45 savivaldybių gelbėjimo stotys – reakcijos laikas apie 30 min.

3. 6 regioniniai gelbėjimo centrai – ypatingi gelbėjimo ir gaisro gesinimo būriai su spec. įranga – reakcijos laikas apie 2 val.

Papildoma parengtis

Esant ekstremalioms situacijoms, apie kurias žinoma iš anksto, pavyzdžiui, prasidėjus karui, vykstant nacionalinei mobilizacijai, parengtis gali būti papildomai sustiprinta. Pajėgos gali būti laipsniškai didinamos. Iš esmės jas sudaro dvi dalys: pirmoji 500 žmonių grupė turi būti pasirengusi per 48 valandas, antroji 4500 žmonių grupė gali būti iškviesta dalimis, jos pasirengimo laikas ilgesnis [53].

Tarptautinės operacijos ir bendradarbiavimas

DEMA atlieka nemažai tarptautinių užduočių, apimančių bendradarbiavimą už valstybės sienų. Pagrindinis DEMA tikslas yra nacionalinės parengties personalą paruošti greitam reagavimui į užsienyje vykstančias ekstremalias situacijas. Tarptautinėms operacijoms teikiamas aukštas prioritetas. Remiantis patirtimi reakcijos laikas gali būti labai greitas. Operatyviosios pajėgos, paruoštos tam tikroms ekstremalioms situacijoms, su visa reikalinga įranga gali nelaimės vietoje atsirasti per 12 valandų. Nacionalinio gelbėjimo parengties personalas dalyvauja žemės drebėjimų, potvynių, miškų gaisrų, pabėgėlių krizių ir pan. įvykių vietose.

DEMA taip pat dalyvauja daugelyje ES, NATO JT ir OECD tarptautinių pratybų ir pasitarimų civilinės saugos, humanitarinių operacijų ir branduolinio pavojaus parengties klausimais; artimai bendradarbiauja su Danijos Užsienio reikalų ministerija bei nevyriausybiniomis humanitarinėmis organizacijomis [53].

Europos sąjunga. Pastaraisiais metais bendradarbiavimas ES civilinės saugos srityje sulaukia vis daugiau dėmesio. Stiprinamas tarpvyriausybiniis bendradarbiavimas.

Jungtinės tautos. DEMA artimai bendradarbiauja su Jungtinėmis Tautomis, ypač su JTO humanitarinių reikalų skyriumi. Kartu su Švedija, Jungtine Karalyste, Suomija ir Norvegija, Danija yra Tarptautinės humanitarinės partnerystės narė. Narystė šioje organizacijoje apima paramą JT rengiamoms operacijoms, mokymus ir kt.

Nato. DEMA ir Danijos NATO misija koordinuoja Danijos dalyvavimą NATO vyriausiąjame civilinių ekstremalių situacijų planavimo komitete. Šis komitetas yra paskyręs devynias planavimo tarybas ir komitetus, kurie detaliau ir konkrečiau planuoja parengti ekstremalioms situacijoms. Šiose tarybose ir komitetuose yra Danijos ministerijų ir agentūrų atstovai, atsakingi už šių sričių nacionalinį planavimą [53].

Kita veikla. Baltijos jūros valstybių taryboje DEMA yra branduolinės saugos ir apsaugos nuo radiacijos darbo grupės narė. DEMA yra įsteigusi nemažai stebėjimo stočių Baltijos šalyse, Lenkijoje bei Rusijoje, o taip pat yra įgyvendinusi keletą projektų atominių elektrinių saugos didinimo srityje [53].

Tarptautinės sutartys. Danija yra sudariusi nemažai dvišalių ir daugiašalių tarptautinių susitarimų dėl ankstyvo informavimo apie branduolinį pavojų, apsikeitimo informacija apie atominius įrenginius, pagalbos nelaimių atvejais ir kt. [53].

Kaip matome, Danijoje sutelkiama daug investijų į tokią organizaciją, kuri atlieka platesnes funkcijas. Skiriasi ir pavaldumas – DEMA yra pavaldi Vidaus ir sveikatos ministerijai. Ši organizacija apima daug didesnę veiklą ir atsakomybę, negu Lietuvos savivaldybių priešgaisrinės tarnybos. Apskritai Danijoje į tokią organizaciją žvelgiama kur kas atsakingiau nei Lietuvoje, šioje valstybėje daug dėmesio skiriama gelbėjimo darbams, naujokų mokymams, gelbėjimo centrų steigimams. Yra įsteigti ir ekspertizės centrai, net trys DEMA mokyklos, vedami specialūs kursai. Organizacija atlieka ir tarptautines užduotis, bendrauja su kitų šalių organizacijomis. Deja, Lietuvoje nėra keliamas toks tikslas ir net nemėginama sekti kitų valstybių pavyzdžiu, problemų sprendimas ir naujų idėjų generacija nevykdoma.

2.2. Lenkijos savanoriškos draugijos

Lenkijoje vietoj savivaldybių priešgaisrinių tarnybų yra kuriamos savanoriškos draugijos. Gyventojai savo noru stoja į šias draugas, laisvalaikio dalyvauja jos veikloje, leidžia savo laikraštį. Išgirdę aliarmo signalą ar gavę trumpą pranešimą į pranešimų gaviklį, susirenka iš anksto sutartoje vietoje ir važiuoja į incidento vietą. Draugijos sudaro dvi sistemas: pirmosios

sistemos draugijos nariai per 3-4 min. privalo išvykti į incidentą; antrosios – laikas neribojamas. Jeigu pirmosios sistemos draugijos nariai neišvykta per numatytą laiką, draugija priskiriama antrajai sistemai. Kai kuriose savivaldybėse yra mokamas atlygis už incidento likvidavimą, kitose pinigai yra kaupiami įrangai. Taip pat papildomą mokestį gauna nariai už gaisrinių automobilių ir įrangos priežiūrą. Šie nariai, priklausomai nuo savivaldybės finansavimo, netoliese gyvena ar budi paromis. Jie gali dirbti ir kitą darbą, o išgirdę aliarmo signalą, gali laisvai išeiti iš darbovietės ir, nepaisant to, jiems bus sumokėtas visos darbo dienos užmokestis. Finansavimas vyksta iš savivaldybės, kasmet yra skiriami pinigai, renkamas draugijos komitetas, kuris nusprendžia kaip paskirstyti lėšas. Draugijos nariais gali tapti gyventojai nuo 14 metų amžiaus. Vykti likviduoti incidentą leidžiama ne jaunesniems kaip 18 metų, pasitikrinsiems sveikatą ir baigusiems kursus, kurie vyksta tris mėnesius savaitgaliais, nariams. Nariai atsakingi už gaisrinio automobilio vairavimą, privalo gauti leidimus. Draugijos nariai yra apmokami dirbti su kvėpavimo aparatais netinkamoje kvėpuoti aplinkoje. Vidutiniškai savanorių draugiją sudaro apie 45 nariai, 5 iš jų turintys leidimą vairuoti gaisrinius automobilius. Draugijos nariai gesina gaisrus, gelbsti žmones, vykdo žmonių paiešką (turi dresiruotus šunis), atlieka gelbėjimo darbus vandenyje (narai), išlaisvina nukentėjusius autoįvykio metu. Kiekvienais metais, norint užtikrinti draugijos narių parengtį, vyksta pratybos. Kiekvienas narys yra apdraudžiamas nuo nelaimingų atsitikimų [57].

Taigi Lenkijoje yra Priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos ir savanoriškos draugijos. Priešgaisrinių gelbėjimo tarnybų nariai irgi gali tapti draugijos nariais. Lietuvoje tokiam projektui – kurti savanoriškas draugijas – siūlymų nėra.

2.3. Rusijos Federacijos privačios priešgaisrinės tarnybos ir savanoriškos draugijos

Rusijos Federacijoje vis daugiau yra skatinama steigti privačias priešgaisrines tarnybas bei savanoriškas draugijas, kadangi šiuo metu Valstybinė priešgaisrinė tarnyba nesugeba pilnai užtikrinti saugumo arba tai yra bereikalingos išlaidos [48]. Todėl mėginama gyvenvietėse, kuriose gyventojų skaičius neviršija penkiasdešimties tūkstančių, steigti tik privačias priešgaisrines tarnybas ir savanoriškas draugijas. Labai sparčiai auga savanoriškų draugijų skaičius žemės ūkio bendrovėse. Savanoriai turi pereiti specialų paruošimą, jiems suteikiama specialioji technika. Stengiamasi, kad privačioje priešgaisrinėje tarnyboje kuo daugiau dirbtų buvusių Valstybinės priešgaisrinės tarnybos darbuotojų, nes tai sustiprintų parengimo lygį. Gyventojams privatūs ugniagesiai teikia pagalbą nemokamai, todėl skambinti reikia tuo pačiu

numeriu kaip ir anksčiau. Gavus pranešimą apie incidentą, sprendžiama kas yra arčiau ir kas greičiau atvyks į incidentą: ar privatūs ugniagesiai ar valstybės [47].

Rusijos Federacijos savanoriškas priešgaisrines pajėgas sudaro draugijos ir komandos, kurios gali būti savivaldybių ir objekto. Savanoriškos draugijos ir komandos skiriasi tuo, kad draugijos neturi gaisrinių automobilių. Komandos gali būti skirstomos į komandas:

- a) kuriose vyksta budėjimas pamainomis ir yra priskirti pastatai bei technika;
- b) kuriose vyksta budėjimas tik gaisrinių automobilių vairuotojų, o kiti budinčios pamainos nariai budi namuose;
- c) kai visi budinčios pamainos nariai budi namuose [43].

Savivaldybių pajėgos savanoriškos priešgaisrinės tarnybos įsteigiamos, reorganizuojamos ir likviduojamos esant savivaldybės sprendimui. Pajėgų kiekį nustato savivaldybės atsakingi asmenys, prieš tai suderinę su Valstybine priešgaisrine tarnyba [56].

Finansinį bei materialinį-techninį aprūpinimą sudaro vietinis biudžetas, gyventojų bei organizacijų aukojimas bei kiti finansavimai.

Į savivaldybių savanoriškas pajėgas priimami asmenys savo noru, atitinkantys dalykinius ir moralinius reikalavimus, sveikatos būklę. Naujų savanorių paruošimas vyksta Valstybinėje priešgaisrinėje tarnyboje ar jai pavaldžioje įstaigoje. Savanoriai ugniagesiai privalo laikytis:

- a) priešgaisrinių reikalavimų;
- b) savanorių ugniagesių reikalavimų;
- c) darbo tvarkos, darbų saugos ir sveikatos taisyklių [56].

Kaip matome, Rusijos federacijoje taip pat susiduriama su problema – valstybinė priešgaisrinė tarnyba nesugeba pilnai užtikrinti saugumo. Tačiau stengiamasi keisti susidariusią situaciją, imtis reformų – steigti privačias priešgaisrines tarnybas ir savanoriškas draugijas. Be to, nestokojama finansų ir pastangų ruošti kvalifikuotus specialistus, stiprinti pajėgas ir bendradarbiavimą.

Apibendrinami antrąjį skyrių, galime teigti, jog apžvelgę Danijos, Lenkijos ir Rusijos Federacijos priešgaisrinių tarnybų veiklą, valdymą, struktūrą bei funkcijas, pastebėjome skirtingas šių organizacijų struktūras, jų uždavinių ir veikimo mastą. Išsiskiria Danijos savivaldybių priešgaisrinė tarnyba, vadinama Kritinių situacijų valdymo agentūra (DEMA), kuri atlieka platesnes funkcijas ir uždavinius nei Lietuvos, Lenkijos ar Rusijos Federacijos savivaldybių priešgaisrinės tarnybos. Ši organizacija atsakinga už šalies nacionalinę parengtį, už civilinio sektoriaus parengties planavimo koordinavimą, už Danijos pasirengimą branduoliniam pavojui, gelbėjimo, gaisrų gesinimo darbus, atlieka tarptautinius užduotis, bendradarbiauja su

kitomis organizacijomis ir kt. Skiriasi ir jos pavaldumas – DEMA pavaldi Vidaus ir sveikatos ministerijai. O Lietuvos savivaldybių priešgaisrinių tarnybų pavaldumo klausimas yra problemiškas – ji pavaldi ir savivaldybėms ir VPGT. Danijoje daug dėmesio skiriama ir naujų mokymams, gelbėjimo centrų steigimams, prevenciniam darbui, vedami specialūs kursai. Lietuvoje yra tik viena ugniagesių gelbėtojų mokykla, t. y. Ugniagesių rengimo centras. Galima būtų daugiau dėmesio skirti prevenciniam darbui ir Lietuvoje, vesti specialius kursus, skirtus ugniagesių tobulinimui bei kvalifikacijos kėlimui.

Lenkijoje vietoj savivaldybių priešgaisrinių tarnybų yra kuriamos savanoriškos draugijos. Jų nariai, priklausomai nuo finansavimo, gyvena netoliese ar budi paromis. Jie budėjimo metu gali dirbti ir kitą darbą. Incidento metu paskelbiamas aliarmas, arba gaunamas trumpas pranešimas į pranešimų gaviklį – nariai nedelsdami turi susirinkti į iš anksto susitartą vietą per 3–4 min., o Lietuvoje į gaisrą išvyksta per 1 min., bet budėjimas vyksta ne namuose, o tarnybinėse patalpose. Savanoriškų draugijų finansavimas vyksta iš savivaldybės, kaip ir Lietuvoje. Kiekvienas narys yra apdraudžiamas nuo nelaimingų atsitikimų priešingai nei Lietuvos savivaldybių priešgaisrinių tarnybų darbuotojai. Lyginant šias dvi sistemas ir vienoje ir kitoje galime įžvelgti trūkumų ir pranašumų. Darbuotojams budint namuose sumažėja finansinės išlaidos – apmokėjimas vyksta kai išvažiuojama į incidentą. Tačiau esant šiai sistemai pasiruošimas išvykti vyksta ilgesnį laiką, dėl to nukenčia operatyvumas. Patobulinus išvykimo laiką, tokią sistemą galime siūlyti ir Lietuvai.

Rusijos Federacijoje susidūrus su panašiomis problemomis kaip ir Lietuvoje, pradėtos steigti savanoriškos draugijos ir privačios priešgaisrinės tarnybos. Apie incidentą pranešama tuo pačiu numeriu – gavus pranešimą siunčiama tarnyba, kuri yra arčiau incidento vietos ir greičiau atvyks bei likviduos incidentą. Finansinį bei materialinį-techninį aprūpinimą sudaro vietinis biudžetas, gyventojų bei organizacijų aukojimas bei kt. finansavimai.

Minėtose šalyse stengiamasi kuo optimaliau ir efektyviau spręsti iškilusias problemas, generuoti naujas idėjas – steigti privačias priešgaisrines tarnybas, savanoriškas draugijas ir kt. Lietuvoje šiuo metu to pasigendama, nesulaukiame ir naujų siūlymų, kaip pagerinti savivaldybių priešgaisrinių tarnybų valdymą, darbo efektyvumą, kaip išspręsti susidariusias problemas.

3. TRAKŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS PRIEŠGAISRINĖS TARNYBOS EMPIRINIS TYRIMAS

3.1. Trakų rajono savivaldybės priešgaisrinės tarnybos struktūra

Siekdami detaliau parodyti savivaldybių priešgaisrinės tarnybos struktūrą, panagrinėkime Trakų rajono savivaldybės priešgaisrinės tarnybos struktūrą.

Trakų rajonas yra Vilniaus apskrities sudėtinė dalis ir randasi pietvakarinėje apskrities dalyje. Trakų rajono centras yra Trakų miestas. Rajone gyvena apie 38500 gyventojų, iš jų – apie 18200 kaimo vietovėse. Yra parengtas Trakų rajono ekstremalių situacijų likvidavimo planas, kuriame rengimo momentu buvo 409 objektai. Sudėtingesnių problemų Trakų rajone galima tikėtis dėl techninės kilmės ekstremalių situacijų, nes rajone yra auto, geležinkelio, dujotekio magistralės, orlaivių trasa [20]. Atsižvelgiant į pavojingus objektus, magistrales, gyventojų skaičių buvo formuojamos Trakų priešgaisrinės pajėgos. Šiuo metu jas sudaro:

- Trakų PGT
- Lentvario komanda
- Aukštadvario ugniagesių komanda
- Onušio ugniagesių komanda
- Paluknio ugniagesių komanda
- Rūdiškių ugniagesių komanda
- Tiltų ugniagesių komanda

Visos komandos yra išdėstytos seniūnijų centruose, vietovėse kur yra didelis gyventojų tankumas. Kiekviena ugniagesių komanda (toliau – UK) turi gaisrinę autocisterną ir gali atlikti pirminius gaisro gesinimo veiksmus, tačiau negali dirbti uždūmintuose pastatuose, atlikti juose žmonių paiešką, nes neturi kvėpavimo aparatų. Kilus gaisrui Trakų rajono miškuose, kai jo mastas pasiekia arba viršija ekstremalaus įvykio kriterijus, Trakų priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos ir savivaldybės priešgaisrinės tarnybos padaliniai išsiunčiami gesinti derinant veiksmus ir vadovaujantis tarpusavio pagalbos sutartimi su Trakų miško urėdija. Priklausomai nuo meteorologinių sąlygų ir miškų struktūrinių ypatybių, lemiančių aukštus kompleksinius gaisringumo rodiklius, o tuo pačiu ir miško gaisringumo klases, Trakų miškų urėdijos teikimu sutelkiamos 8 ir daugiau gaisrinių autocisternų [20].

Trakų rajono savivaldybės teritorija yra paskirstyta į gaisrų gesinimo zonas [20].

3 lentelė. Gaisrų gesinimo zonų pasiskirstymas Trakų raj. savivaldybės UK

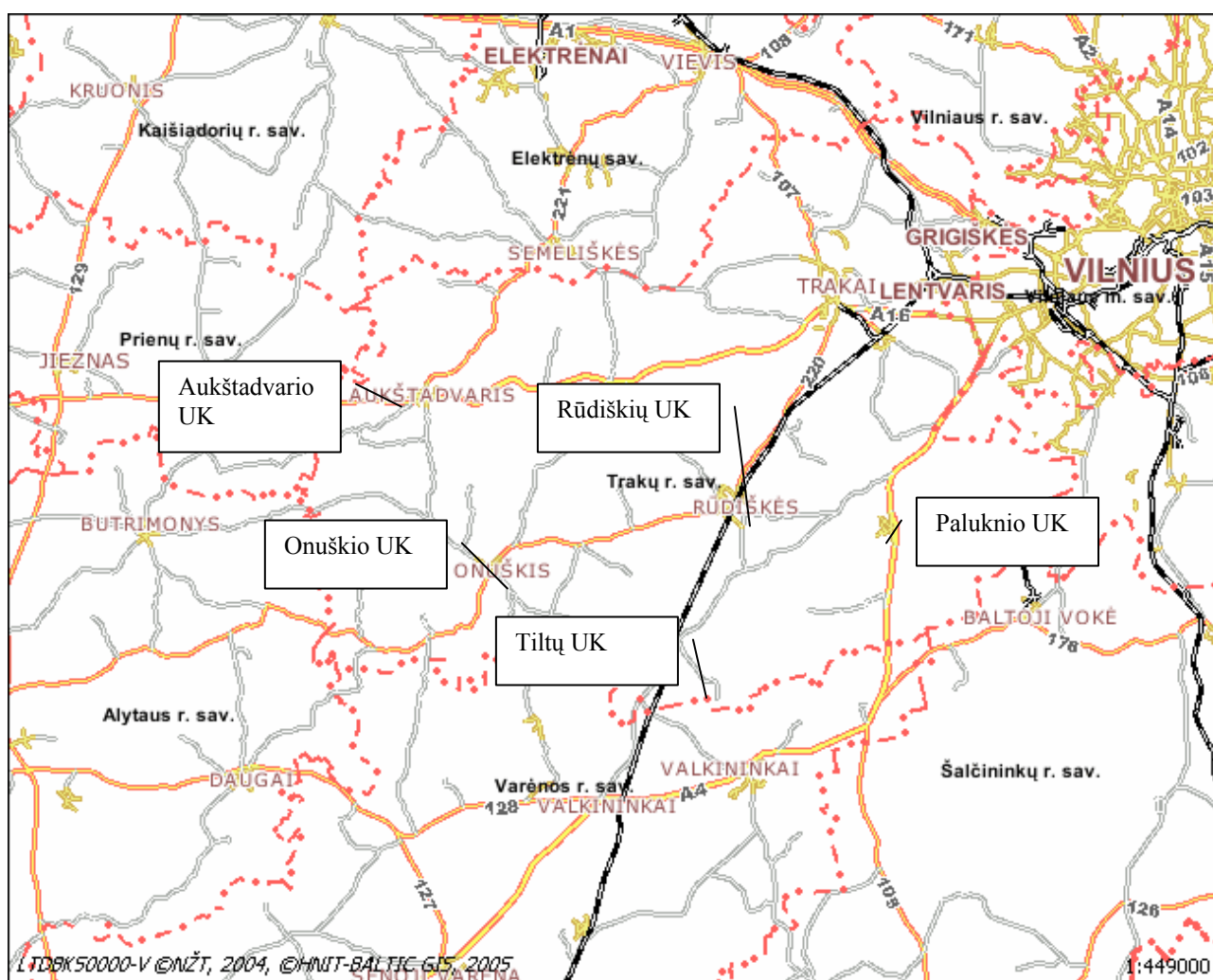
Gaisrų gesinimo zonos	Seniūnijų ir jų teritorijų suskirstymas pagal gaisrų gesinimo zonas	Gaisrų gesinimo zonos ir jai priskirtos teritorijos žymėjimas
I-oji Trakų raj. gaisrų gesinimo zona	Lentvario seniūnija Senujų Trakų seniūnija Rykantų gyvenvietė	I-A I-B I-C
II-oji Trakų raj. gaisrų gesinimo zona	Aukštadvario seniūnijos teritorijos dalis Rūdiškių seniūnijos teritorijos dalis Trakų seniūnijos teritorijos dalis	II-A II-B II-C
III-oji Trakų raj. gaisrų gesinimo zona	Aukštadvario seniūnijos teritorijos dalis Onuškio seniūnijos teritorijos dalis	III-A III-B
IV-oji Trakų raj. gaisrų gesinimo zona	Grendavės seniūnija Onuškio seniūnijos teritorijos dalis Rūdiškių seniūnijos teritorijos dalis	IV-A IV-B IV-C
V-oji Trakų raj. gaisrų gesinimo zona	Paluknio seniūnija Rūdiškių seniūnijos teritorijos dalis	V-A V-B

Lentelėje galime matyti, jog gaisro gesinimo zonos yra paskirstytos taip, kad kiekvienoje zonoje būtų nors viena ugniagesių komanda. Galime daryti išvadą, kad skirstant gaisrų gesinimo zonas buvo atsižvelgiama ne tik į gyventojų tankumą, pavojingų objektų vietą, bet ir ugniagesių komandų išsidėstymo vietą.

Trakų rajono savivaldybės priešgaisrinių tarnybų ugniagesių komandos ne tik gesina gaisrus, bet ir talkina priešgaisrinei gelbėjimo tarnybai, padeda likviduoti traukinio avarijos pasekmes, gelbėti nukentėjusiuosius kelių transporto avarijos metu, atlieka pagalbinius darbus incidento metu, kai į aplinką patenka pavojingos biologinės, cheminės ar radiacinės medžiagos. Taip pat dalyvauja radiacijos lygio stebėjimo Lietuvos Respublikos teritorijoje sistemos darbe, įvykus avarijai Ignalinos atominėje elektrinėje pasirengę vykdyti radiacijos lygio kitimo stebėjimus ypatingame darbo režime [20].

3.2. Trakų rajono savivaldybės priešgaisrinės tarnybos analizė

Norėdami tiksliau atskleisti šiuo metu esamą padėtį savivaldybių priešgaisrinėje tarnyboje bei patvirtinti arba paneigti darbo hipotezes, remiantis 2 anketiniais metodais buvo atlikta anketinė apklausa. Analizuojamos Trakų rajono savivaldybės priešgaisrinės tarnybos 5 ugniagesių komandos: Paluknio, Aukštadvario, Rūdiškių, Tiltų, Onušio. Šios komandos įkurtos tankiausiai gyvenamose vietose, toliausiai nutolę nuo Trakų PGT yra Rūdiškių ir Onušio komandos.

6 pav. Ugniagesių komandų išsidėstymo schema

TYRIMAS

Tyrimo tikslas: atlikti empirinį tyrimą, kurio objektas yra savivaldybių priešgaisrinės tarnybos veikla. Tyrimu siekiama atskleisti keliamus darbo uždavinius, patvirtinti arba paneigti iškeltų

hipotezių teiginius ir surasti naujus reiškinius ir faktus, kurių svarba išaiškinta teorinėje medžiagoje, išanalizuoti anketų atsakymus bei pateikti išvadas.

Tyrimo metodai: rašytinės apklausos metodas, iš anksto paruošiant klausimyną – anketą.

Anketų duomenų apdorojimo metodai: anketų duomenų apdorojimui buvo naudojamas sisteminimo metodas, t.y. atsakymų grupavimas, lentelių sudarymas, grafinis duomenų vaizdavimas, kriterijų vertinimo bei sintezės metodas, t.y. gautų rezultatų apibendrinimas ir išvadų formulavimas.

Anketa Nr. 1 (Priedas Nr. 1)

Apklausos anketos struktūra: anketą sudaro atviri klausimai. Anketa pateikiama Trakų raj. savivaldybės priešgaisrinių tarnybų vyresniesiems ugniagesiams.

Tyrimo uždaviniai:

- atskleisti finansavimo problematiką;
- nustatyti etatų skaičių;
- charakterizuoti pastatų, technikos, darbuotojų apsauginių ir darbo priemonių būklę;
- išsiaiškinti trūkumus administravimo sistemoje;
- įvertinti darbo sąlygas;
- pateikti atitinkamas išvadas.

Išanalizavę anketoje pateiktus duomenis, išsiaiškinome, kad savivaldybės priešgaisrinės tarnybos bendras etatų skaičius: 60,5 etatai. Kiekvienoje ugniagesių komandoje yra 9 etatai. Atlikus tyrimą, paaiškėjo, kad 20 % darbuotojų atitinka reikalavimus asmeniui, pretenduojančiam į vidaus tarnybą pagal vidaus tarnybos statutą. Derėtų pažymėti, kad vertinant nebuvo atsižvelgta į darbuotojų sveikatos būklę, įvertinami buvo jų pasiekimai darbe, amžius.

Atlikę tyrimą, išvelgėme problemą dėl Rūdiškių, Aukštadvario, Paluknio, Tiltų ir Onušio ugniagesių komandų (toliau UK) pastatų. Trijų komandų, t. y. Paluknio, Onušio ir Aukštadvario pastatai teisiškai įregistruoti Trakų rajono savivaldybės tarybos vardu kaip ir priklauso, tačiau kitos komandos nėra tinkamai įregistruotos. Rūdiškių UK įregistruota VĮ Trakų miškų urėdijos vardu, o Tiltų UK pastatas teisiškai neįregistruotas, todėl negali būti skiriamos lėšos šių statinių priežiūrai bei renovacijai. Padėtį apsunkina ir tai, kad artimiausiu metu neplanuojamas komandų perkėlimas į kitas patalpas, nėra numatoma statyti naujų pastatų, kurie atitiktų techninių reikalavimų statybos reglamentus bei higienos normas [6, 4].

Žemės sklypai, kuriuose yra UK, anketos duomenimis, taip pat nėra teisiškai įregistruoti, išskyrus Rūdiškių UK. Todėl neregistruotas ir žemės sklypo plotas. Kaip matome, išryškėja trūkumai administravimo sistemoje.

Remiantis anketos duomenimis, siekdami parodyti Trakų savivaldybės UK pastatų ir kitų patalpų būklę bei dirbančiojo personalo darbo sąlygas, pateikiame lentelę.

4 lentelė. Trakų raj. SPT naudojamų pastatų vidinė ir išorinė būklė

Eil. Nr.	Ugniagesių komanda	Pastato apšildymas ir būklė	Kanalizacija	Elektros instaliacijos būklė	Vandentiekis ir jo būklė
1.	Aukštadvario UK	<i>Centrinis, patenkinamas</i>	<i>Nėra</i>	<i>Patenkinama</i>	<i>Nėra</i>
2.	Paluknio UK	<i>Centrinis, nepatenkinamas</i>	<i>Vietinė, nepatenkinama</i>	<i>Nepatenkinama</i>	<i>Patenkinama</i>
3.	Rūdiškių UK	<i>Centrinis, gera</i>	<i>Nėra</i>	<i>Gera</i>	<i>Gera</i>
4.	Tiltų UK	<i>Vietinis, patenkinamas</i>	<i>Vietinė, patenkinama</i>	<i>Gera</i>	<i>Nėra</i>
5.	Onušio UK	<i>Vietinis, nepatenkinamas</i>	<i>Nėra</i>	<i>Patenkinama</i>	<i>Nėra</i>

UK pastatų apšildymas buvo įvertintas atsižvelgiant į oro temperatūrą, jaučiamąją temperatūrą, santykinę oro drėgmę, oro judėjimo greitį bei atitvarų paviršiaus temperatūrų ir patalpos temperatūrų skirtumą ir nustatyta, kad būklė yra skirtinga. Tik vienoje, t. y. Rūdiškių UK apšildymas yra geras, dvejose patenkinamas ir dvejose nepatenkinamas ir neatitinkantis higienos normų esminio reikalavimo, kuris nustato, kad statinys turi būti suprojektuotas ir pastatytas taip, kad nekeltų grėsmės statinyje ar prie jo būnantiems žmonėms (toliau – žmonės) dėl netinkamos temperatūros, drėgmės statinio dalyse ir jo dalių vidaus paviršiuose, kuri atsiranda dėl nepakankamo apšildymo [7]. Netinkama drėgmės koncentracija atsiranda, nes neužtenka lėšų renovuoti pastatus, kad būtų užtikrinta izoliacija išorinių sienų ir stogo dangos.

Trijose UK nėra kanalizacijos ir vandentiekio. Jis reikalingas tualetų įrengimui, kuris pagal higienos normas turėtų būti įrengtas kiekvienoje priešgaisrinės tarnybos įstaigoje nemažesnis kaip 4 m² [6]. Esant tualetui lauke, jis kelia grėsmę aplink esantiems žmonėms, neatitinka mikroklimato sąlygų šaltuoju laikotarpiu. Vandentiekio šalto ir karšto vandens čiaupai turi būti valgymo kambaryje, techninio aptarnavimo poste, asmeninės apsaugos priemonių plovimo ir gaisrinių žarnų priežiūros patalpose, darbo kenksmingoje aplinkoje įrangos priežiūros

patalpose, aparatinėje, automobilių plovykloje, asmens sveikatos priežiūros specialistų patalpoje, dušuose, prausyklose. Vandentiekio šalto vandens čiaupas turi būti garaže [6].

Elektros instaliacijos būklė gera tik dvejose UK, kitose komandose ji neatitinka darboviečių įrengimą reglamentuojančių nuostatų, nes instaliacija įrengta taip, kad kyla gaisro arba sprogimo pavojus, darbuotojai atitinkamai neapsaugoti nuo nelaimingų atsitikimų pavojaus dėl tiesioginio ar netiesioginio kontakto su elektros instaliacija.

Atsižvelgiant į ugniagesių darbo pobūdį bei specifiką, itin svarbios yra komunikacijos priemonės, tokios kaip pagrindinės ryšio priemonės: radijo stotys, stacionarios, nešiojamos, automobilinės. Taip pat svarbus telefoninių linijų bei tarnybinių mobiliųjų telefonų skaičius. Atlikus tyrimą išaiškėjo, kad visose Trakų raj. savivaldybės UK yra tik viena radijo stotis, viena automobilinė ryšio priemonė ir viena telefono linija. Tarnybinių mobiliųjų telefonų nėra, kurie reikalingi perduoti duomenis, kai nėra galimybės tarpusavyje susisiekti radijo stotimi. Kompiuterinės ar kitos technikos, skirtos duomenų perdavimui, taip pat nėra nei vienoje UK.

Norėdami pagrįsti arba paneigti teorinėje dalyje akcentuotą teiginį, jog daugelis savivaldybių priešgaisrinių tarnybų ugniagesių nėra aprūpinti asmeninėmis apsaugos priemonėmis, remdamiesi tyrimo duomenis, galime sudaryti lentelę ir pateikti šiuos duomenis.

5 lentelė. Trakų raj. SPT išduotų asmeninių apsauginių priemonių skaičius

Eil. Nr.	Asmeninės apsauginės priemonės (vnt.) Ugniagesių komanda	Apsauginės pirštinės	Apsauginė apranga	Apsauginiai šalmai	Apsauginiai pošalmiai	Apsauginė avalynė	Gelbėjimo virvės
1.	Aukštadvario UK	9 por.	5 kompl.	1	9	9 por.	1
2.	Paluknio UK	2 por.	4 kompl.	1	9	8 por.	1
3.	Rūdiškių UK	4 por.	4 kompl.	1	9	9 por.	1
4.	Tiltų UK	9 por.	2 kompl.	1	9	9 por.	Nėra
5.	Onušio UK	9 por.	4 kompl.	2	9	9 por.	1

Darbdavys (SPT) privalo aprūpinti darbuotojus, kuriuos vienu metu veikia kelios darbo aplinkos rizikos, visomis reikiamomis tarpusavyje suderintomis asmeninėmis apsauginėmis priemonėmis, kad jos garantuotų apsaugą nuo kenksmingų, pavojingų veiksnių ir sumažintų riziką iki minimumo [26]. Tačiau tyrimo metu išsiaiškinome, jog darbdavys neaprūpina pilnai darbuotojų individualiomis asmeninėmis apsauginėmis priemonėmis. Kiekvienoje Trakų raj.

SPT komandoje yra 9 etatai, tačiau, kaip matome, asmeninių apsaugos priemonių nepakanka visiems darbuotojams, jos tampa bendro naudojimo priemonėmis. Taigi minėtas teiginys, jog daugelis savivaldybės priešgaisrinių tarnybų ugniagesių nėra pakankamai aprūpinti asmeninėmis apsaugos priemonėmis, pasitvirtino.

Didelę reikšmę ugniagesių darbe turi apsauga nuo elektros įtampos, tačiau ne visose komandose dielektrinių priemonių yra pakankamai, todėl darbuotojai negali saugiai dirbti. Apsaugos priemonių darbui aukštyje bei aukštoje temperatūroje nei viena komanda neturi, kaip ir cheminės saugos kostiumų, suslėgto oro aparatų bei kitų kvėpavimo organų apsaugos priemonių, todėl esant reikalingumui panaudoti šias priemones, privalo pasitelkti į pagalbą VPGT pajėgas, dėl ko prarandama daug laiko.

Svarbu įvertinti ir darbo priemonių būklę, nuo kurios priklauso darbo efektyvumas, darbuotojų sauga. Norėdami tai išsiaiškinti, anketoje pateikėme prašymą surašyti asmeninių apsauginių priemonių metus ir eksploatacijos pradžią. Tai galime iliustruoti lentele.

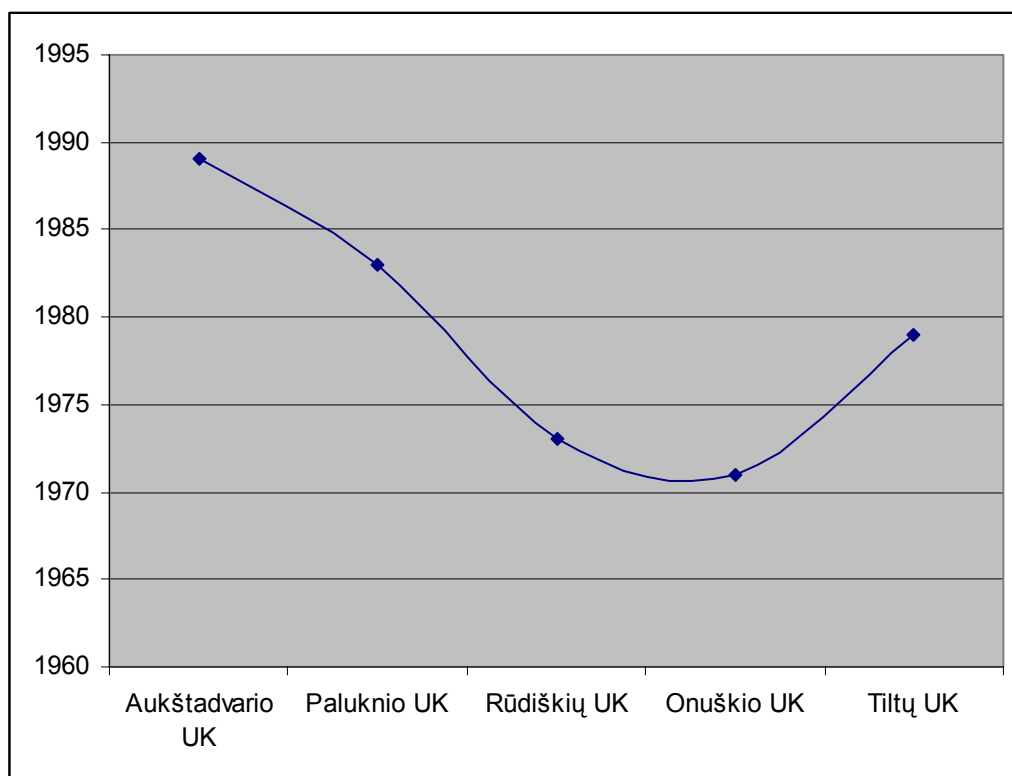
6 lentelė. Apsauginių priemonių pagaminimo metai ir eksploatacijos pradžia

Eil. Nr.	Apsaugos priemonių pavadinimas	Aukštad-vario UK (Pagaminimo m.– eksploatacijos pradžia)	Paluknio UK (Pagaminimo m.– eksploatacijos pradžia)	Rūdiškių UK (Pagaminimo m.– eksploatac. pradžia)	Tiltų UK (Pagaminimo m.– eksploatac. pradžia)	Onušio UK (Pagaminimo m.– eksploatac. pradžia)
1.	Apsauginės pirštinės	2005–2005	2005–2005	2005–2005	2005–2005	2005–2005
2.	Apsauginė apranga	2005–2005	2005–2005	2005–2005	2005–2005	2005–2005
3.	Apsauginiai šalmai	1990–1990	1994–1994	1995–1995	2005–2005	1994–1994
4.	Apsauginiai pošalmiai	2006–2006	2006–2006	2006–2006	2006–2006	2006–2006
5.	Apsauginė avalynė	1993–1993	1994–1994	1994–1994	2005–2005	1993–1993
6.	Gelbėjimo virvės	2006–2006	2006–2006	2006–2006	-	2006–2006
7.	Dielektrinės pirštinės	1996–1996	1997–1997	1998–1998	1979–1979	1999–1999
8.	Dielektriniai botai	1997–1997	1998–1998	1998–1998	-	1998–1998
9.	Dielektrinės žirkklės	2006–2006	2006–2006	2006–2006	2006–2006	2006–2006

Kaip matome, naujausios apsaugos priemonės (apsauginės pirštinės, apranga, pošalmiai, gelbėjimo virvė, dielektrinės žirkklės) yra metų arba dviejų metų senumo. Seniausios yra

dielektrinės pirštinės (Tiltų UK, išduotos 1979 m.), apsauginė avalynė, dielektriniai botai, apsauginiai šalmai (išskyrus Tiltų UK, kur šalmai išduoti 2005 m.). Pagal normatyvus [9], dielektrinės pirštinės, apsauginė avalynė, dielektriniai botai, apsauginiai šalmai (išskyrus Tiltų UK) viršina turto nusidėvėjimo (amortizacijos) metus.

Ypatingą reikšmę savivaldybių priešgaisrinių tarnybų veiklai turi gaisrinių automobilių skaičius, jų techniniai duomenys bei būklė, kuri šiuo metu ne gerėja, o smarkiai blogėja. Būtina pažymėti, kad blogėjant automobilių būklei (laiku neatnaujinant), juos dėl jų kokybės dar galima kurį laiką eksploatuoti, tačiau automobilių parkui pasiekus kritinę ribą padėties nepagerintų net kelerių metų didelės investicijos [42]. Atlikus tyrimą buvo išsiaiškintas Rūdiškių, Aukštadvario, Paluknio, Tiltų ir Onuškio ugniagesių komandų gaisrinių automobilių skaičius. Visos UK turi po vieną gaisrinį automobilį, išskyrus Paluknio UK. Šių komandų gaisrinių automobilių pagaminimo metai sutampa su eksploatacijos pradžia. Jų metus galime pavaizduoti diagramoje.

7 pav. Gaisrinių automobilių eksploatacijos pradžia

Galime pastebėti, kad seniausias gaisrinis automobilis yra Onuškio UK (1971 m.), kuris eksploatuojamas jau 36 m. Ne ką naujesnis yra ir Rūdiškių UK (1973 m.) automobilis. Tiltų UK automobilis pagamintas ir pradėtas eksploatuoti 1979 m., o Paluknio UK – 1983 m. Naujausias automobilis yra Aukštadvario UK, kuris eksploatuojamas 18 m. Šių gaisrinių automobilių amžiaus vidurkis yra 28 metai. Tai 2,8 karto viršija amortizacinius normatyvus (10 metų [42]). Ši

tyrimo metu gauta medžiaga liudija susidariusią sunkią gaisrinių automobilių parko būklę Trakų raj. savivaldybės ugniagesių komandose. Tokie automobiliai negali užtikrinti darbų atlikimo padidinto intensyvumo sąlygomis.

Apibendrinus tyrimo metu gautus duomenis paaiškėjo:

1. Savivaldybės skiriamų lėšų nepakanka arba šios lėšos nėra tinkamai panaudojamos:
 - a) bloga pastatų būklė;
 - b) komunikacijos priemonių stygius;
 - c) asmens apsaugos priemonių trūkumas;
 - d) dielektrinių priemonių stygius;
 - e) įrenginių trūkumas;
 - f) gaisrinių automobilių amžiaus vidurkis 2,8 karto viršija amortizacinius normatyvus.
2. UK pastatai neatitinka techninių reikalavimų pagal statybos reglamentus bei higienos normas, todėl kelia grėsmę juose esantiems darbuotojams:
 - a) apšildymo nepakankamumas;
 - b) kanalizacijos ir vandentiekio kokybė;
 - c) elektros instaliacijos būklė.
3. Išryškėjo administravimo problemos:
 - a) ne visiems Trakų raj. savivaldybės UK pastatams atlikta teisinės priklausomybės registracija;
 - b) žemės sklypai nėra teisiškai įregistruoti (išskyrus Rūdiškių UK).

Anketa Nr. 2 (Priedas Nr. 2)

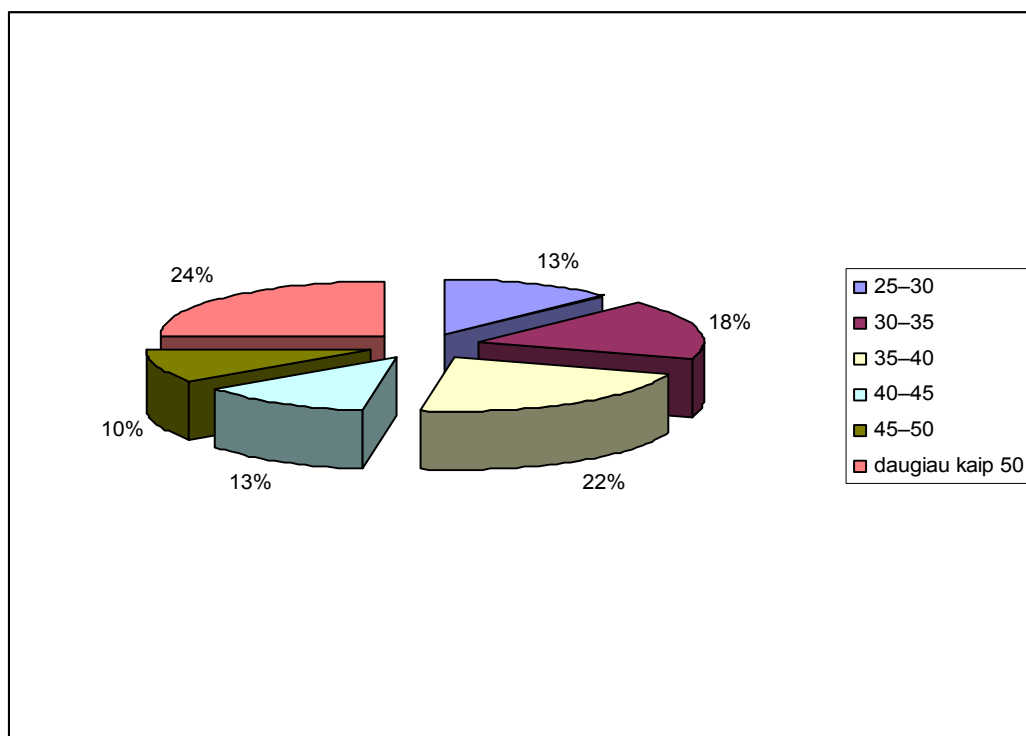
Apklaustos anketos struktūra: anketą sudaro uždari klausimai. Ji pateikiama Trakų rajono savivaldybės Rūdiškių, Aukštadvario, Paluknio, Tiltų ir Onušio ugniagesių komandų (toliau UK) darbuotojams. Anketa yra anoniminė, nereikia minėti nei vardo, nei pavardės.

Tyrimo uždaviniai:

- nustatyti dirbančiųjų amžių;
- išsiaiškinti problemas, susijusias su personalo valdymu;
- charakterizuoti finansinę padėtį;
- pateikti atitinkamas išvadas.

Buvo apklausama iš viso 40 respondentų. Kiekvienoje Trakų rajono savivaldybės UK yra 9 etatai, tačiau vyresnieji gelbėtojai (5) buvo apklausiami pirmoje tyrimo dalyje.

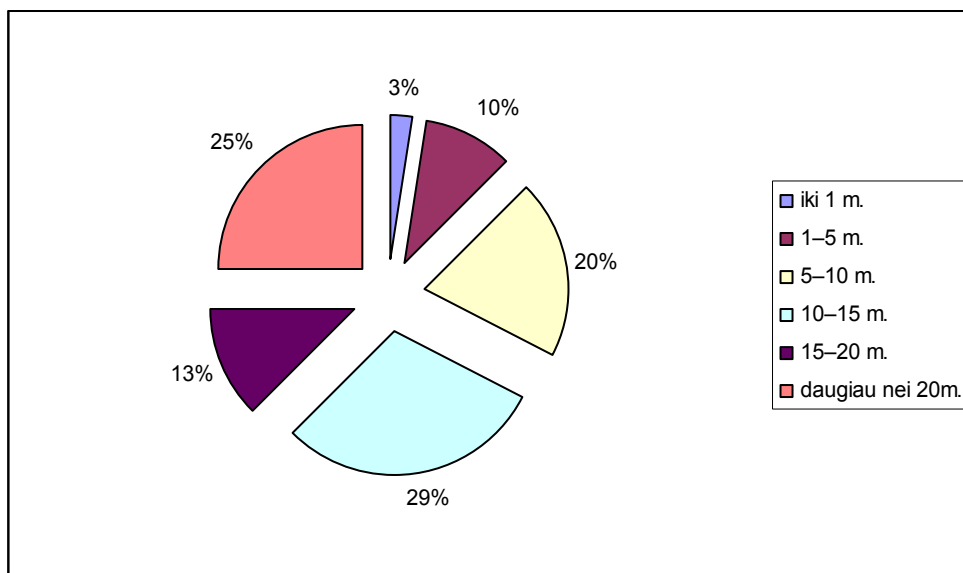
Skirstant pagal amžiaus grupes, tyrimo duomenimis pastebėjome, kad iki 25 m. nėra nei vieno darbuotojo. Galime teigti, kad jauniausia yra Paluknio komanda, kurioje nuo 25 m. iki 30 m. dirba 37,5 % darbuotojų, o vyriausia yra Rūdiškių UK, kurioje darbuotojų amžius nuo 50 m. sudaro 75 % visų darbuotojų. Visų penkių UK darbuotojų amžius pasiskirsto taip:

8 pav. Respondentų amžiaus grupių pasiskirstymas Trakų rajono savivaldybės UK

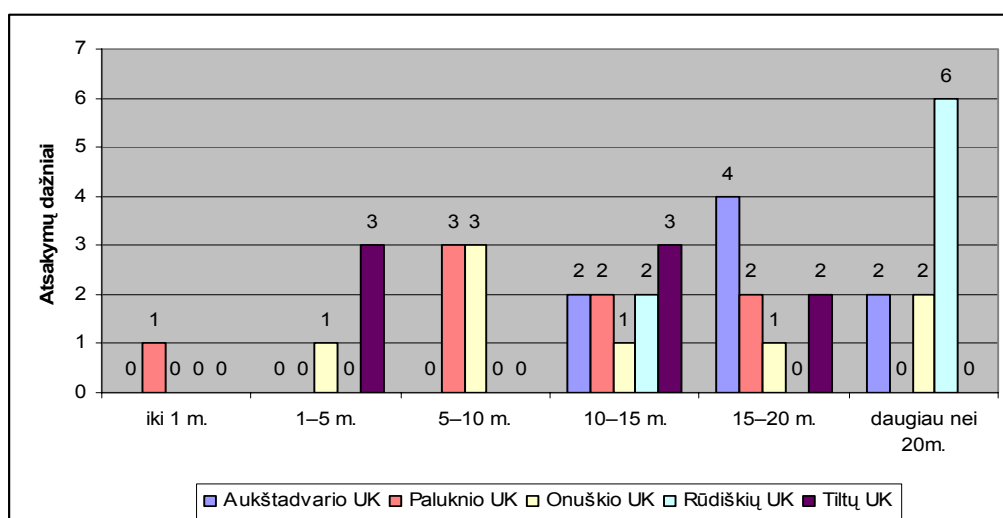
Kaip matome, didžiausią procentą, t. y. 24 % sudaro darbuotojų amžiaus grupė, kuriems yra daugiau nei 50 metų. Mažiausiai procentų (10) sudaro amžiaus grupė nuo 45 iki 50 m. Jauniausi darbuotojai (nuo 25 iki 30 metų) sudaro tik 13 %. Vyresnį darbuotojų amžių paaiškinti galima tuo, kad trūksta motyvacijos dėti šioje įstaigoje naujiems darbuotojams, kurių netenkina socialinės garantijos, atlyginimas bei rizika darbo metu, tuo tarpu pareigūnai išleidžiami į pensiją sulaukę 50 metų ar išdirbę 20 metų.

Skirstant respondentus pagal darbo stažą, visų UK darbuotojų pasiskirstymas yra įvairus. Didžiausias darbo stažas yra 10–15 metų, kurį sudaro 29 % visų Trakų rajono savivaldybės priešgaisrinių tarnybų darbuotojų. 25 % ugniagesių turi daugiau nei 20 metų darbo stažą, 20 % turi 5–10 m., 13 % darbuotojų turi nuo 15 m. iki 20 m. darbo stažą, 10 % turi 1–5 m. ir mažiausią darbo stažą, t. y. mažiau nei 1 metai, turi tik 3 % ugniagesių. Šį pasiskirstymą galime iliustruoti paveikslėliu:

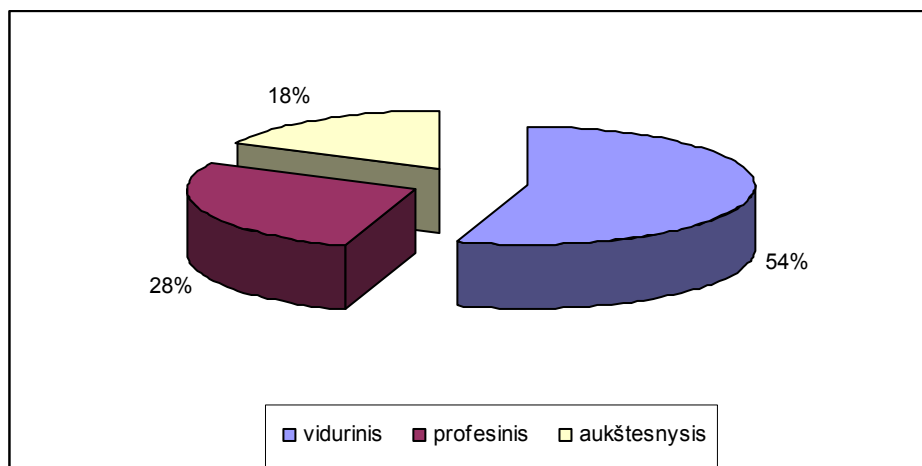
9 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal darbo stažą Trakų raj. savivaldybės UK

Tyrimo duomenimis didžiausią darbo stažą turi Rūdiškio ugniagesių komandos darbuotojai – 75 % dirba daugiau nei 20 metų. Mažiausią darbo stažą turi Paluknio UK vienas darbuotojas, dirbantis mažiau nei 1 m. Mažiau nei 5 m. dirba tik keturi darbuotojai – vienas Onušio UK ir trys Tiltų UK. Nuo 5 iki 10 m. dirba šeši darbuotojai – trys Paluknio ir trys Onušio UK. Įvairesnis pasiskirstymas dirbančiųjų nuo 10 iki 15 m. – po 25 % darbuotojų turi tokį darbo stažą Aukštadvario, Paluknio ir Rūdiškių UK, 37,5 % – Tiltų UK ir vienas darbuotojas iš Onušio ugniagesių komandos. Daugiausiai iš visų UK darbuotojų, turinčių 15–20 m. darbo stažą turi Aukštadvario UK ugniagesiai – 50 %, t. y. pusė visų darbuotojų. Rūdiškių UK nėra nei vieno darbuotojo, turinčio tokį darbo metų skaičių. Daugiau nei 20 metų dirba ne tik Rūdiškių UK, bet ir po 25 % Aukštadvario bei Onišio UK. Tai galime pavaizduoti paveiksle:

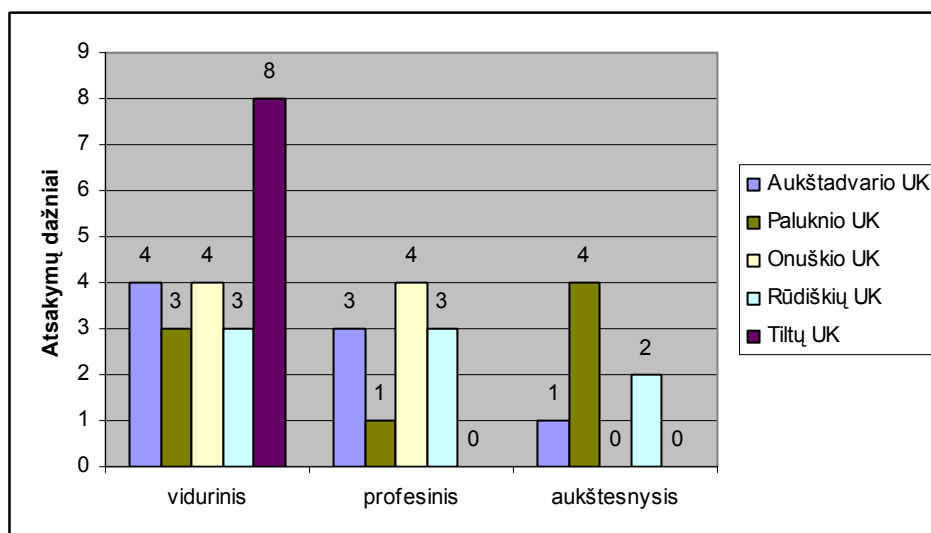
10 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal darbo stažą Trakų raj. savivaldybės UK

11 pav. galime matyti ir respondentų, dirbančių Trakų raj. savivaldybės UK išsilavinimą. Norint dirbti pagal šią specialybę reikalingas ne žemesnis nei vidurinis išsilavinimas [21], kurį yra įgiję daugiausiai respondentų – 54 %. Profesinį išsilavinimą yra įgiję 28 % respondentų ir 18 % turi aukštesnįjį. Tyrimo duomenimis nei vienas respondentas neturi aukštojo išsilavinimo.

11 pav. Respondentų išsilavinimo pasiskirstymas Trakų raj. savivaldybės UK

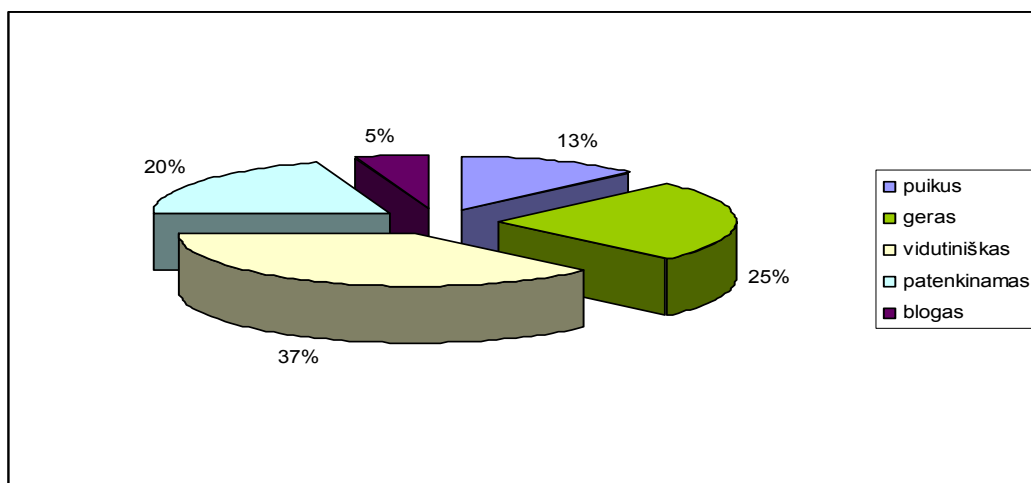
Su aukštesniojo išsilavinimu daugiausia respondentų yra Paluknio UK – 50 %; Rūdiškių UK aukštesnįjį išsilavinimą yra įgiję 25 % darbuotojų, o Aukštadvario UK – 1 asmuo. Onušio ir Tiltų UK nėra nei vieno darbuotojo su aukštesniojo išsilavinimu.

12 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą Trakų raj. savivaldybės UK

Daugumai žmonių žodis *stresas* asocijuojasi su kažkuo nemaloniu. Paprastai stresą galima apibrėžti kaip žmogaus fizinę ir emocinę reakciją į pasikeitimus. Stresas yra neišvengiama mūsų gyvenimo dalis. Jaudulys, nerimas, baimė yra visiškai natūralios žmogaus reakcijos.

Kiekvienas žmogus ne tik pajėgia išverti tam tikrus stresinius poveikius, bet ir jaučia jiems natūralų poreikį. Daugeliu atveju stresas pasireiškia dėl darbuotojams iškylančių problemų darbe [31]. Analizuodami psichologinį klimatą Trakų savivaldybės UK, pateikėme klausimus susijusius su psichologine aplinka darbe. Remiantis tyrimo duomenimis, galime teigti, kad psichologinį klimatą darbe puikiai įvertino tik 13 % respondentų iš visų UK. Psichologinį klimatą kaip gerą įvardijo 25 % respondentų. Daugiausiai respondentų aplinką įvertino kaip vidutinišką – 37 %. Patenkinama aplinka atrodo 20 % respondentų ir 5 % – bloga.

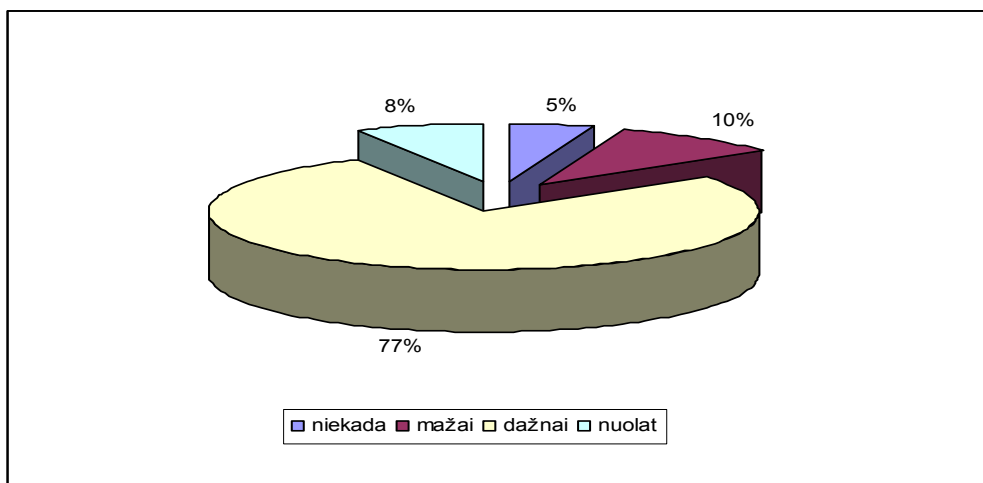

13 pav. Psichologinis klimatas (aplinka) Trakų raj. savivaldybės UK

Puikiai aplinką įvertino Paluknio UK 38 % darbuotojų ir Onušio UK – 25 %. Gerai įvertino pusė Onušio UK darbuotojų, t. y. 50 %, Aukštadvario UK – 38 % ir Paluknio UK 38 %. Vidutiniškai įvertino daugiausiai Tiltų UK darbuotojai – 75 %, taip pat Rūdiškių UK – 63 %, Paluknio ir Onušio UK – po 25 %. Psichologinį klimatą kaip patenkinamą įvardijo pusė Aukštadvario UK respondentų, t.y. 50 %, taip pat Rūdiškių ir Tiltų UK – po 25 %. Blogai įvertino po vieną darbuotoją iš Aukštadvario ir Rūdiškių UK. Taigi galime teigti, jog psichologinė aplinka darbe nėra puiki. Nekreipiant dėmesio į besikaupiantį darbuotojų stresą, galima „perdegti“. Esant tokiai būsenai gali pasikeisti darbuotojų nuostatos, susijusios su darbu, kolegomis bei traumuojančiomis situacijomis [33].

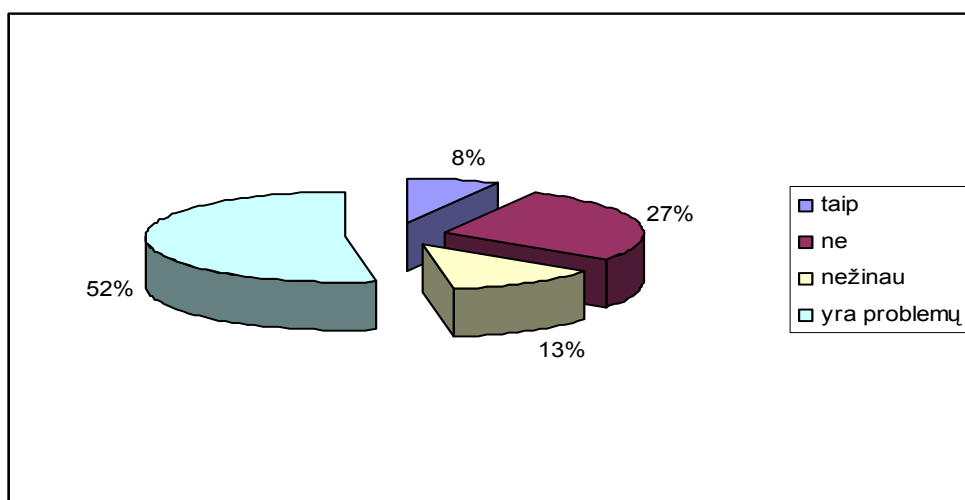
Kaupiamasis stresas yra dažnos (dažnumas), stiprios (intensyvumas) ir ilgai trunkančios (trukmė) įtampos rezultatas. Bėgant laikui, žmogaus fizinės ir psichologinės reakcijos į atsikartojančias intensyvias, daug jėgų reikalaujančias ar grėsmingas situacijas gali atsirasti ir tada, kai nėra jokios objektyvios grėsmės ar pavojaus. Žmogus jaučia nuolatinę fizinio ir psichologinio sujaudinimo būseną. Tokiomis aplinkybėmis įtampa pereina į išsekimą. Kilus simptomams žmogus nesugeba įveikti nuolat patiriamo streso [31]. O patirtas stresas paveikia darbuotojo jausmus, mintis, elgesį ir gali pasireikšti padidėjusiu jautrumu, netinkamų sprendimų

priėmimu, intensyviu rūkymu, alkoholio vartojimu, miego sutrikimais, nepakankamu fiziniu aktyvumu. Dėl patiriamo streso darbuotojas būna nervingas, mažėja jo intelektinis pajėgumas [22]. Remiantis tyrimo duomenimis, žemiau pateiktame paveikslėlyje galime matyti nustatytus procentus, kaip dažnai Trakų raj. savivaldybės UK darbuotojams darbas sukelia nervinę įtampą. Darbas niekada nesukelia nervinės įtampos tik 5 % respondentų, mažai – 10 %. Daugiausiai respondentų atsakė, jog darbas jiems dažnai sukelia nervinę įtampą – net 77 %. O 5 % darbas nuolat sukelia nervinę įtampą. Kaip matome, daugelis darbuotojų jaučia nervinę įtampą darbe, patiria stresines situacijas, kurias įtakoja darbo pobūdis.

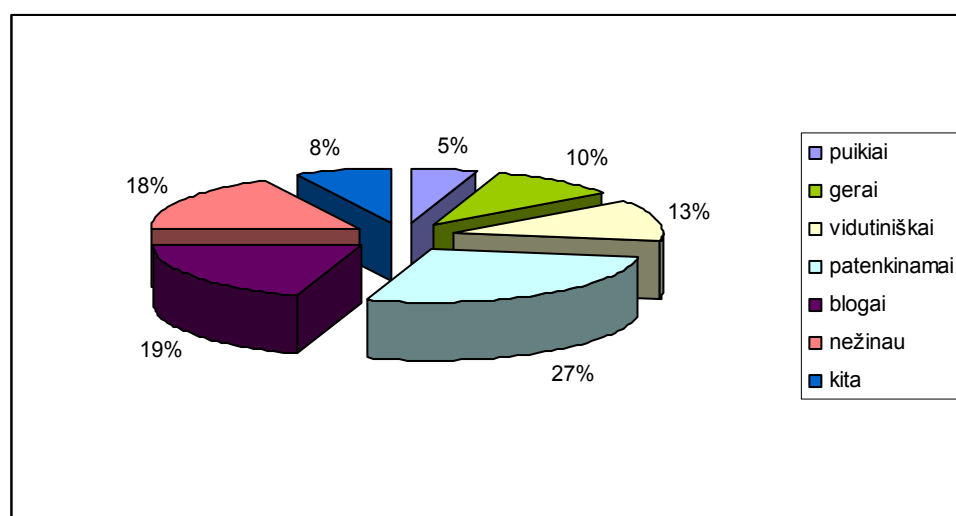
14 pav. Respondentams darbas sukelia nervinę įtampą

Tyrimo duomenimis sužinojome, jog tik 8 % respondentų tenkina darbe suteikiamos socialinės garantijos. Netenkina 28 % respondentų. 13 % neturi nuomonės šiuo klausimu, atsakė jog nežino. Daugiausiai respondentų – 53 % pareiškė, jog dėl teikiamų socialinių garantijų yra problemų. Nepasitenkinimas socialinėmis garantijomis taip pat gali sukelti stresines situacijas.

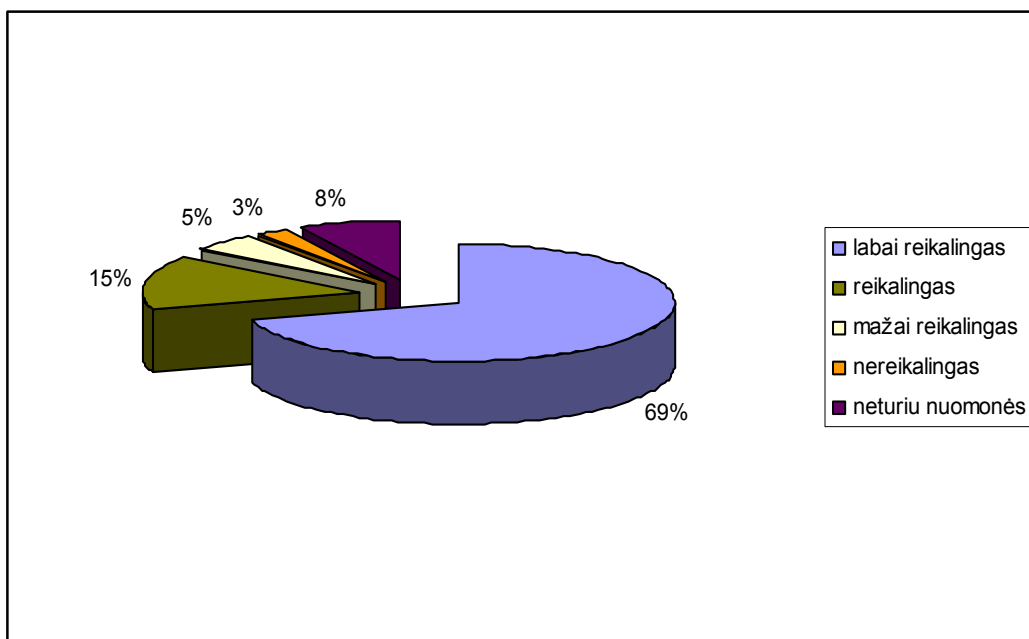
15 pav. Ar Trakų raj. savivaldybės UK darbuotojus tenkina teikiamos socialinės garantijos

Kaupiamasis stresas didelį poveikį turi santykiams su visuomene ir šeimos nariais, padažnėja pykčiai, kurie komplikuoja santykius šeimoje[33]. Siekdami išsiaiškinti UK darbuotojų šeimyninę padėtį, pateikėme klausimą ir sužinojome, jog daugelis iš jų yra vedę – 82,5 %. Nevedę yra 7,5 % ir 10 % išsiskyrę. Nors daugelis yra vedę, negalime teigti, jog visų artimieji (žmona, vaikai, tėvai) yra patenkinti jų dirbamu darbu ir jį vertina. Atlikę tyrimą, sužinojome, jog puikiai ugniagesių darbą vertina 5 % artimųjų, gerai – 10 %, vidutiniškai – 13%, patenkinamai 27 %, blogai – 19 %. 18 % darbuotojų nežino kaip artimieji vertina jų darbą ir 8 % įvardija kaip kita.

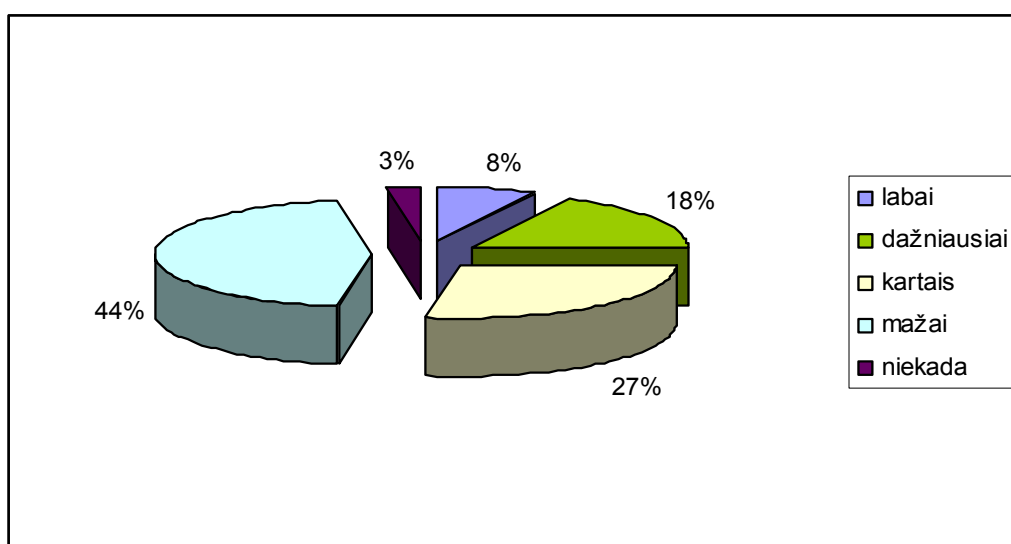
16 pav. Artimųjų (žmonos, vaikų, tėvų) vertinimas respondentų dirbamo darbo

Šeimos nariai gali padėti artimui išspręsti problemas susijusias su keliamu stresu, tačiau esant jų neigiamam požiūriui į artimo darbą, tai nėra įmanoma. Socialinė parama turėtų apimti visus reikšmingus ugniagesiui žmones – kolegas, vadovybę, specialistus, visuomenę. Jie taip pat turėtų įvertinti savo darbo naudingumą visuomenei, o aplinkui supantys žmonės atkreipti jų dėmesį į tai. Tyrimo duomenimis, respondentų nuomone, savo darbą labai reikalingu visuomenei laiko dauguma – 69 % respondentų. Reikalingu –15 %, mažai reikalingu –5 %. Savo darbą nereikalingu visuomenei laiko 3 % respondentų. Šiuo klausimu neturi nuomonės 8 % apklaustųjų.

17 pav. Respondentų nuomone jų darbo reikšmė visuomenei

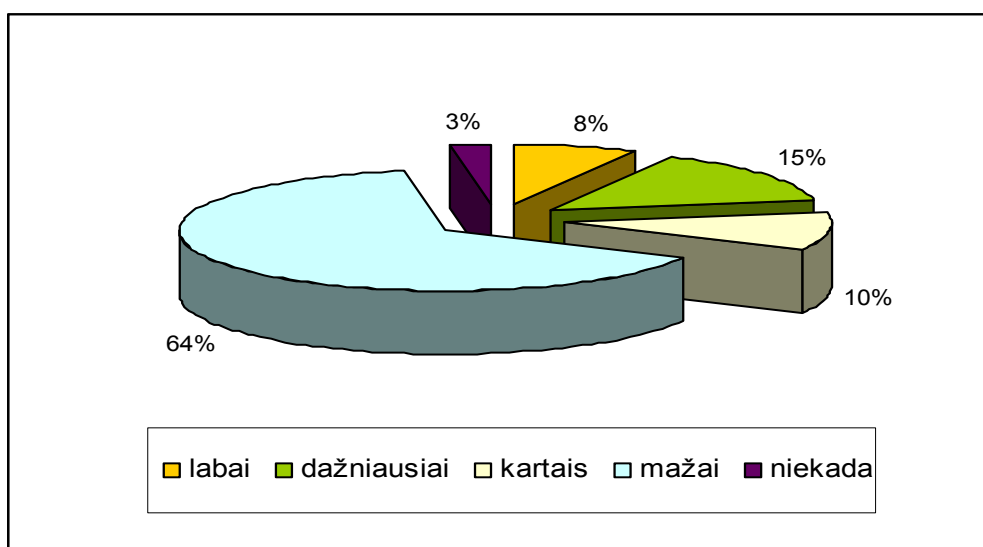
Patys respondentai savo darbą vertina taip pat įvairiai. Paklausti, ar jaučia, kad darbe iš tiesų yra naudingi, tik 8 % atsakė manantys, jog yra labai naudingi. Dažniausiai jaučiasi naudingi 18 % respondentų, kartais – 27 %. Daugiausiai respondentų atsakė, jog darbe jie jaučiasi mažai naudingi – 44 %. Ir vienas atsakė, kad niekada nesijaučia naudingas. Tai įrodo darbuotojų motyvacijos stygių.

18 pav. Respondentų nuomonė kiek darbe jie yra naudingi

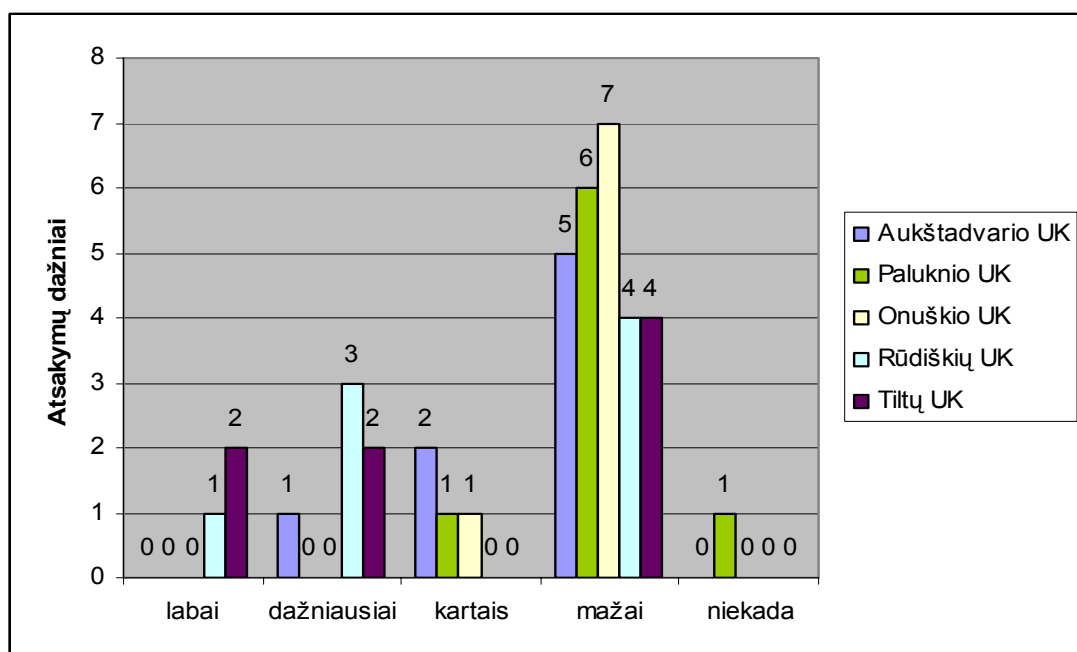
Atsižvelgiant į UK darbo pobūdį bei minėtas problemas, svarbu ar respondentai yra patenkinti šiuo metu dirbamu darbu. Labai patenkinti, tyrimo duomenimis, yra tik 8 %

respondentų, dažniausiai – 15 %, kartais – 10 %. Mažai patenkintų šiuo metu dirbamu darbu yra net 64 %, o niekada nepatenkintų – 3 %.

19 pav. Kaip respondentai patenkinti dirbamu darbu

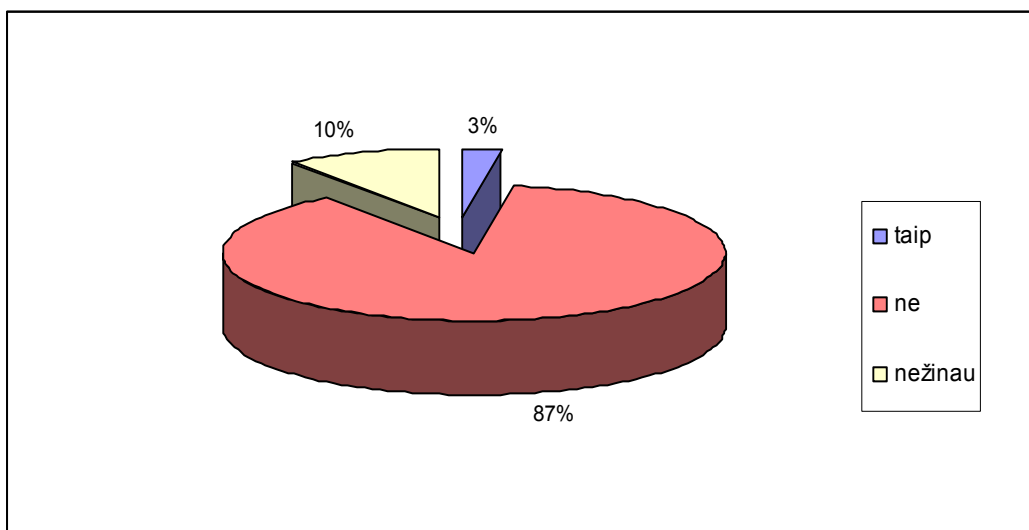
Labiausiai patenkinti savo darbu yra trys respondentai – du Tiltų UK ir vienas Rūdiškių UK darbuotojai. Niekada nepatenkintas savo darbu yra Paluknio UK vienas darbuotojas. Kiti atsiliepimai pasiskirsto taip:

20 pav. Kaip respondentai patenkinti dirbamu darbu

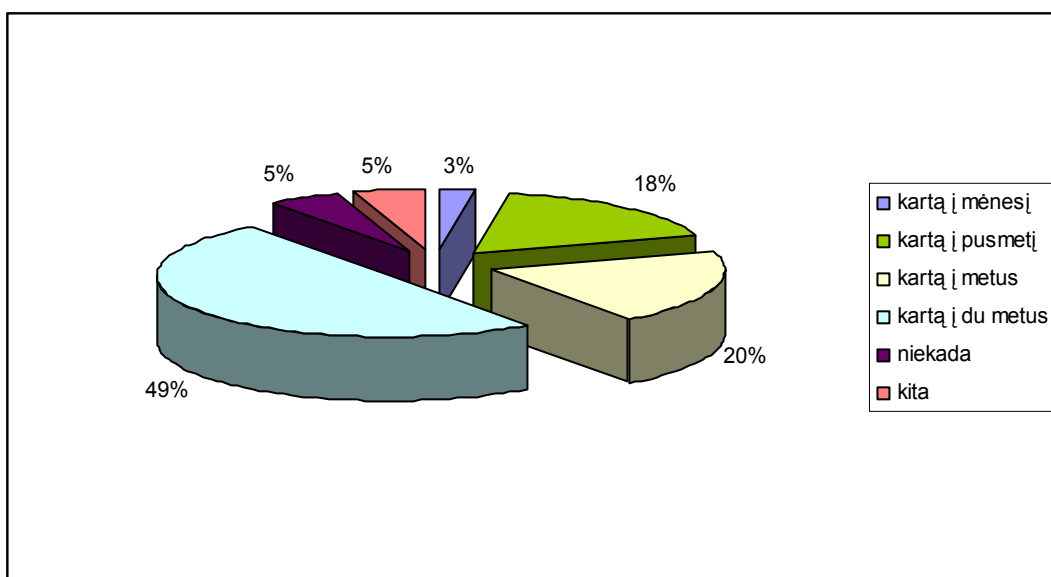
Kaip matome, mažiausiai patenkinti šiuo metu dirbamu darbu yra Onušio UK darbuotojai – 88 % darbuotojų, taip pat Paluknio UK – 75%, Aukštadvario UK – 63 % bei Rūdiškių ir Tiltų UK – po 50 %.

Didesnį nepasitenkinimą darbu daugeliui respondentų kelia atlygis už darbą, nepatenkinti gaunamu atlygiu – net 88 %. Patenkintas atlygiu yra tik vienas darbuotojas iš Paluknio UK. Kiti respondentai neturi nuomonės šiuo klausimu – 10 % atsakė nežinantys.

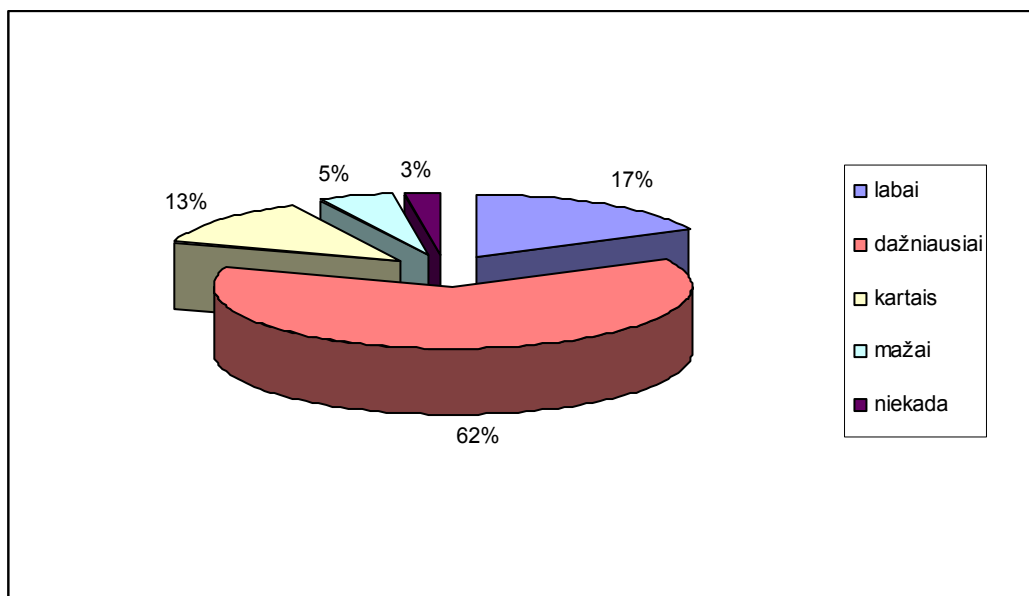
21 pav. Ar respondentai patenkinti gaunamu atlygiu už darbą

Dirbant tokio pobūdžio darbą labai svarbi yra technika, įrankiai, įrenginiai, kuriuos reikia nuolat atnaujinti. Tyrimo duomenimis, Trakų raj. savivaldybės UK darbo įrankiai ir įrenginiai dažniausiai atnaujinami kartą į du metus – taip atsakė 49 % respondentų. Kartą į metus – 20 %, kartą į pusmetį – 18 %, o kartą į mėnesį tik 3 %. Kas savaitę nėra atnaujinami jokie įrankiai ar įrenginiai Trakų raj. savivaldybės UK. 5 % respondentų atsakė, jog jų nuomone, darbo įrankiai neatnaujinami niekada, ir 5 % pasirinko kita.

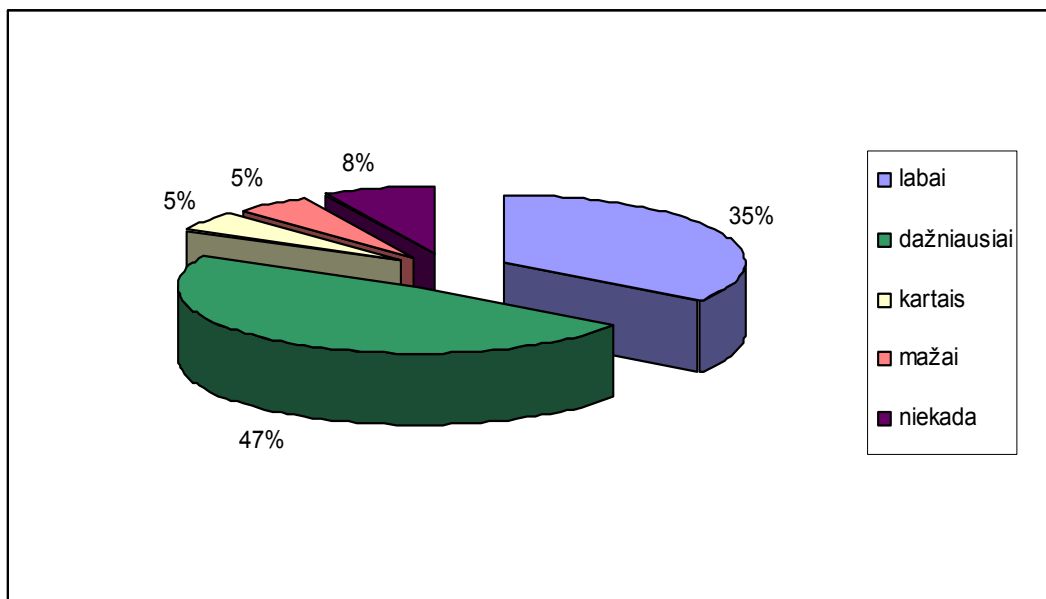
22 pav. Darbo įrankių, įrenginių atnaujinimas Trakų raj. savivaldybės UK

Tyrimo duomenimis, daugelis respondentų nurodė, jog asmens apsauginių priemonių trūkumas jaučiamas dažniausiai – net 63 %. Labai asmens apsauginių priemonių trūksta 18 % respondentų. Kartais apsauginių priemonių pasigenda 13 %, mažai – 5% ir niekada netrūksta asmens apsauginių priemonių vienam Onuškio UK respondentui.

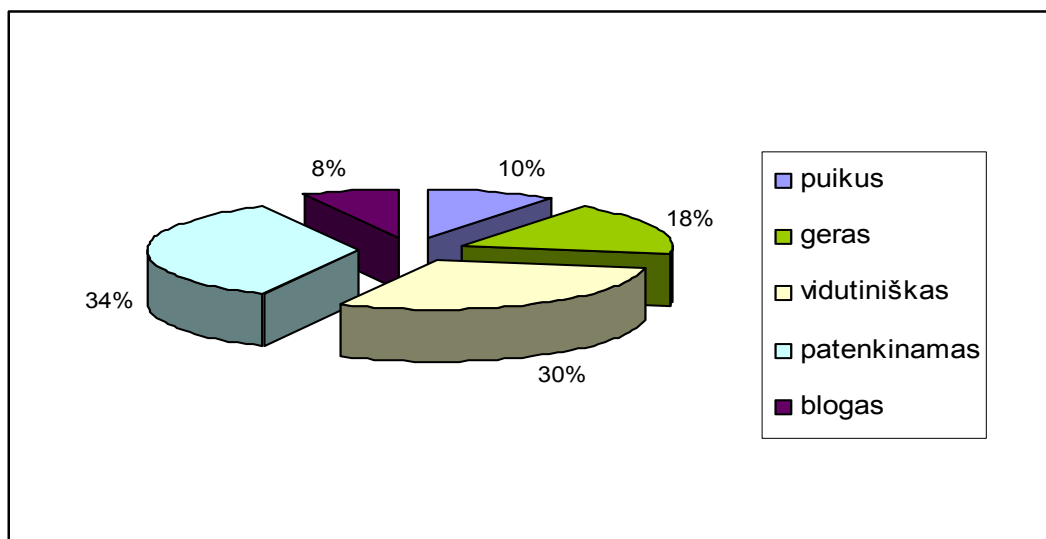
23 pav. Asmens apsauginių priemonių trūkumas

UK darbuotojai padaliniuose gali dirbti 48 val. per savaitę (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. vasario 20 d. nutarimas, Nr. 248), darbas kas ketvirta para – 24 val. (darbo pradžia 7 val. 30 min. ryto ir darbo pabaiga kitos paros 7 val. 30 min. ryto) pagal darbo grafiką [17]. Toks darbo grafikas labai tenkina 35 % respondentų, dažniausiai tenkina didžiąją dalį respondentų – 47 %. Kartais ir mažai tenkina tik po 5 % ir niekada netenkina 8 % respondentų. Daugelį respondentų tenkina toks grafikas, nes po budėjimo turi tris laisvas paras poilsiui ir gali užsiimti kita veikla. Tačiau sveikatos atžvilgiu toks ilgas budėjimo laikas gali sukelti monotonijos būseną dėl laukimo arba atvirkščiai – jėgų išsekimą užsitęsus incidento likvidavimui [31].

24 pav. Kaip respondentus tenkina darbo grafikas

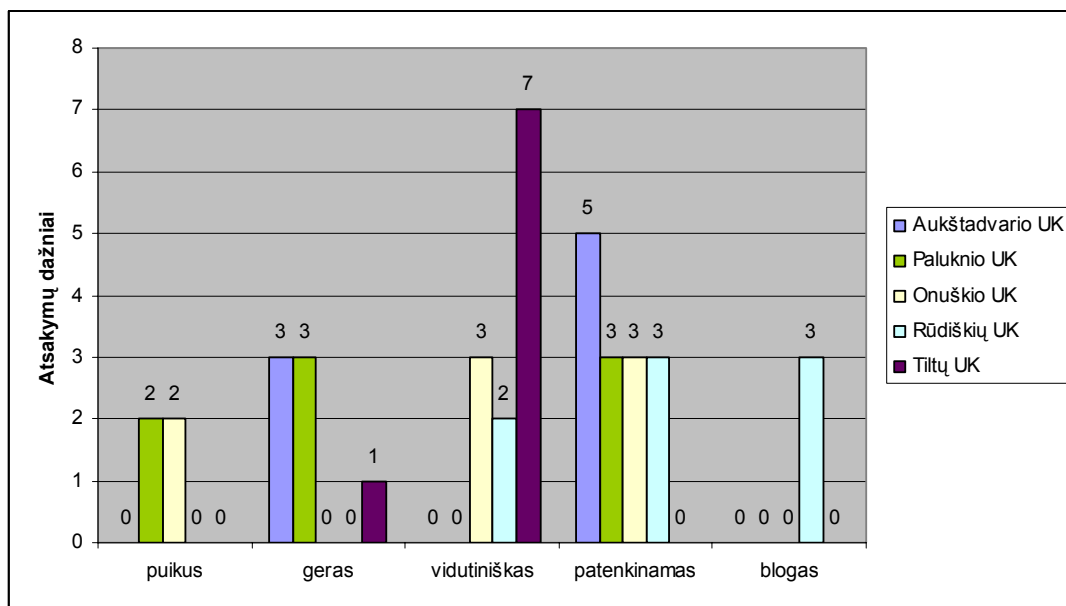
Žemiau pateiktame paveikslėlyje galime matyti kaip respondentai vertina savo fizinį pasiruošimą darbui. Tik 10 % savo fizinį pasiruošimą įvardija kaip puikų. 18 % respondentų teigia, kad jų fizinis pasiruošimas yra geras, 30 % – vidutiniškas. Daugiausiai respondentų – 34 % savo fizinį pasiruošimą darbui įvardija kaip patenkinamą, o 8 % – kaip blogą. Fizinio pasiruošimo vertinimas nėra visiškai teigiamas, todėl į šios apklausos duomenis reikėtų atsižvelgti ir skirti daugiau dėmesio fiziniam darbuotojų pasiruošimui.

25 pav. Respondentų fizinis pasiruošimas darbui

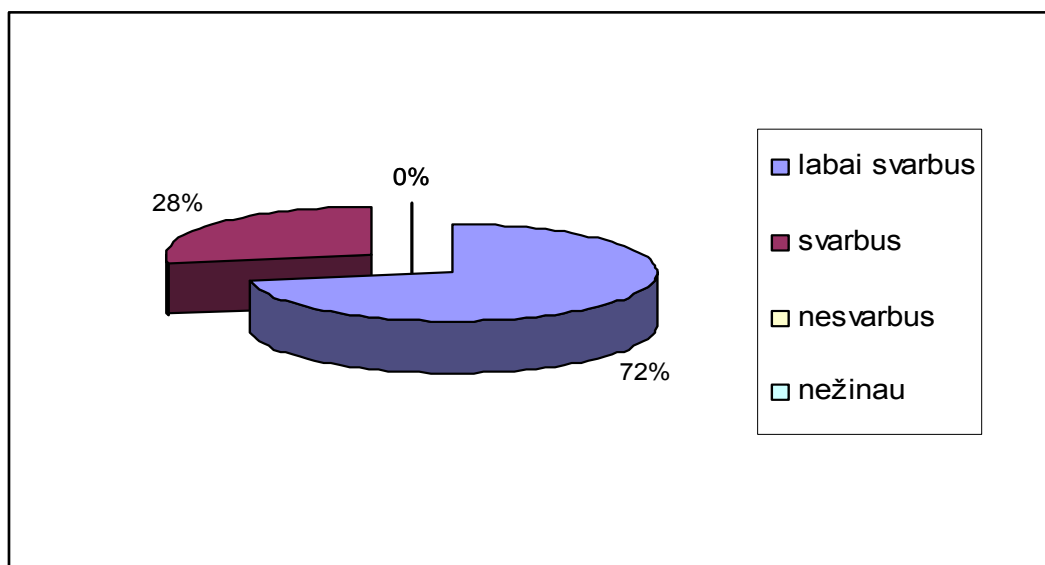
Puikiai savo fizinį pasiruošimą įvertino 25 % Paluknio ir Onušio UK respondentų, gerai – po 38 % Aukštadvario ir Paluknio UK bei vienas respondentas iš Tiltų UK. Savo fizinį pasiruošimą darbui vidutiniškai daugiausiai įvertino Tiltų UK respondentai – 88 %, taip pat 38 %

Onušio UK respondentų, 25 % Rūdiškių UK. Patenkinamai savo fizinį pasirengimą vertina 63 % Aukštadvario UK, ir Paluknio, Onušio, Rūdiškių UK – po 38 %. Blogai vertina trys Rūdiškių UK respondentai.

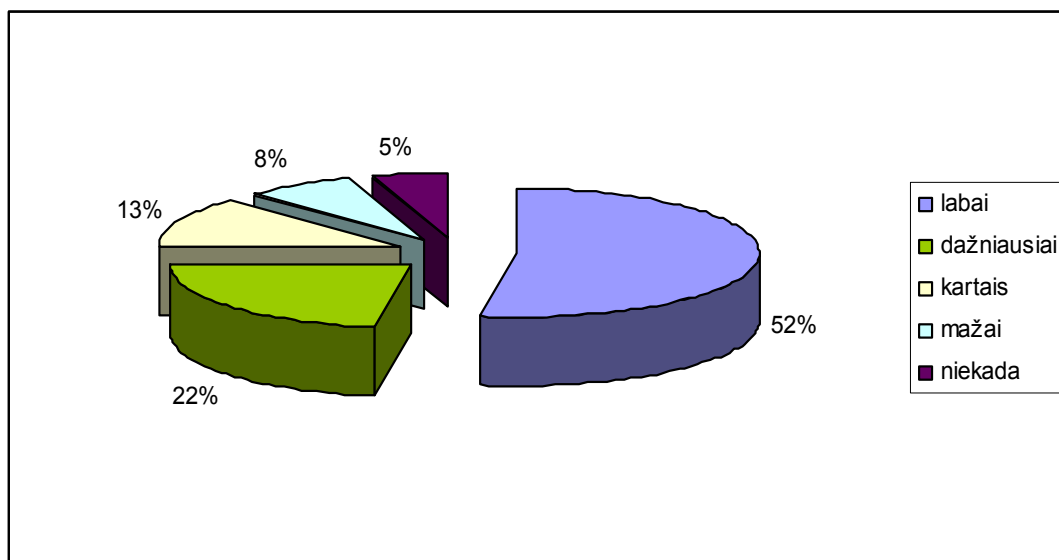
26 pav. Respondentų fizinis pasiruošimas Trakų raj. savivaldybės UK

Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad respondentų nuomone, fizinis pasirengimas geram pareigų vykdymui yra svarbus. 73 % respondentų atsakė, jog fizinis pasirengimas yra labai svarbus ir 28 % – svarbus. Nė vienas respondentas neatsakė, kad nesvarbus arba nežinau. Taigi, išsiaiškinome dar vieną problemą – darbuotojų fizinis pasirengimas yra svarbus darbo efektyvumui, tačiau Trakų raj. savivaldybės UK dirbančiųjų ugniagesių fizinis pasiruošimas nėra puikus. Tai įtakoja dirbančiųjų amžius.

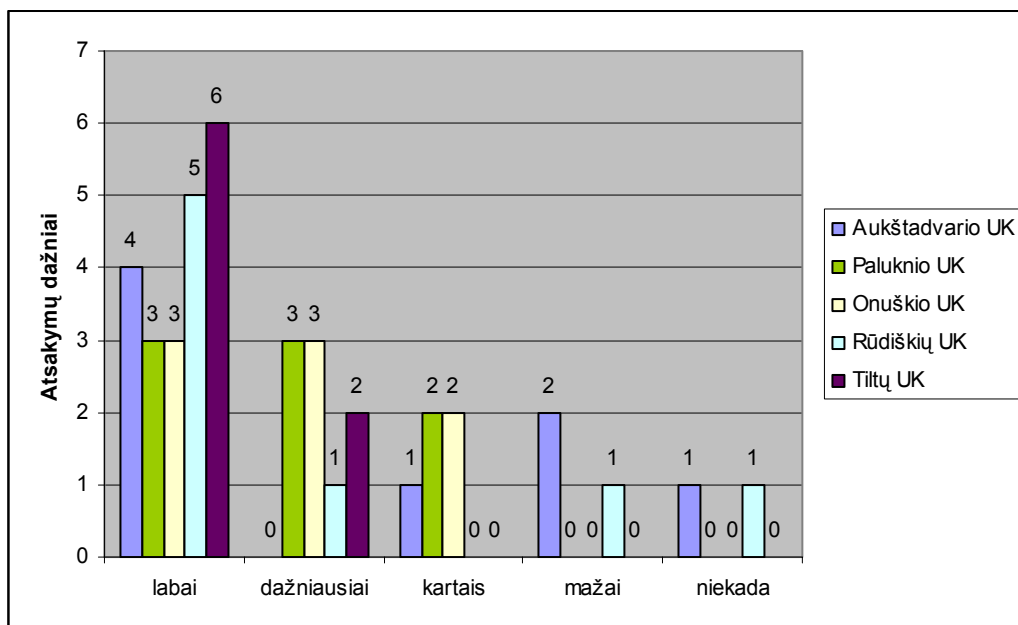
27 pav. Fizinio pasirengimo svarba geram pareigų vykdymui

Valdymas vis dar suprantamas gana siaurai ir yra nepakankamai kryptingas, nors būtent ši funkcija yra viena iš svarbiausių teisingo administravimo sąlygų. Respondentams buvo užduotas klausimas, ar norėtų ką nors pakeisti darbo organizavimo srityje. Daugelis jų atsakė teigiamai. Net 52 % atsakė jog labai norėtų ir reikėtų keisti ką nors darbo organizavimo srityje, 22 % darbuotojų mano, jog dažniausiai norėtų, 13% – kartais, 8 % mažai ir 5 % respondentų nenorėtų nieko keisti darbo organizavimo srityje.

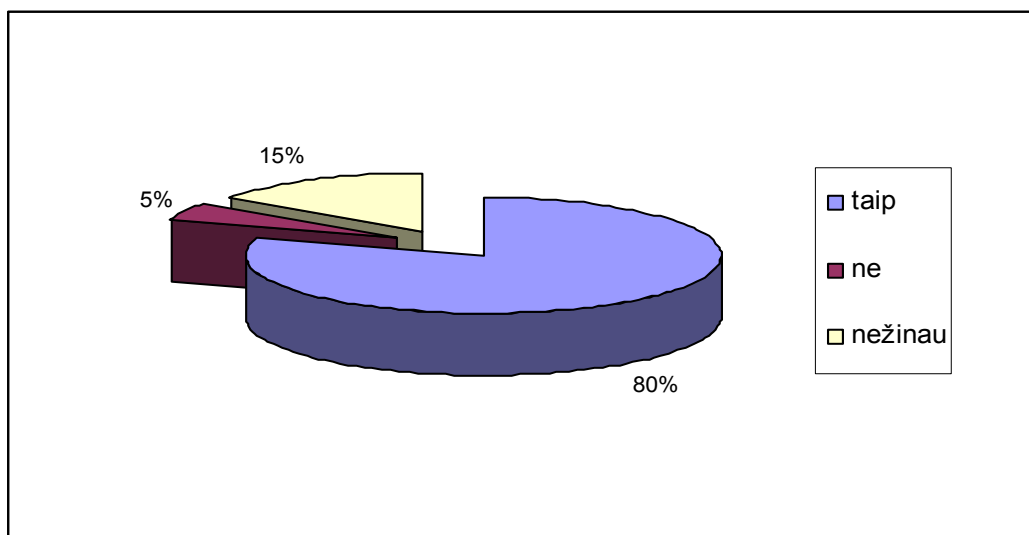
28 pav. Respondentai norėtų pokyčių darbo organizavimo srityje

Labiausiai pokyčių norėtų Tiltų UK – net 75 % darbuotojų atsakė labai, taip pat Rūdiškių UK – 63 %, Aukštadvario UK – 50%; Paluknio ir Onušio UK – po 38 %. Kaip matome, visose UK darbuotojai norėtų ką nors pakeisti darbo organizavimo srityje. Mažiausiai pokyčių norėtų du respondentai iš Aukštadvario UK ir vienas iš Rūdiškių UK. Niekada nieko nenorėtų keisti vienas respondentas iš Aukštadvario UK ir vienas iš Rūdiškių UK. Respondentų nuomonių pasiskirstymą galime matyti paveikslėlyje.

29 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas Trakų raj. savivaldybės UK dėl pokyčių darbo organizavimo srityje

Daugelis Trakų raj. savivaldybės UK respondentų, t.y. 80 % norėtų įgyti pareigūno statusą. Tik 5 % nenorėtų ir 15 % dar nėra apsisprendę. Įgijus pareigūno statusą, darbuotojams būtų suteikta daugiau socialinių garantijų.

30 pav. Ar respondentai norėtų įgyti pareigūno statusą

Išanalizavus tyrimo metu gautus duomenis, pastebėjome, kad:

1. Išryškėjo darbuotojų motyvacijos stygius:

- a) trūksta jaunesnio amžiaus darbuotojų, nuo 25 iki 30 m. sudaro tik 13% respondentų, o 24 % sudaro darbuotojai, kuriems yra daugiau nei 50 metų;
- b) darbuotojai jaučiasi mažai naudingi – net 44 %. Labai naudingi jaučiasi tik 8% respondentų;
- c) darbuotojai mažai patenkinti dirbamu darbu – net 64 %. Labai patenkinti tik 8%;
- d) netenkina darbo užmokestis (87 %), gaunamu atlygiu patenkinti tik 3%;
- e) darbuotojų netenkina teikiamos socialinės garantijos (27 %), o 52 % nurodo esant problemų. Patenkinti tik 8 % respondentų.

2. Egzistuoja darbuotojų stresinės situacijos:

- a) darbe psichologinį klimatą daugiausiai respondentų įvertino kaip vidutinišką – 37 %, tik 13 % kaip puikų;
- b) darbas sukelia nervinę įtampą dažniausiai net 77 % respondentų, o niekada tik 5%;
- c) tik 5 % artimųjų (žmona, vaikai, tėvai) vertina puikiai respondentų dirbamą darbą, o neigiamas požiūris turi įtakos stresinėms situacijoms;
- d) fizinis pasirengimas yra labai svarbus geram pareigų vykdymui (taip mano 72 % respondentų), tačiau tik 10 % darbuotojų savo fizinį pasirengimą įvertino kaip puikų, kiti daugiausiai įvertino kaip vidutinišką (34%).

3. Išryškėjo finansavimo problemos:

- a) darbo įrankiai ir įrenginiai dažniausiai atnaujinami tik kartą į du metus – taip teigė 49 % respondentų;
- b) net 62 % respondentų dažniausiai pasigenda asmens apsauginių priemonių. Jų nepasigenda tik 3 % respondentų;

4. Daugiau nei pusė apklaustų darbuotojų norėtų reorganizacijos, pokyčių darbo organizavimo srityje (52 %):

5. Dauguma respondentų norėtų įgyti pareigūno statusą (80 %)

IV. IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

Išvados:

1. Kaimo vietovėse gyventojų tankumas yra mažesnis nei miestuose ar miesteliuose, tačiau statistika rodo, jog gaisrų skaičius sutampa, todėl savivaldybių priešgaisrinių tarnybų svarba didėja;
2. Savivaldybių priešgaisrinės tarnybos valdymo organas yra savivaldybės taryba ir savivaldybės administracijos vadovas – jie skiria priešgaisrinės tarnybos viršininką, paskirsto finansavimą, sprendžia susidariusias problemas;
3. Savivaldybių priešgaisrinė tarnyba atitinka linijinę organizacijos struktūrą, kurioje kiekvienam padaliniui vadovauja vienas vadovas, atliekantis valdymo funkcijas. Padalinys arba atskiras individas yra pavaldus tik vienam vadovui. Vadovo nurodymai vykdytojui ir vykdytojo ataskaitos vadovui perduodamos viena linija;
4. Priešgaisrinės tarnybos veikla yra paremta atitinkama įstatymine dokumentų baze. Tačiau įstatyminis reglamentavimas ne visiškai atitinka savivaldybių priešgaisrinių tarnybų veiklą, todėl yra būtini poįstatyminiai aktai, kurie reglamentuotų būtent savivaldybių priešgaisrinių tarnybų veiklą, finansavimą, pavaldumą, išorinę ir vidinę aplinką bei personalo vadybą. Kadangi skiriasi VPGT ir savivaldybių priešgaisrinių tarnybų veiklos organizavimas, turėtų būti numatytos konkrečios nuostatos, atskiriančios arba sujungiančios šių tarnybų valdymą ir veiklą;
5. SPT kaip ir kitos organizacijos turi tiksliai apibrėžtas funkcijas ir uždavinius, vadovaujasi priešgaisrinės tarnybos nuostatais, individualių darbo vietų aprašais, kurie atsižvelgiant į darbuotojų padidintos rizikos darbo pobūdį yra riboti, neapima nenumatytų darbų, kurie būdingi priešgaisrinės tarnybos veiklai, todėl yra tobulintini;
6. Analizuojant savivaldybių priešgaisrinę tarnybą, išryškėjo administravimo problemos:
 - a) pavaldumo problema (iš dalies savivaldybių UK pavaldžios savivaldybėms, bet nuo vykimo į incidentą laiko, tampa pavaldžios VPGT. Esant skirtingai kontrolei, sutrinka savivaldybių priešgaisrinės tarnybos valdymas ir nepertraukiamas veiklos organizavimas bei atsakomybės paskirstymas);
 - b) finansavimo problema (pagrindinis SPT lėšų šaltinis yra rajono savivaldybės biudžetas. Dėl dažno lėšų stygiaus ir netinkamo paskirstymo, savivaldybių priešgaisrinių tarnybų darbuotojai nėra aprūpinti asmeninėmis apsaugos priemonėmis, atitinkančiomis Lietuvos

- Respublikoje ir Europos Sąjungoje galiojančius standartus; gaisrinių automobilių amžiaus vidurkis viršija amortizacinius normatyvus, trūksta naujos įrangos efektyviai ir saugiai atlikti darbus, pastatai neatitinka techninių reikalavimų pagal statybos reglamentus bei higienos normas, todėl kelia grėsmę juose esantiems darbuotojams);
- c) žmoniškųjų išteklių problema (socialinių garantijų trūkumai – pagal darbo sutartį dirbantys ugniagesiai atlieka tokį patį darbą kaip ir statutiniai priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos darbuotojai, tačiau atlyginimai ir socialinės garantijos jų yra mažesnės: statutinių tarnybų pareigūnai yra apdrausti, apmokamos jų kelionių išlaidos į darbą, už darbo stažą, aukštesnę kategoriją keliamas atlyginimas; pastebimas savivaldybių priešgaisrinių tarnybų darbuotojų motyvacijos stygius bei stresas darbe. Stresinės būsenos sukelia jų statusas, išteklių stoka, per dideli darbo krūviai, soc. garantijų trūkumai);
7. Apžvelgę Danijos, Lenkijos ir Rusijos Federacijos priešgaisrinių tarnybų veiklą, valdymą ir struktūrą, pastebėjome, jog šiose šalyse stengiamasi kuo optimaliau ir efektyviau spręsti iškilusias problemas, generuoti naujas idėjas – steigti privačias priešgaisrines tarnybas, savanoriškas draugijas ir kt. Lietuvoje šiuo metu to pasigendama, nesulaukiame ir naujų siūlymų, kaip pagerinti savivaldybių priešgaisrinių tarnybų valdymą, darbo efektyvumą, kaip išspręsti susidariusias problemas;
8. Savivaldybių priešgaisrinės tarnybos analizei skirti tyrimai atskleidė teorinėje dalyje analizuotą problematiką (savivaldybės skiriamų lėšų nepakanka arba šios lėšos nėra tinkamai panaudojamos; UK pastatai neatitinka techninių reikalavimų pagal statybos reglamentus bei higienos normas, todėl kelia grėsmę juose esantiems darbuotojams; ugniagesiai darbo vietoje susiduria su daugeliu rizikos veiksnių ir negali saugiai atlikti savo darbo; išryškėjo ne tik finansavimo problemos, bet ir administravimo) bei pagrindė hipotezes, jog priešgaisrinėje tarnyboje pastebimi trūkumai valdymo sistemoje, stinga vieningo šios tarnybos administravimo, darbuotojai patiria stresą (nėra programų, kurios padėtų kontroliuoti kaupiamąjį stresą).

PASIŪLYMAI

1. Sukurti vieningą priešgaisrinės tarnybos valdymo sistemą, taikant tris alternatyvius tolesnės abiejų tarnybų veiklos modelius. Pirmasis variantas būtų savivaldybių ugniagesių komandų prijungimas prie Valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos. Antrasis modelis – savivaldybių centruose esančių priešgaisrinių gelbėjimo tarnybų perdavimas savivaldybėms. Trečiasis modelis – nuoseklus esamos sistemos tobulinimas, atliekant tai etapais, pirmiausia VPGT priklausančias mažas komandas, esančias miesteliuose, perduodant savivaldybėms;
2. Atnaujinti gaisrinių automobilių parką ir įrangą, įvertinti pastatų būklę SPT. Atnaujinimas užtikrintų efektyvesnį UK darbą, leistų geriau apsaugoti Lietuvoje žmones nuo žūties ir traumų kilusiuose gaisruose ir kituose incidentuose, sumažinti turto ir gamtinių išteklių praradimą. Susidėvėjusius automobilius keičiant patikima kokybiška technika, kuri gali (pagal užsienio šalių priešgaisrinių tarnybų praktiką ir patirtį) užtikrinti 4–5 kartus intensyvesnį darbo režimą nei dabar SPT esantys gaisriniai automobiliai, neprireiktų didinti gaisrinių automobilių skaičiaus. Įgyvendinant investicinį projektą, gaisrinių automobilių įsigijimo organizavimas galėtų būti pavestas Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentui prie VRM, o jų paskirstymas – Lietuvos savivaldybių asociacijai.

Įvertinus pastatų būklę, atsižvelgiant į higienos normų reikalavimus, sudaryti planą dėl jų renovavimo ar naujų pastatų statybos;
3. Skatinti svanoriškų draugijų kūrimąsi, privačių priešgaisrinių komandų steigimą, remiantis užsienio šalių patirtimi. Tai sustiprintų priešgaisrinių tarnybų operatyvumą ir efektyvumą.
4. Sukurti streso valdymo programas, kurios padėtų įveikti stresą darbe, sumažintų streso poveikį darbuotojams.

Literatūros sąrašas:

1. Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymas//Valstybės žinios, 2003-07-16, Nr. 70-3170.
2. Darbo kodeksas//Valstybės žinios, 2002-06-26, Nr. 64-2569.
3. Lietuvos Respublikos Aplinkos ministro 2003 m. gruodžio 24 d. įsakymas Nr. 705 „Dėl statybos techninio reglamento STR 2.02.01:2004 „gyvenamieji pastatai“ patvirtinimo“//Valstybės žinios, 2004-02-12, Nr. 23-721.
4. Lietuvos Respublikos Aplinkos ministro 1999 m. gruodžio 27 d. įsakymas Nr. 420 „Dėl reglamento str 2.01.01(3):1999 „Esminiai statinio reikalavimai, higiena, sveikata, aplinkos apsauga“//Valstybės žinios, 2000-01-27, Nr. 8-215.
5. Lietuvos Respublikos priešgaisrinės saugos įstatymas//Valstybės žinios, 2002-12-24, Nr. 123-5518 .
6. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2004 m. vasario 6 d. įsakymas Nr. V-54 „Dėl Lietuvos higienos normos NH 120:2004 „Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo įstaigos. Įrengimas, eksploatavimo tvarka, sveikatos priežiūra“//Valstybės žinios, 2004-02-06, Nr. 32.
7. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2004 m. birželio 29 d. įsakymas Nr.V-479 „Dėl Lietuvos higienos normos HN 42:2004 „Gyvenamųjų ir viešojo naudojimo pastatų mikroklimatas“//Valstybės žinios, 2004, Nr. 105-3911.
8. Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ir Sveikatos apsaugos ministerijos 1998 m. gegužės 5 d. įsakymas Nr. 85/233 „Dėl darbuotojų įrengimo bendrųjų nuostatų patvirtinimo“//Valstybės žinios 1998, Nr. 44-1224.
9. Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 1998 m. balandžio 20 d. įsakymas Nr. 77 „Dėl darbuotojų aprūpinimo asmeninėmis apsauginėmis priemonėmis nuostatų patvirtinimo“//Valstybės žinios, 1998-05-08, Nr. 43-1188.
10. Vidaus tarnybos statutas//Valstybės žinios, 2003-05-01, Nr. 42-1927.
11. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas//Valstybės žinios, 1994-07-07, Nr. 55–10.
12. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. lapkričio 9 d. Nr. 1343 nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikoje esančių valstybinės reikšmės ir rizikos objektų sąrašo“//Valstybės žinios, 2001-11-14, Nr. 95-3367.
13. Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministro 2006 m. birželio 9 d. įsakymas Nr. 1V – 218 „Dėl valstybinėms (perduotoms savivaldybėms) funkcijoms atlikti skirtų lėšų apskaičiavimo metodikos patvirtinimo“//Valstybės Žinios, 2006.07.22, Nr. 80.
14. Komandos vyresniojo gelbėtojo pareigybės aprašymas. Patvirtinta Tarnybos viršininko 2005 m. rugsėjo 30 d. įsakymu Nr. 23.
15. Pažyma apie valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos veiklą. Vilnius, 2005.

16. Prienų raj. SPT viršininko 2005 birželio 25 d. įsakymas Nr. 331 „Dėl Prienų savivaldybės priešgaisrinės tarnybos nuostatų patvirtinimo“.
17. Prienų raj. SPT viršininko 2004 m. balandžio 2 d. įsakymas Nr. 11 „Dėl Prienų rajono priešgaisrinės tarnybos darbo tvarkos taisyklių patvirtinimo“.
18. Prienų raj. savivaldybės administracijos raštas Lietuvos profesinei sąjungai „Sandrauga“. 2007.
19. PAGD ir LUGPSS kolektyvinis susitarimas. Vilnius, 2002.
20. Trakų priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos viršininko 2005 m. sausio 12 d. įsakymas Nr. 218 „Dėl Trakų rajono ekstremalaus plano patvirtinimo“.
21. Trakų raj. SPT viršininko 2004 balandžio 6 d. įsakymas Nr. 21 „Dėl Trakų rajono priešgaisrinės tarnybos ugniagesio pareigybės aprašymo patvirtinimo“.
22. Bagdonas E., Bagdonienė L. Administravimo principai. – Kaunas: Technologija, 2000. P. 91–192.
23. Denhardt R.B. Viešųjų organizacijų teorijos. – Vilnius: Algarvė, 2001. P. 256.
24. Drucker P. F. Valdymo iššūkiai XXI amžiuje. Vilnius, 2004. P. 53.
25. Giddens A. Sociologija. – Kaunas: Poligrafija ir informatika, 2005. P. 438.
26. Kučinskas V. Ergonomika. – Vilnius: Jandrija, 2001. P. 35–42.
27. Luobikienė I. Sociologija: bendrieji pagrindai ir tyrimų metodika. – Kaunas: Technologija, 2000. P. 115–123.
28. Medicinos enciklopedija. – Vilnius: MELI, 1991–1993.
29. Mintzberg H. Mintzberg on management: inside our strange world of organizations. – London, 1989. P. 95.
30. Mintzberg H. Le Management. Voyage aux centre des organisations. – Paris, 1997. P. 38.
31. Myers D. S. Psichologija. – Kaunas: Poligrafija ir informatika, 2000. P. 63–67.
32. Occupational Medicine. *Fingret* Occup Med. – London, 2007. P. 26.
33. Pikūnas J. Stresas: atpažinimas ir įveikimas. – Kaunas: Morkūnas ir Ko, 2005. P. 63–68.
34. Pivokas S. Viešojo administravimo teorijos. – Kaunas: VDU, 2002. P. 10–18.
35. Rosen E. D. Viešojo sektoriaus produktyvumo didinimas. – Vilnius: Knygiai, 2007. P. 35.
36. Simon H. A. Administracinė elgsena. – Vilnius: Knygiai, 2003. P. 239–253.
37. Sinaitis V. Ugniagesyba Lietuvoje iki 1940. – Kaunas: Spindulys, 1995. P. 14–15.
38. Thom N., Ritz A. Viešoji vadyba. – Vilnius: LTU, 2004. P. 227–228.
39. Tidikis R. Socialinių mokslų tyrimų metodologija. – Vilnius: LTU, 2003.
40. Viešojo sektoriaus institucijų administravimas. – Vilnius: LTU, 2002. P. 215–263.
41. William G. Barnard and the guardians of the managerial state. – Kansas, 1992. P. 45.

42. Savivaldybių priešgaisrinių tarnybų gaisrinių automobilių parko bei turimos įrangos būklės analizė. Vilnius, 2006 .
43. .А. К. Микеев. Добровольная пожарная охрана . – Москва : Стройиздат, 1987. С. 85.
44. .Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie LR VRM statistika// <http://www.vpgt.lt/index.php?-1574582542>; prisijungimo laikas: 2007-09-06.
45. Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie VRM direktoriaus 2003 m. birželio 20 d. Nr.111 įsakymas „Dėl gaisrų gesinimo organizavimo nuostatų patvirtinimo“
[//http://216.239.59.104/search?q=TT21OysJ:www.csd.lt/vpgt/m/m_doc_shop/wfiles/doc219.doc+Gaisr%C5%B3+gesinimo+organizavimo+nuostatai](http://216.239.59.104/search?q=TT21OysJ:www.csd.lt/vpgt/m/m_doc_shop/wfiles/doc219.doc+Gaisr%C5%B3+gesinimo+organizavimo+nuostatai); prisijungimo laikas: 2007-09-16.
46. Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos direktoriaus 2006 m. sausio 16 d. Nr. 1-25 įsakymas „Dėl priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos parengties organizavimo nuostatų patvirtinimo“//<http://www.vpgt.lt/index.php?-184931005>; prisijungimo laikas: 2007-09-24.
47. Rusijos Federacijos priešgaisrinių tarnybų portalas//<http://www.fireman.ru/>; prisijungimo laikas: 2007-05-23.
48. Rusijos Federacijos savivaldybių priešgaisrinių tarnybų portalas//http://www.tehbez.ru/Docum/DocumShow_DocumID_453.html; prisijungimo laikas: 2007-05-23.
49. Priešgaisrinių gelbėjimo pajėgų ir priemonių sutelkimo ekstremaliems įvykiams likviduoti plano sudarymo instrukcija//<http://www.vpgt.lt/index.php?>; prisijungimo laikas: 2007-06-13.
50. Operacinio vadovavimo savokų bei jų santrumpų sąrašas//<http://www.vpgt.lt/index.php?1644273560>; prisijungimo laikas: 2007-07-28.
51. Operacinio vadovavimo lygmenys ir Valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos padalinių klasės//<http://www.vpgt.lt/index.php?-1899891326>; prisijungimo laikas: 2007-06-10.
52. VPGT padalinių bei kitų priešgaisrinių pajėgų kodai//<http://www.vpgt.lt/index.php?1906>; prisijungimo laikas: 2007-10-29.
53. The Danich emergency management agency//<http://www.brs.dk/uk/>; prisijungimo laikas: 2007-09-10.
54. Strp.: „Nestatutiniai ugniagesiai nebus prilyginti statutiniam“// www.darbopartija.lt; prisijungimo laikas: 2007-09-10.
55. Strp.: „Tikimės, kad bus panaikinta statutinių ir nestatutinių ugniagesių diskriminacija“// www.darbopartija.lt; prisijungimo laikas: 2007-09-10.
56. О введении в действие порядка создания подразделений добровольной пожарной охраны //www.mchs.gov.ru/binary/5031_291776581.doc; prisijungimo laikas: 2007-09-05.
57. Interviu su Lenkijos priešgaisrinės tarnybos darbuotojais, įvairių šalių Priešgaisrinių tarnybų suvažiavimo metu. 2007-07-22 (Varšuva).

Santrauka

Magistro baigiamasis darbas. Savivaldybių priešgaisrinės tarnybos veiklos problemos ir perspektyvos.

Incidentų, susijusių su priešgaisrinės tarnybos veikla, skaičius Lietuvoje nuolat auga. Remiantis statistikos duomenimis, šiuo metu kaimo vietovėse gaisrų skaičius beveik sutampa su miesto, todėl savivaldybių priešgaisrinių tarnybų vaidmuo didėja.

Pagrindinis darbo tikslas – išanalizuoti savivaldybių priešgaisrinės tarnybos struktūrą, atliekamas funkcijas, iškylančias problemas bei perspektyvas. Tikslui pasiekti keliama šie uždaviniai: išanalizuoti savivaldybių priešgaisrinės tarnybos organizacinę sistemą, atskleisti tarnybos administravimo problematiką, palyginti veiklos ir valdymo sistemą su užsienio šalimis (Danija, Lenkija, Rusijos Federacija), atlikti sociologinį tyrimą.

Išanalizavę savivaldybių priešgaisrinės tarnybos valdymą, išsiaiškinome, jog ji atitinka linijinę organizacijos struktūrą, kurioje kiekvienam padaliniui vadovauja vienas vadovas, atliekantis valdymo funkcijas. Tačiau analizuoti duomenys parodė, kad savivaldybių priešgaisrinės tarnybos organizacinė sistema yra tobulintina – išryškėjo finansavimo, žmogiškųjų išteklių, pavaldumo problemos. Atliktas sociologinis tyrimas atskleidė teorinėje dalyje analizuotą problematiką bei padėjo pagrįsti darbo pradžioje iškeltas hipotezes, jog savivaldybių priešgaisrinėje tarnyboje pastebimi trūkumai valdymo sistemoje, stinga vieningo šios tarnybos administravimo.

Reikšminiai žodžiai: savivaldybių priešgaisrinė tarnyba, administravimo sistema, žmogiškieji ištekliai, finansinė analizė, incidentas, stresas darbe, ugniagesių komanda.

Summary

Master's thesis. The problems and prospects of municipal fire service activities.

The number of accidents connected with the activities of fire service is constantly increasing in Lithuania. According to the statistics, at the moment the number of fires in rural areas is almost the same as in urban areas. Therefore, the role of fire services is becoming more and more important.

The goal of the thesis is to analyze the structure of the municipal fire service, its functions, the problems it faces and its prospects. Achieving the goal involved analysis of the organization of municipal fire service, revealing the problems in the service administration, comparing the activities and management system with those in foreign countries (Denmark, Poland, the Russian Federation) and conducting a social survey.

After analyzing the municipal fire service management, we discovered, that it corresponds to the linear organization structure in which each division is run by a head responsible for management. However, the findings showed that the organization of municipal fire service needs to be improved because it turned out to face problems in financing, human resources and subordination. The social survey we performed revealed the problems examined in the theoretical analysis. The survey helped to confirm the hypotheses suggested at the beginning of the thesis about the drawbacks in the management system of municipal fire service and lack of consistent administration.

Key words: municipal fire service, administration system, human resources, financial analysis, accident, stress at work, team of firefighters.